

GRAMMAR WORKBOOKS

Intermediate Polish

A Grammar and Workbook

Dana Bielec

**Also available as a printed book
see title verso for ISBN details**

Intermediate Polish

Intermediate Polish is designed for learners who have achieved basic proficiency and wish to progress to more complex language. Each unit combines clear, concise grammar explanations with examples and exercises to help build confidence and fluency.

Features include:

- focus on areas of particular difficulty
- comprehensive glossary of grammatical terms
- reference list of over 250 Polish verbs
- full answer key to all exercises

Suitable for independent learners and students on taught courses, *Intermediate Polish*, together with its sister volume, *Basic Polish*, forms a structured course in the essentials of Polish.

Dana Bielec, an experienced language teacher, is the author of the popular *Polish: An Essential Grammar*, as well as *Basic Polish: A Grammar and Workbook*, both published by Routledge.

Titles of related interest published by Routledge:

Basic Polish: A Grammar and Workbook
by Dana Bielec

Polish: An Essential Grammar
by Dana Bielec

Colloquial Polish
by Bolesław W. Mazur

Intermediate Polish

A Grammar and Workbook

Dana Bielec

First published 2004
by Routledge
2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN

Simultaneously published in the USA and Canada
by Routledge
270 Madison Ave, New York, NY 10016

This edition published in the Taylor & Francis e-Library, 2005.

“To purchase your own copy of this or any of Taylor & Francis or Routledge’s collection of thousands of eBooks please go to www.eBookstore.tandf.co.uk.”

Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group

© 2004 Dana Bielec

All rights reserved. No part of this book may be reprinted or reproduced or utilised in any form or by any electronic, mechanical, or other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publishers.

British Library Cataloguing in Publication Data

A catalogue record for this book is available from the British Library

Library of Congress Cataloging in Publication Data

A catalog record is not needed for this title as it is expendable educational material

ISBN 0-203-32560-5 Master e-book ISBN

ISBN 0-415-22438-1 (hbk)

ISBN 0-415-22439-X (pbk)

Dedication

To all who so valiantly fought, and today still fight, to preserve peace and freedom for mankind, discounting their own desires, comfort and safety. That their inestimable sacrifice may be eternally remembered and gloriously honoured, and that new generations may recognise how much more in the soul of man should unite him with his brother than serve to divide.

**Deszcz, jesienny deszcz, smutne pieśni gra.
Mokną na nim karabiny, hełmy kryje rdza.
Nieś po błocie w dal, w zapłakany świat,
Przemoczone pod plecakiem osiemnaście lat!**

**Gdzieś daleko stąd noc zapada znów.
Ciemna główka twej dziewczyny chyli się do snów.
Pewnie właśnie dziś patrzy w nocną mgłę
I modlitwą prosi Boga, by zachował cię.**

**Deszcz, jesienny deszcz, bębni w hełmu stal.
Idziesz, młody żołnierzyku, gdzieś w nieznaną dal.
Może dobry Bóg da, że wrócisz zdrów.
Będziesz tulił ciemną główkę miłej swej do snu.**
(Patriotic song from the Second World War, 1939–1945)

Rain, autumnal rain, dripping notes of woe,
Seeping into army rifles, rusting helmets' glow.
Take into a world, rent by hatred's strife,
Soaked beneath your muddied rucksack, eighteen years of life!

Far from here, once more, night enwraps her arm
Round a dark-haired maiden longing for her love's return.
Surely e'en today she scans the murky gloom,
Pleading that her God might somehow safely bring him home.

Dedication

Rain, autumnal rain, drums on steel its song.
Stride out bravely, soldier laddie, unknown tracks along.
May the God of Grace you in safety keep;
Speed your steps that soon you'll kiss your dark-haired maid to sleep.
(Translation: Dana Bielec)

Contents

Introduction	xi
List of abbreviations	xiii
1 Verb aspects	1
2 -ać and -ić verbs: present tense consonant changes	5
3 Comparisons: adjectives in -er and -est	8
4 Present tense of -nąć verbs	17
5 Short-stem non-wać verbs: padding with ‘j’ (present)	19
6 Comparisons: adverbs with ‘more’ and ‘most’	22
7 Past tense of most imperfective verbs; movable person suffixes	31
8 Past tense of imperfective verbs in -eć and -nąć	36
9 Past tense of double imperfective verbs	41
10 Short-stem verbs in -ść and -ć (present, past)	45

11	Modal verbs <i>musieć, chcieć, woleć</i> (present, past); <i>because, since</i>	48
12	Past tense of perfective verbs (prefixed); <i>when(ever), as soon as</i>	52
13	Past tense of perfective verbs (stem-changed)	57
14	'Can': <i>móc, potrafić, umieć</i> (present, past)	61
15	Past tense of perfective verbs in <i>-ąć</i> and <i>-nąć</i>	65
16	Unusual verb pairs; polite commands with <i>Proszę</i>	68
17	Higher numbers and dates	73
18	Future with <i>być</i> – imperfective verbs; time expressions	79
19	Future without <i>być</i> – perfective verbs; <i>gdy, jak</i>	84
20	Informal commands	88
21	Commands with <i>niech; -ś</i> and <i>-kolwiek</i> ; vocative case	94
22	Verbs from <i>iść</i> (past, future)	98
23	Verbs from <i>iść</i> and <i>chodzić</i> (commands); concessions	102
24	Modal verbs <i>powinienem</i> and <i>mieć</i> (present, past)	105
25	How verbal prefixes change meaning; direction <i>to/from</i>	109
26	Six very precise verbs	114
27	Simple conditions and wishes; <i>jeśli/jeżeli, może</i>	118

28	Conditions with 'I would . . . if'; avoiding ambiguity	123
29	Modal verbs (future, conditional); <i>żeby</i> ; <i>else</i>	127
30	Impersonal verbs (present); cause and result	134
31	Impersonal verbs (past, future, conditional)	140
32	<i>Się</i> to translate 'one' and 'you'	143
33	Impersonal <i>widać</i> , <i>słychać</i> , <i>czuć</i> , <i>znać</i>	146
34	Present adverbial participle in <i>-ąc</i> (while . . . -ing)	149
35	Past adverbial participle in <i>-wszy</i> and <i>-wszy</i> (having . . .)	153
36	Indefinite numbers; <i>-ka</i> nouns from numbers	157
37	Relative pronoun <i>który</i> ; adjectives used as nouns	161
38	Present adjectival participle (active) – imperfective verbs	167
39	Present adjectival participles (passive) – imperfective verbs	171
40	Past adjectival participle (passive) – perfective verbs; <i>until</i> , <i>while</i> , <i>before</i>	176
	Appendix 1 Prepositions and their cases	182
	Appendix 2 Adjective endings	184
	Appendix 3 Declension of pronouns	186
	Appendix 4 Future of stem-changed perfective verbs	189

Contents

Key to exercises	192
Glossary of grammatical terms	211
Polish–English verb list	214
Index	221

Introduction

This grammar workbook is designed for English speakers. It assumes that the reader has completed the introductory volume, *Basic Polish: A Grammar and Workbook*, which covers: noun, pronoun and adjective declensions in all grammatical cases (except the vocative); prepositions and their cases; the present tense of the simpler verb conjugations; the past and future tense of the verb ‘to be’; numbers to 20, and useful general topics such as days, months, seasons and time.

The reader is assumed to be familiar with everyday vocabulary and able to converse with native speakers using simple statements and questions. *Intermediate Polish* uses, as its base, the vocabulary learned in *Basic Polish*, with the addition of many more verbs. These appear as imperfective and perfective verb pairs in a separate section.

Intermediate Polish covers: the present tense of the more complex verb groups; the past, future and conditional tenses; modal and impersonal verbs; adverbial and adjectival participles; complex and collective numbers, and imperatives (commands). The construction and use of subordinate clauses is stressed in the achievement of competence in Polish at this level. By the end of this book you will know enough *grammar* to understand general conversation, standard newspapers, news bulletins, documentaries, films and light entertainment programmes. You will be able to function independently in Polish society, including in specific areas such as finance and health care – all you will need to add for yourself is *specific vocabulary*.

Polish is difficult for those not familiar with inflected languages. The exercises accompanying each unit are designed so that they can be completed successfully with a good grasp of the inherent grammar points. Each unit presents new material but also strongly reinforces that taught in previous units. Therefore, you are advised to complete Units 1 to 4, then revise Units 1 and 2; complete Units 5 and 6, revise Units 3 and 4, and so forth. By doing so, you will gain most from the cumulative

and structured teaching methods applied in this book, building a solid foundation in the language. Above all, by allowing time for revision, you will grow in confidence and, unhampered by incomplete learning, actually absorb new information more easily and more rapidly.

This book has no accompanying tape recordings. There are, however, enough examples of current usage in each unit for you to record them for use at your leisure. Perfect pronunciation is not critical. You will benefit immensely from hearing *yourself in your own voice* repeating the examples. To master the pronunciation of a language you must listen and repeat. Your pronunciation will, thereby, become sufficiently good for you to *enjoy* speaking the language; enjoyment itself will lead to further improvement.

A word of caution. Regional variations in vowel sounds exist in all languages, so you may not immediately understand every inhabitant of a small village or mountain. However, they will understand you and usually adapt their regional sounds to reflect standard pronunciation.

For a comprehensive explanation of Polish grammar see *Polish: An Essential Grammar*, also published by Routledge.

Recommended additional purchases

301 Polish Verbs (conjugated in all tenses), published by Barron.

Polish dictionary. Dictionaries may go out of print, so no specific single-volume one is recommended. When choosing a dictionary, ensure that it gives the kind of information needed by English learners of Polish, i.e. pronunciation of the Polish word, genitive singular (difficult to predict in masculine nouns) and an indication of whether a verb is perfective or imperfective. If not, the dictionary is aimed at Polish learners of English.

A comprehensive four-volume one is *The Great Polish–English Dictionary (Wielki Słownik polsko-angielski)* published by Philip Wilson, Warsaw. Although aimed at Polish learners, it is also useful for English learners with a good grasp of Polish pronunciation and grammar.

Polish orthographical dictionary, such as the *Nowy Słownik Ortograficzny* published by Wydawnictwo Naukowe PWN, Warsaw. This details *spelling* changes within each word, e.g. due to tense, case ending, and vowel and consonant changes. *Meanings* of words are not given.

Dana Bielec, an experienced multilingual language tutor specialising in dyslexia, teaches in Nottingham.

Abbreviations

The following abbreviations occur in this book:

acc.	accusative case	infin.	infinitive
adv.	adverb	inst./instr.	instrumental case
adj.	adjective	loc.	locative case
adj. part.	adjectival participle	m./masc.	masculine gender
coll.	colloquial	n./neut.	neuter gender
cond.	conditional tense	nom.	nominative case
conj.	conjunction	obj.	object
dat.	dative case	part.	participle
deter.	determinate verb	perf.	perfective verb
dir.	direct object	prep.	preposition
f./fem.	feminine gender	pres.	present tense
fut.	future tense	pron.	pronoun
gen.	genitive case	pl.	plural
geog.	geographic location	sing.	singular
imperf.	imperfective verb	subj.	subject
indeter.	indeterminate verb	voc.	vocative case
indir.	indirect object		

Verb aspects

Since so many errors in Polish result from misunderstanding of verb aspects, this unit summarises the concept.

Polish has fewer tenses than English. It has no continuous tenses to express duration or ongoing action (e.g. 'am walking, was singing, will be going') and no past tenses with *have* or *had* (e.g. 'have walked, had sung, will have gone'). To compensate, most Polish verbs, including reflexive verbs, come in pairs, *imperfective* and *perfective*. Each verb of the pair expresses a different *aspect* of an action.¹

Imperfective verbs express an action which is:		Perfective verbs express a single action which:	
In progress	Buduję dom. I'm building a house.	Occurred once – in the past	Will occur once – in the future
Long-lasting	Owoce drogo kosztują. Fruit costs a lot.	<i>They have no present tense.</i>	
Habitual	Wstaję wcześnie. I get up early.	Perfective verbs are often just like their imperfective verbs, but with a different ending or extra prefix.	
Repeated	Autobus staje tu. The bus stops here.		
Imperfective verbs often mean 'to be doing something'		Perfective verbs often mean 'to have done something'	
kupować	to be buying	kupić	to have bought
pomagać	to be helping	pomóc	to have helped
robić	to be doing	zrobić	to have done

Imperfective verbs often mean
'to be doing something'

pisać to be writing

uśmiechać się to be smiling

Perfective verbs often mean
'to have done something'

napisać to have written

uśmiechnąć się to have smiled

Most verbs ending in **-ać** and belonging to the **-am, -a, -ają** group are imperfective, e.g. **czytać** (read); **mieszkać** (live); **śpiewać** (sing).²

So are most verbs ending in **-awać, -ować, -iwać** and **-ywać**, e.g. **sprzedawać** (sell); **pracować** (work); **obsługiwać** (serve); **pokazywać** (show).³

For common pairs of imperfective and perfective verbs, see Verb List.

Verbs with two imperfective forms

A few verbs, mainly of motion, were used so often with such subtle shades of meaning that *two* distinct imperfective forms, *determinate* and *indeterminate*, eventually evolved (Unit 9).

How perfective verb forms are made

Perfective verbs are usually created from imperfective verbs by:

- (a) Changing the stem suffix and also often the stem itself:

<i>Imperf.</i>	<i>Perf.</i>	<i>Imperf.</i>	<i>Perf.</i>	
kupować	kupić	buy	pomagać	pomóc help

<i>Imperf.</i>	<i>Perf.</i>
wycierać	wytrzeć wipe

- (b) Adding a prefix:

<i>Imperf.</i>	<i>Perf.</i>	<i>Imperf.</i>	<i>Perf.</i>
robić	zrobić do	pisać	napisać write

<i>Imperf.</i>	<i>Perf.</i>
pakować	spakować pack

The various prefixes have subtly different meanings. There is no rule for working out the correct prefix, but it is fairly predictable (Unit 12).

Notes:

* Some imperfective/perfective pairs do not look alike at all: **brać** and **wziąć** (take); **mówić** and **powiedzieć** (say); **móc** and **potrafić** (be able); **kłaść** and **położyć** (place).

* A few verbs have no corresponding perfective forms. This is because the action can only be ongoing: **bać się** (fear), **marzyć** (wish), **mieć** (have), **musieć** (have to), **wiedzieć** (know), **woleć** (prefer), **żyć** (live), **żyć** (wish).

Tenses in imperfective and perfective verbs

(You will meet them all later.)

Imperfective verbs have a range of tenses to express current, habitual, or incomplete action:

- Present (I buy, I do buy, I am buying)
- Past Continuous, much like the Imperfect Tense in some languages (I was buying when . . . , I used to buy, I would normally buy)
- Composite Future, made with **być** (to be) (I will be buying from now on . . .)
- Conditional Continuous (I would be buying if . . .)

Perfective verbs have a range of tenses to express action which is, or will be, complete:

- Past Simple (I bought, I did buy) which also translates the English Present Perfect (I have bought)
- Simple Future, made without **być** (to be) (I will buy)
- Conditional (I would buy if . . .)

Adverbs to clarify meaning in imperfective verbs

Since imperfective verbs can express current, habitual, or incomplete action, we often use adverbs to clarify the meaning.

często	often	ciągle	still	dzisiaj	today
zawsze	always	czasem	sometimes	już	already
rzadko	rarely	teraz	now	na razie	right now
zwyczajnie	usually				

Zawsze kupuję gazetę.	I always buy a paper.
Na razie piszę list.	Right now I'm writing a letter.
Teraz idę do domu.	I'm going home now.
Marek ciągle kocha Annę.	Mark still loves Anna.
Dzisiaj nie pracuję.	I'm not working today.
Zawsze wstajemy wcześnie.	We always get up early.
Kasia już dobrze gotuje.	Kate already cooks well.

Exercise 1

Will the italicised verbs be imperfective or perfective in Polish? Say why. Do not translate.

1. I always *buy* my paper here.
2. She *spoke* to me yesterday.
3. Karl often *goes* to Warsaw.
4. I *will ask* my brother.
5. I *was eating* when Tom *arrived*.
6. I *am buying* a book for John.
7. I *used to go* for long walks.
8. I *have bought* some apples.
9. Jack *would* always *get* the last bus.
10. Where *did* you *find* this?

Notes

¹ Section 5 of *Polish: an Essential Grammar* covers Verb Aspects in depth.

² *Basic Polish*, Unit 5.

³ *Basic Polish*, Unit 21.

Unit 2

-ać and -ić verbs: present tense consonant changes

Most verbs ending in **-ać** and **-ić** form their present tense by keeping the verb stem intact and adding the endings required for the various persons. Verbs in **-ać** belong to the **-am, -a, -ają** group; verbs in **-ić** belong either to the **-ię, -i, -ią** group or to the **-ę, -i, -ą** group.¹ So:

Infinitive	I	he, she, it	they
mieszkać (to live)	mieszk am	mieszka a	mieszkają ą
robić (to make)	robię 	robi i	robią ą
płacić (to pay)	płacę 	płaci i	płacą ą

Some useful verbs ending in **-ać** and **-ić** have a different pattern of endings. They use:

	I ja	you (sing.) ty	he/she/it on/ona/ono	we my	you (pl.) wy	they oni/one
-ać verbs [Group 1]	-ę	-esz	-e	-emy	-ecie	-ą
-ać verbs [Group 2]	-ię	-iesz	-ie	-iemy	-iecie	-ią
-ić verbs	-ę	-isz	-i	-imy	-icie	-ą

In Group 1 of the **-ać** verbs, the final stem consonant *changes in all parts* because the 'e' in the ending softens it. Unusually, **brać** and **prać** keep their 'r' in the *I* and *they* parts, but have a vowel change here instead.

r – rz	s – sz	k – cz	z – ż	t – cz
brać (take)	pisać (write)	plakać (cry)	wiązać (tie)	dygotać (shiver)
biorę	piszę	placzę	wiążę	dygoczę
bierzesz	piszesz	placzesz	wiążesz	dygoczesz
bierze	pisze	placze	wiąże	dygocze
bierzemy	piszemy	placzymy	wiążemy	dygoczemy
bierzecie	piszecie	placzecie	wiążecie	dygoczekcie
biorą	piszą	placzą	wiążą	dygoczą

Like *brać*: *prać*: *piołę* (wash clothes). Like *plakać*: *skakać*: *skaczę* (jump); *plukać*: *plucę* (rinse).

Like *pisać*: *czesać*: *czeszę* (comb); *kołysać*: *kołyszę* (rock).

In Group 2 of the *-ać* verbs, the final stem consonant is usually *m* or *p* which cannot change as above. Instead, the consonant is *softened* by adding an extra ‘i’ to the ending. For example:

łamać (break): *łamię*, *łamiesz*, *łamie*, *łamiemy*, *łamiecie*, *łamią*

Likewise: *kłamać* (tell a lie); *łapać* (catch); *drapać* (scratch); *chrupać* (crunch); *sypać* (pour); *kąpać* (bath).

In the *-ić* verbs the stem consonant *changes* in the *I* and *they* parts because the ending here does not start with ‘i’.

si – sz	ści – szcz	zi – ż	ździ – źdź
prosić (ask)	czyścić (clean)	wozić (transport)	jeździć (travel)
proszę	czyszczę	wożę	jeżdżę
prosisz	czyszczisz	wozisz	jeździsz
prosi	czyści	wozi	jeździ
prosimy	czyszczymy	wozimy	jeździmy
proście	czyszczycie	wozicie	jeździcie
proszą	czyszczą	wożą	jeżdżą

Likewise: *nosić* (carry, wear); *noszę*, *nosisz*, *nosi*, *nosimy*, *nosicie*, *noszą*.

Note: *Nosić*, *wozić* and *jeździć* are the indeterminate equivalents of *nieść*, *wieźć* and *jechać*.²

Exercise 1

Insert the correct part of the verb, then translate the sentence.

1. Matka (czesać) włosy.	6. Chłopcy (łamać) drzewo.
2. Magda (kąpać) córkę.	7. Dlaczego siostry (płakać)?
3. Czy wy często (pisać) listy?	8. Pies (łapać) piłkę.
4. Pani (płukać) bieliznę.	9. Kiedy ty (brać) urlop?
5. Dziecko (skakać) z radości.	

Exercise 2

Put the subject (italicised) into the plural to agree with the plural verb.

1. <i>Mężczyzna</i> piszą listy.	6. <i>Lekarz</i> jeżdżą do szpitala.
2. <i>Ja</i> czyścimy mieszkanie.	7. <i>Dziewczę</i> płaczą.
3. <i>Pan</i> biorą psa na spacer.	8. <i>Koleżanka</i> wiążą wianek.
4. <i>Brat</i> noszą kurtki.	9. <i>Matka</i> kołyszają dzieci.
5. <i>Ty</i> prosicie o urlop.	

Exercise 3

Translate, omitting personal pronouns unless needed for clarity. The English is intentionally vague to let you practise the three common adverbs:

może perhaps *chyba* probably *na pewno* certainly

- Perhaps they (masc.) travel a lot.
- I expect you (sing.) wear jeans.
- You (pl.) are obviously telling lies.
- John probably takes sandwiches to work.
- She certainly does her washing daily.
- They (masc.) may be transporting animals.
- Maybe they (fem.) are crying.
- He is most likely asking for money.
- I'm sure the children are shivering.
- No doubt Mum is cleaning the house.

Notes

¹ *Basic Polish*, Units 5 & 27.

² *Basic Polish*, Unit 31.

Unit 3

Comparisons: adjectives in -er and -est

Adjectives are used to describe nouns and, in Polish, usually stand before them (*stary pan*: old man, *interesująca książka*: interesting book). The endings used with ordinary adjectives in the various cases are given in Appendix 2.¹

In this unit we make comparative adjectives (older, more interesting) and superlative adjectives (oldest, most interesting). How this is done depends on the type of adjective:

1. To make the comparative form, most adjectives ending in -y, -a, -e just insert -sz before the ending:

	Singular nowy, nowa, nowe (new)			Plural	
	Masculine	Feminine	Neuter	Nouns <i>not</i> denoting men	Nouns denoting men
Nom.	now SZy [newer]	now SZa	now SZe	now SZe	now Si
Acc.	now SZy (non-alive nouns) now SZego (alive nouns) ²	now SZą			now SZych
Gen.	now SZego	now SZej	now SZego	now SZych	
Loc.	now SZym		now SZym	now SZymi	
Instr.		now SZą	now SZym	now SZymi	
Dat.	now SZemu	now SZej	now SZemu	now SZym	

Similarly: **gruby: grubszy** (fat: fatter); **stary: starszy** (old: older); **młody: młodszy** (young: younger).

2. Adjectives in **-ki/-gi**, **-oki/-ogi** and **-eki** drop these endings and add **-szy/-sza/-sze**:

krótki	becomes	krótszy	shorter
szeroki		szerszy	wider
głęboki		głębszy	deeper
daleki	becomes	dalszy	further
ciężki		cięższy	heavier
brzydki		brzydszy	uglier

3. Some adjectives soften a hard stem consonant before adding **-sz**. The preceding vowel may (also) change (a/o to e or ą to ę).³

g	becomes	ż	długi	becomes	dłuższy	longer
			drogi		droższy	dearer
n		ń	tani		tańszy	cheaper
ł		l	miły		milszy	more pleasant
a/o		e	biały		bielszy	whiter
			wesoły		weselszy	more cheerful
ą		ę	wąski		węższy	narrower

4. Adjectives with several consonants before the ending would be hard to say if we added **-sz**. So, **-ejsz** is added. The consonant before **-ejsz** is also softened. Thus, **-ejsz** usually becomes **-iejsz**.

ładny	becomes	ładniejszy	nicer
wolny		wolniejszy	slower
łatwy		łatwiejszy	easier
biedny		biedniejszy	poorer
piękny		piękniejszy	lovelier

5. Irregular comparative forms

dobry	good	lepszy	better	zły	bad	gorszy	worse
wielki	big	większy	bigger	mały	small	mniejszy	smaller
bliski	near	bliższy	nearer	niski	low	niższy	lower
wysoki	tall	wyższy	taller	lekki	light	lżejszy	lighter
cienki	thin	cieńszy	thinner	mądry	clever	mądrzejszy	cleverer

duży (big) has no comparative. Use **większy**.

Młodsza córka ma na imię Kasia. (nom.)
My younger daughter is called Katie.

Mam mniejsze mieszkanie. (acc.)
My flat is smaller.

Idę z starszą siostrą. (instr.)
I'm going with my elder sister.

Anka kupuje gorsze płyty. (acc.)
Annie buys worse records.

Tomek prosi o ładniejszą kurtkę. (acc.)
Tom is asking for a nicer jacket.

Chodzę do bliższych sklepów. (gen.)
I go to the nearer shops.

Młodzi lekarze długo pracują. (nom.)
The younger doctors work long hours.

Rozmawiamy z starszymi dziećmi. (instr.)
We speak with the older children.

Mniejsze samochody są tańsze. (nom.)
Smaller cars are cheaper.

Comparatives with 'than'

comparative adjective + **niż** (than) + nominative case of noun/pronoun
or " " " + **od** (from) + genitive " " "

Od becomes **ode** before the pronoun **mnie** (me).

You must use **niż** if 'than' is not *directly* followed by a noun or pronoun.

On jest wyższy niż Tomek.

On jest wyższy od Tomka.

He is taller than Tom.

Ona jest młodsza niż ja.

Ona jest młodsza ode mnie.

She is younger than I.

Tutaj są lepsze domy niż w Krakowie.

(**Niż** is followed by preposition 'w'.)

There are better houses here than in Kraków.

Other ways of expressing comparatives

coraz	+ comparative adjective	= more and more
o wiele	+ comparative adjective + optional phrase with 'than'	= much ... -er, far ... -er
im ... tym ...	+ comparative of both adjectives	= the ... the ...

Magda jest coraz piękniejsza.

Magda is more and more beautiful.

Rowery są o wiele tańszy (niż samochody).

Bikes are much cheaper (than cars).

To kino pokazuje coraz gorsze filmy.

This cinema shows worse and worse films.

Kasia jest o wiele starsza (od Anki).

Kate is far older (than Anka).

Antek jest coraz głupszy!

Antek is more and more stupid!

Im szybszy pociąg, tym droższy bilet.

The faster the train, the dearer the ticket.

Making superlatives

1. Most adjectives just add **naj** in front of the comparative:

Positive	Comparative	Superlative	Positive	Comparative	Superlative
długi	dłuższy	najdłuższy	ładny	ładniejszy	najładniejszy
dobry	lepszy	najlepszy	duży	większy	największy

najlepszy pociąg	the best train
najlepsi lekarze	the best doctors
najnowsze książki	the newest books
najmłodsze dziecko	the youngest child

2. Other ways of expressing superlatives:

superlative adjective	+	z(e)	+	genitive plural of noun/pronoun	=	... -est of
"	"	+	jaki	(in correct gender and case)	=	... -est that
jak	+	superlative adjective	=	the ... -est possible		

Ola była najlepszą matką ze wszystkich.

Ola was the best mother of all.

Kupuję jak najładniejszą kartkę.

I'm buying the nicest possible card.

Która z tych jest najtańsza książka?

Which of these is the cheapest book?

On jest najszybszy z nas.

He is the fastest of us all.

To są najlepsze domy jakie budujemy.

These are the best houses (that) we build.

To są najmłodszy chłopcy jakich znam.

These are the youngest boys I know.

Kraków to najładniejsze ze starych polskich miast.

(*najładniejsze* agrees with neuter *miasto*)

Kraków is the nicest of all (the) old Polish towns.

Comparatives and superlatives of long and difficult adjectives

Long adjectives, and those starting with *nie*, use *bardziej* (more) and *najbardziej* (most). These two words never change.

Positive		Comparative	Superlative
interesujący	interesting	bardziej interesujący	najbardziej interesujący
niebezpieczny	dangerous	bardziej niebezpieczny	najbardziej niebezpieczny

Similarly:

inteligentny	intelligent	uparty	stubborn	gorzki	bitter	leniwy	lazy
elegancki	elegant	chory	ill	słodki	sweet		

bardziej słodka kawa	sweeter coffee
najbardziej chorzy ludzie	the sickest people
bardziej uparta pani	a more stubborn lady
najbardziej leniwe dziecko	the laziest child

'Less' and 'least'

Here we use **mniej** (less) and **najmniej** (least).

mniej uparte dziecko	a less stubborn child
najmniej słodka kawa	the least sweet coffee

Revision – Past tense of *być* (to be)⁴

The endings are added to the verb stem **by**. They are different for the three genders in the singular, and for masculine 'men' nouns and all other nouns in the plural. The stress is always on the **by** syllable.

Masc.	Fem.	Neut.	Men nouns	Other nouns
ja by-łem	ja by-łam	–	my by-liśmy	my by-łyśmy
ty by-leś	ty by-łaś	–	wy by-liście	wy by-łyście
on by-ł	ona by-ła	ono by-ło	oni by-li	one by-ły

The plural for 'men' contains *-li* not *-ły*. It is also used for subjects where at least one noun (stated or implied) is of masculine gender *and* male sex, e.g.

Rodzice (*ojciec + matka*) **byli bogaci.**

Bracia i siostry **byli w domu.**

But: Dzieci (*dziecko + dziecko*) **były w szkole.**

A child can be of male sex, but the noun 'dziecko' is of neuter, not masculine, gender.

Exercise 1

Insert the word for *this* or *that* (Appendix 2) before the noun, and change the italicised adjectives into comparatives (watch the gender).

This pociąg był *drogi* ale *szybki*.

Ten pociąg był *droższy* ale *szybszy*.

This train was dearer but faster.

1. *This* książka była *długi* ale *łatwy*.
2. *This* zadanie było *krótki* ale *trudny*.
3. *That* dziecko było *stary* ale *niski*.
4. *That* chłopiec był *młody* ale *wysoki*.
5. *That* pani była *stary* ale *miły*.
6. *These* samochody były *tani* ale *dobry*.
7. *These* mieszkania były *mały* ale *ładny*.
8. *Those* franki były *krótki* ale *dobry*.
9. *These* nauczyciele byli *młody* ale *dobry*.
10. *Those* lekarze byli *stary* ale *źli*.

Exercise 2

Put the direct object (italicised) into the accusative case.

1. Znam *lepszego nauczyciela*.
2. Brat czyta *dłuższą książkę*.
3. Matka wola *młodszego syna*.
4. Adam ma *miłego psa*.
5. Anna nosi *krótszą suknię*.
6. Hanka pisze *dłuższe listy*.
7. Basia kąpie *młodszą siostrę*.
8. Bierzymy *tańsze bilety*.
9. On ma *ładniejsze mieszkanie*.

Exercise 3⁵

Translate. Use the *od + genitive* construction and include all possessive adjectives (my, your, etc.).

1. My sister is certainly taller than my brother.
2. His dog was friendlier than your (sing.) dog.
3. Her teacher (f.) was older than his teacher (m.).
4. Their doctor was perhaps better than my doctor.
5. Her uncle may be richer than her father.
6. Our sons are cleverer than your (pl.) sons.
7. Their books are often harder than my books.
8. My mother's car was bigger than my aunt's.

Exercise 4

Put the correct comparative form of the adjective in the gaps.

1. Moje córki są coraz _____. (pretty)
2. Im _____ mieszkanie, tym _____ wydatki. (big, high)
3. Dlaczego kupujesz coraz _____ meble? (new)
4. Wszystko było coraz _____ ale _____. (cheap, bad)
5. Czy wasza praca jest coraz _____? (interesting)
6. Im _____ książka, tym _____. (good, expensive)
7. Gramatyka polska była coraz _____. (difficult)
8. Dziadek jest już _____. (ill)
9. Ta gazeta jest o wiele _____ od tamtej. (thick)
10. Dom Andrzeja był o wiele _____. (big)

Exercise 5

Where italicised, insert the past tense of *być* or a superlative adjective.

Kasia i Jurek opowiadają o dzieciństwie.

Kiedy *we were* dziećmi, nasza szkoła *was the poorest* ale nasi nauczyciele *were the best*. Nasze lekcje *were the most difficult* ale *the most interesting*. Nasz dom *was the biggest* bo nasi dziadkowie *were the richest*. Nasz ojciec *was the cleverest* ze wszystkich ojców i nasza mama *was the kindest* ze wszystkich matek. Nasze wakacje *were* zawsze *the longest* i *the most expensive*. Ale niestety nie wszystko u nas *was the best*. Nasz samochód *was the newest* ale *the worst*.

Notes

- ¹ See also *Basic Polish*, Units 2–4, 13, 23–4, 28, 33.
- ² *Basic Polish*, Units 8 and 9 explains ‘alive’ and ‘non-alive’ masculine gender.
- ³ *Basic Polish*, Alphabet, pronunciation, stress.
- ⁴ *Basic Polish*, Unit 38.
- ⁵ See *Basic Polish*, Unit 35 for possessive adjectives.

Present tense of **-nąć** verbs

There are many verbs ending in **-nąć**. If imperfective, they have a present tense. If they are perfective, the corresponding tense is future in meaning. They have the same endings as the verbs in Unit 2, with an extra **i** before the ending except in the *I* and *they* parts.

	<i>biegnąć*</i> (run)	<i>ciągnąć</i> (pull)	<i>płynąć</i> (sail)	
-ę	biegnę	ciągnę	płynę	ja
-iesz	biegniesz	ciągniesz	płyniesz	ty
-ie	biegnie	ciągnie	płynie	on/ona/ono
-iemy	biegniemy	ciągniemy	płyniemy	my
-iecie	biegniecie	ciągniecie	płyniecie	wy
-ą	biegną	ciągną	płyną	oni/one

Note: *An alternative infinitive **biec** exists.

Likewise: **marznąć** (get cold), **moknąć** (get wet), **kwitnąć** (bloom), Also **rosnąć** (grow) where **s** is softened to **ś** when followed by **ni**.

From these verbs come **kwiat** (flower), **mróz** (frost), **mokry** (wet), **płyn** (liquid), **pociąg** (train), **roślina** (plant), **bieg** (gear, running pace).

Exercise I

Using each of these seven verbs once only, select the most suitable. Write its correct form in the gap.

biegnąć, ciągnąć, płynąć, marznąć, moknąć, rosnąć, kwitnąć

1. Ceny _____ w *sklepach*.
2. Maciej _____ za *autobusem*.
3. W *zimie* zwierzęta _____ w *lesie*.
4. My _____ *łódką* po *Wiśle*.
5. W *ogrodzie* _____ piękna *róża*.
6. Dlaczego ty _____ *torbę* po *podłodze*?
7. Drzewa _____ na *deszczu*.

Exercise 2

- a) State the grammatical case of all the italicised nouns in Exercise 1.
- b) Write each of these nouns in the nominative singular.

Exercise 3

- a) Give the plural of: *ty mokniesz, ona biegnie, ja ciągnę, kwiat rośnie, dziecko marznie.*
- b) Give the singular of: *my mokniemy, okręty płyną, wy rośniecie, rośliny kwitną, Panowie marzną, Panie ciągną.*

Short-stem non-**wać** verbs: padding with 'j' (present)

1. Some verbs ending in **-wać** routinely add a **j** in the present tense (e.g. **kupować**: **kupuję**).¹ Now we meet a small group of verbs, ending in **-ać**, **-eć**, **-ić**, **-uć** or **-yć**, which add a **j** in the present tense because their stems are so short. In the **-ać** verbs, the **a** of the infinitive ending becomes **e**.

	<i>lać</i> (pour)	<i>kuleć</i> (limp)	<i>pić</i> (drink)	<i>żyć</i> (live)	<i>czuć</i> (feel)*
-ję	leję	kuleję	piję	żyję	czuję
-jesz	lejesz	kulejesz	pijesz	żyjesz	czujesz
-je	leje	kuleje	pije	żyje	czuje
-jemy	lejemy	kulejemy	pijemy	żyjemy	czujemy
-jecie	lejecie	kulejecie	pijecie	żyjecie	czujecie
-ją	leją	kuleją	piją	żyją	czują

Like *lać*: **śmiać się** (laugh). **Wiać** (blow) is used only in 3rd person. **Lać** also means to 'pour down' (rain).

Like *pić*: **bić** (hit).

Like *żyć*: **myć** (wash), **myć się** (wash oneself), **kryć** (hide), **kryć się** (hide oneself), **szyć** (sew).

Like *czuć*: **pluć** (spit), **psuć** (spoil).

Note: ***czuć się** expresses how you feel. **Czuję się źle** (I feel ill).

Linked words: **lejek** (spout); **pijany** (drunk); **wiatr** (wind); **myjka** (face cloth), **życie** (life).

2. In a few irregular verbs, **ji** has merged to leave just **i**, except in the *I* and *they* parts.²

	<i>stać</i> (stand)	<i>kroić</i> (cut)	<i>kleić</i> (glue)
-ję	stoję	kroję	kleję
-isz	stoisz	kroisz	kleisz
-i	stoi	kroi	klei
-imy	stoimy	kroimy	kleimy
-icie	stoicie	kroicie	kleicie
-ją	stoją	kroją	kleją

Linked nouns: **stoisko** (display stall); **krój** (cut of garment); **klej** (glue).

Exercise 1

Write these sentences in the plural. Noun cases are given to help you.

1. Ona stoi przy samochodzie (loc.).
2. Dziecko leje wodę do miski (gen.).
3. Pani kroi kielbasę (acc.) dla syna (gen.).
4. Dziewczę śmieje się z siostry (gen.).
5. Nauczyciel klei książkę (acc.).
6. Matka szyje suknię (acc.) dla córki (gen.).
7. Brat czuje się dobrze.
8. Dlaczego psujesz zabawkę (acc.)?

Exercise 2

Choosing from the list on the right, fill the gaps, using each verb once. The *się* of reflexive verbs is included, if needed.

1. _____ spokojnie z naszymi sąsiadami.	a. leje
2. Na przystanku _____ ludzie.	b. leją
3. Czy ty dobrze się _____ ?	c. piję
4. Mały brat _____ wszystkie zabawki.	d. piją
5. W zimie _____ deszcze.	e. myjesz
6. Ja zawsze _____ kawę na śniadanie.	f. myje
7. Mąż _____ samochód.	g. stoi
8. Dlaczego _____ <i>się</i> ?	h. stoją
9. Kasia _____ mleko do kubka.	i. czuje
10. Czy ty zawsze _____ <i>się</i> rano?	j. czujesz

11. Babcia bardzo _____ zimno.
12. Pociąg _____ na dworcu.
13. Chłopiec _____ *się*.
14. Zwierzęta _____ w lesie.
15. Owoce _____ *się* szybko
16. Sąsiedzi za dużo _____

- k. żyjemy
- l. żyją
- m. psuje
- n. psują
- o. śmieje
- p. śmiejecie

Notes

¹ *Basic Polish*, Unit 21.

² We met *stać* in *Basic Polish*, Unit 32.

Comparisons: adverbs with 'more' and 'most'

Adverbs tell us how, when or where an action occurs. (I run quickly; she reads well; we came late; he lives upstairs). English adverbs of the 'how' kind often end in *-ly*.

Most Polish adverbs, like English ones, are made from corresponding adjectives. The adjective ending *-y/-i* is replaced by *-o* or, less often, by *-ie*. An *s* before *-nie* is softened to *ś*.

Adjective		Adverb		Adjective		Adverb	
łatwy	easy	łatwo	easily	miły	pleasant	miło	pleasantly
późny	late	późno	late	wolny	slow	wolno	slowly
mocny	strong	mocno	strongly	częsty	frequent	często	frequently
tani	cheap	tanio	cheaply	głupi	stupid	głupio	stupidly
brzydki	ugly	brzydko	badly	lekki	light	lekko	lightly
ciężki	heavy	ciężko	heavily	rzadki	rare	rzadko	rarely
szybki	quick	szybko	quickly	krótki	short	krótko	[for] short [time]
długi	long	długo	long	drogi	dear, costly	drogo	a lot [cost]
ładny	nice	ładnie	nicely	piękny	beautiful	pięknie	beautifully
pewny	sure	pewnie	surely	wyraźny	clear	wyraźnie	clearly
wczesny	early	wcześnie	early	własny	own	właśnie	precisely
odważny	brave	odważnie	bravely	chętny	eager	chętnie	eagerly

Irregular adverbs (note where *r* becomes *rz* and *ł* becomes *l* before the ending **-e**)

Adjective	Adverb	Adjective	Adverb
dobry	good	dobrze	well
mały	small	mało	little, few
mądry	wise	mądrze	wisely
duży	big	dużo; wiele	much/many
zły	bad	źle	badly

Note: Use **dużo** before nouns you cannot count, e.g. water, **wiele** before plural nouns, **mało** before any noun. The noun is in the *genitive* case. All three can also be used with an implied noun.¹

Mam dużo chleba, wiele bułek ale mało sera.

I have a lot of bread, lots of rolls but little cheese.

Kupuję szynkę. Mam mało.

I'm buying ham. I have little.

Comparative and superlative forms of adverbs

Most adverbs of the 'how' and 'when' kind have a comparative form (*more quickly, earlier*) and a superlative form (*most quickly, earliest*).

1. Comparative of adverbs ending in **-e** or **-ie**

This is easy. Just add **-j** to the positive form.

Positive	Comparative	Positive	Comparative		
mądrze	mądrzej	more wisely	ładnie	ładniej	more nicely
wcześniej	wcześniej	earlier	odważnie	odważniej	more bravely
pewnie	pewniej	more surely	pięknie	piękniej	more beautifully

Marek był wcześniej.

Mark was here earlier.

Marta śpiewa ładniej niż Ania.

Martha sings better than Ania.

Kasia zachowuje się mądrzej.

Kate acts more sensibly.

2. Comparative of adverbs ending in -o or -io (but not in -ko/-eko/-oko)

a) Usually, just replace -o with -iej.

Positive	Comparative		Positive	Comparative	
słabo	słabiej	more weakly	wolno	wolniej	more slowly
późno	później	later	mocno	mocniej	more strongly
smutno	smutniej	more sadly	zimno	zimniej	more coldly
łatwo	łatwiej	more easily	trudno	trudniej	with more difficulty

If the adverb already ends in -io, replace -o with -ej. So, **tanio: taniej**.

Pracuję mocniej niż Tomek. I work harder than Tom.

W pokoju było zimniej. It was colder in the room.

Wiatr wieje słabiej. The wind is blowing with less force.

Kupuję odzież taniej. I buy my clothes more cheaply.

3. Comparatives of adverbs with a hard stem consonant

Many adverbs soften a hard stem consonant before adding -ej.²

g becomes	ż	długo	becomes	dłużej	longer
		drogo		drożej	more expensively
r	rz	staro		starzej	older (appearance)
ł	l	miło		milej	more pleasantly
		ciepło		cieplej	more warmly
t	c	prosto		prościej	straighter
		często		częściej	more often
d	dz	młodo		młodziej	younger (appearance)
ch	sz	cicho		ciszej	more quietly

Adam wygląda młodziej od Ewy.

Adam looks younger than Eve.

Proszę mówić prościej.

Please speak more plainly.

4. Comparative of adverbs ending in *-ko/-eko/-oko*

These drop their endings before adding *-ej* and *also* soften their stem consonants, if possible.

Positive	Comparative		Positive	Comparative	
blisko	bliżej	nearer	nisko	nżej	lower
brzydko	brzydziej	more badly	prędko	prędzej	faster
ciężko	ciężej	more heavily	rzadko	rzadziej	less often
daleko	dalej	further	szeroko	szerzej	more widely
głęboko	głębiej	more deeply	wysoko	wyżej	higher, further up

Mieszkam bliżej sklepu. I live nearer the shop.

Czy idziesz wyżej? Are you going higher?

Chodzą rzadziej do kina. They go to the cinema less often.

Note: Do not confuse **brzydko** and **źle** (see below). **Brzydko** refers to 'aesthetic quality', **źle** to 'degree of correctness', e.g. **Brzydko śpiewasz.** You sing badly. (You lack talent.) **but** **Źle to śpiewasz.** You are singing this badly. (You are singing incorrect notes.)

5. Irregular comparative forms

dobrze well	lepiej better	źle badly	gorzej worse
szybko fast	szybciej faster	dużo much	więcej more
mało little	mniej less	lekko lightly	lżej more easily
bardzo very	bardziej more	wesoło happily	weselej more happily
krótko briefly	krócej for shorter time		

Więcej and **mniej** are used before nouns or alone with implied nouns. The noun is in the *genitive* case.

Mam mniej masła i więcej sera.

I have less butter and more cheese.

Było dzisiaj mniej ludzi.

There were fewer people today.

Nie mam więcej.

I haven't got any more.

Comparatives with 'than'

comparative adverb + **niż** (than) + nominative case of noun/pronoun
or " " " + **od** (from) + genitive " " "

Od becomes **ode** before the pronoun **mnie** (me).

You must use **niż** if 'than' is not *directly* followed by a noun or pronoun.

Pracuje dłużej niż Magda.

Pracuje dłużej od Magdy.

He/she works longer than Magda.

Wygląda młodziej niż ja.

Wygląda młodziej ode mnie.

He/she looks younger than I.

Tutaj jest weselej niż tam.

(**niż** is followed by adverb '**tam**', so **od** cannot be used)

It's more cheerful here than there.

Other ways of expressing comparatives

coraz	+ comparative adverb	= more and more
o wiele	+ comparative adverb + optional phrase with 'than'	= much ... -er, far ... -er
im ... tym ...	+ comparative of both adverbs	= the ... the ...

Maria maluje coraz piękniej.

Mary paints better and better.

Autobus jedzie o wiele wolniej (niż pociąg).

A bus goes much slower (than a train).

Kasia czyta o wiele lepiej (od Anki).

Kate reads much better (than Anka).

Im szybciej piszę, tym więcej robię błędów.

The faster I write, the more errors I make.

Making superlatives

1. Most adverbs just add **naj** in front of the comparative:

Positive	Comparative	Superlative	Positive	Comparative	Superlative
długo	dłużej	najdłużej	ładnie	ładniej	najładniej
dobrze	lepiej	najlepiej	dużo	więcej	najwięcej

Brat ma najwięcej pieniędzy. My brother has most money.

Czekamy najdłużej na Wandę. We wait longest for Wanda.

2. Other ways of expressing superlatives:

superlative adverb + **z(e)** + genitive plural of noun/pronoun = ...-est of

superlative adverb + **jak** + superlative adverb = the ...-est possible

A few frequent expressions use **czym** + comparative adverb instead of **jak**.

Piszę najlepiej ze wszystkich.

I write best of all.

Ta książka podoba mi się najmniej z tych.

I like this book least of (all) these.

Robię jak najlepiej.

I'm doing it as well as I can

Kupuję dom jak najdalej od ojca.

I'm buying a house as far from Dad as possible.

Proszę czym prędzej wsiadać do autobusu.

(not *czym najprędzej*)

Please board the bus as quickly as possible.

Comparatives and superlatives of long and difficult adverbs

Long adverbs, and those starting with **nie**, use **bardziej** (more) and **najbardziej** (most). These two words never change. Generally, if the adjective makes its comparative and superlative in this way, so does the adverb.

Positive		Comparative	Superlative
interesująco	interestingly	bardziej interesująco	najbardziej interesująco
niebezpiecznie	dangerously	bardziej niebezpiecznie	najbardziej niebezpiecznie

Similarly:

inteligentnie	intelligently	uparcie	stubbornly
leniwie	lazily	elegancko	elegantly

'Less' and 'least'

Here we use **mniej** (less) and **najmniej** (least).

Ta pani ubiera się mniej elegancko.
This lady dresses less elegantly.

Ola odpowiada najmniej inteligentnie.
Ola answers the least cleverly.

Exercise I

Syn (verb) *źle*. Córka (verb) *comparative*.
Wnukowie (verb) *superlative*. (uczyć się)
Syn uczy się *źle*. Córka uczy się *gorzej*.
Wnukowie uczą się *najgorzej*.

1. Ja (verb) *ładnie*. Kasia (verb) *comparative*. Wy (verb) *superlative*. (pisać)
2. My (verb) spać *wcześniej*. Piotruś (verb) spać *comparative*. Dziadkowie (verb) spać *superlative*. (chodzić)
3. Brat (verb) *szybko*. Ja (verb) *comparative*. Ty (verb) *superlative*. (mówić)

4. Matka (verb) *długo*. My (verb) *comparative*. Sąsiedzie (verb) *superlative*. (pracować)

Exercise 2

Example: Czy twoja koleżanka Maria dobrze gra w tenisa?
Tak, gra najlepiej ze wszystkich koleżanek.

1. Czy twoja kuzynka Ewa rzadko dzwoni?
2. Czy twój kolega Tomasz późno chodzi spać?
3. Czy wasza najmłodsza córka często narzeka?
4. Czy wasz nowy nauczyciel mieszka daleko miasta?
5. Czy twój brat Marek spokojnie czeka na obiad?

Exercise 3³

Replace *which* with the correct form of *który*, then put the best adverb in the gap.

1. <i>Which</i> pani pracuje tu _____ ?	a. najczęściej
2. <i>Which</i> chłopiec wstaje _____ ?	b. najszybciej
3. <i>Which</i> dzieci uczą się _____ ?	c. najwięcej
4. <i>Which</i> koledzy dzwonią _____ ?	d. najchętniej
5. <i>Which</i> dom kosztuje _____ ?	e. najładniej
6. <i>Which</i> dziewczynka śpiewa _____ ?	f. najdłużej
7. <i>Which</i> koń biegnie _____ ?	g. najlepiej
8. <i>Which</i> książki czytasz _____ ?	h. najwcześniej

Exercise 4

Replace the *niż* construction with an *od* construction. Appendix 3 gives pronouns.

1. Mówię po polsku słabiej *niż on*.
2. Chodzę spać później *niż ty*.
3. On jeździ szybciej *niż ona*.
4. Ci panowie czekają dłużej *niż wy*.
5. Dzieci wiedzą mniej *niż my*.
6. Mąż gotuje rzadziej *niż ja*.

Exercise 5

Give the opposite of these adverbs.

1. najłatwiej	6. często	11. najpóźniej
2. gorzej	7. głośniej	12. źle
3. więcej	8. najwyżej	13. cicho
4. najbliżej	9. wesoło	14. rzadziej
5. mało	10. wolniej	

Notes

¹ For quantities and the genitive see *Basic Polish*, Unit 18.

² *Basic Polish*, Alphabet, pronunciation, stress.

³ See Unit 37 for declension of *który*. It is both adjective and pronoun.

Past tense of most imperfective verbs; movable person suffixes

We know that the action of imperfective verbs is typically unfinished, continuous or habitual. So, their past tense also conveys this (I was writing, I always wrote, I used to write). We met the past tense of the imperfective verb **być** in Unit 3.

The past tense of all verbs distinguishes between the three genders in the singular, and between masculine ‘men’ nouns and all other nouns in the plural.

To form the past tense of most verbs in **-ać, -ić, -uć, -yć** and **-wać**, take **-ć** off the infinitive and add these endings:

Singular		Neut.			Plural				
Masc.	Fem.			Men nouns	Other nouns				
ja	- <i>łem</i>	- <i>łam</i>	–	my	- <i>liśmy</i>	- <i>łyśmy</i>			
ty	- <i>łeś</i>	- <i>łaś</i>	–	wy	- <i>liście</i>	- <i>łyście</i>			
on	- <i>ł</i>	ona	- <i>ła</i>	ono	- <i>ło</i>	oni	- <i>li</i>	one	- <i>ły</i>

Notes:

- * The plural for men nouns has **-li** not **-ły** throughout. It is also used for subjects where at least one noun (stated or implied) is of masculine gender and male sex.
- * In the singular, the stress is on the second last syllable; in the plural, on the third last syllable, **kochałem** *but* **kochaliśmy**.

Here is the past tense of one verb from each group (-ać, -ić, -yć, -uć, -wać):

<i>kochać (love)</i>						
	<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>		<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja	kochałem	kochałam	–	my	kochaliśmy	kochałyśmy
ty	kochałeś	kochałaś	–	wy	kochaliście	kochałyście
on	kochał	ona kochała	ono kochało	oni	kochali	one kochały
<i>robić (make, do)</i>						
ja	robiłem	robiłam	–	my	robiliśmy	robiłyśmy
ty	robiłeś	robiłaś	–	wy	robiliście	robiłyście
on	robił	ona robiła	ono robiło	oni	robili	one robiły
<i>kończyć (finish)</i>						
ja	kończyłem	kończyłam	–	my	kończyliśmy	kończyłyśmy
ty	kończyłeś	kończyłaś	–	wy	kończyliście	kończyłyście
on	kończył	ona kończyła	ono kończyło	oni	kończyli	one kończyły
<i>czuć (feel)</i>						
ja	czułem	czułam	–	my	czuliśmy	czułyśmy
ty	czułeś	czułaś	–	wy	czuliście	czułyście
on	czuł	ona czuła	ono czuło	oni	czuli	one czuły
<i>pracować (work)</i>						
ja	pracowałem	pracowałam	–	my	pracowaliśmy	pracowałyśmy
ty	pracowałeś	pracowałaś	–	wy	pracowaliście	pracowałyście
on	pracował	ona pracowała	ono pracowało	oni	pracowali	one pracowały

Here are some verbs you know (some from *Basic Polish*) to use in the exercises:

Like *kochać* in the past: czytać, zwiedzać, mieszkąć, wracać, zapominać, pisać, brać, rozmawiać, stać

Like *robić* in the past: dzwonić, prosić, mówić, pić, czyścić

Like *kończyć* in the past: uczyć, tańczyć, życzyć, myć, żyć

Like *czuć* in the past: psuć

Like *pracować* in the past: kupować, obsługiwać, wstawać, dostawać, obiecywać

Movable person suffixes in past tense

The suffixes **-m**, **-ś**, **-śmy** and **-ście** can move. Instead of being attached to the verb, they are often attached to the first word in a sentence or clause (usually a pronoun, adverb or question word, but possibly a noun or adjective), especially if that word ends in a vowel except **ą** and **ę**. When the suffix is moved, any **-e-** in the verb ending before it is lost.

Suffix on verb	Suffix on stressed word	
Mieszkaliśmy blisko.	Myśmy blisko mieszkali.	We lived nearby.
Długo czekałeś?	Długoś czekał? ['e' lost]	Were you waiting long?
Kogo odwiedzaliście?	Kogoście odwiedzali?	Who were you visiting?
Gdzie byłeś?	Gdzieś byłeś?	Where were you?
Byliśmy bardzo smutni.	Bardzośmy byli smutni.	We were very sad.
Czy wracałeś późno?	Czyś wracał późno? ['e' lost]	Did you return late?
Dlaczego dzwoniłeś?	Dlaczegoś dzwonił? ['e' lost]	Why did you ring?

Attachment of **-m** is less common, but can still be encountered.

Co czytałem, to pamiętałem. Com czytał, tom pamiętał.
What I read, (that) I remembered.

Ongoing action in present and past

The *present* tense of an imperfective verb also expresses 'I have been . . . ing.' The *past* tense expresses 'I had been . . . ing.' A negative verb often translates 'stopped doing . . .'. We meet this with phrases specifying duration of time:

od dawna	for a long time
od tygodnia, miesiąca, roku	for a week, month, year
od wielu lat	for many years
od zeszłego roku	since last year
od piątku	since Friday
od kwietnia	since April

Pracuję [present] tam od lutego.

I have been working there since February.

Pracowałem [past] tam od lutego.

I had been working there since February.

Od wielu lat nie pracuję [present].

I stopped working many years ago.

Od wielu lat nie pracowałem [past].

I had stopped working many years ago.

Czekam [present] od godziny.

I've been waiting for an hour.

Był [past] tam od miesiąca.

He had been there since the previous month.

Exercise 1

Give the feminine equivalents of these past tense verbs:

1. mieszkałem	7. zapominali
2. zwiedzałeś	8. robiliśmy
3. wracaliście	9. rozmawiałem
4. dzwonili	10. życzyli
5. czytaliście	11. uczyliśmy
6. prosiłeś	12. stałem

Exercise 2

Insert the masculine form of the past tense and the correct adverbs.

Teraz = nowadays, *dawniej* = in the past

Example: Teraz czuję się (well). Dawniej (past tense) (worse).
 Teraz czuję się dobrze. Dawniej czułem się gorzej.

1. Teraz dzwonię (late). Dawniej (past tense) (earlier).
2. Teraz piszę (often). Dawniej (past tense) (less often).
3. Teraz kończę pracę (early). Dawniej (past tense) (later).
4. Teraz czytam (rarely). Dawniej (past tense) (more often).
5. Teraz tańczę (badly). Dawniej (past tense) (better).
6. Teraz mieszkam (near to) miasta. Dawniej (past tense) (further from) miasta.

Exercise 3

Change the tense from present to past as shown.

Dzisiaj ludzie . . .

1. *piszą* (write) długopisem.
2. _____ (work) w fabryce.
3. _____ (drink) soki.
4. _____ (live) w dużych
błokach.
5. _____ (watch) telewizję.
6. _____ (speak) przez telefon.
7. _____ (buy) gazety.

Dziadkowie . . .

1. *pisali* (wrote) piórem.
2. _____ (worked) na wsi.
3. _____ (drank) wodę.
4. _____ (lived) w małych
domkach.
5. _____ (listened to) radia.
6. _____ (visited) przyjaciół.
7. _____ (read) książki.

Exercise 4

Attach the person suffix back onto the verb. You will need to replace any e lost from eś suffixes.

Example: Gdzieś był? Gdzie byłeś?

1. Kogoś odwiedzał?	7. Kiedyście byli w parku
2. Coś robiła?	8. Gdzieś pracowała?
3. Dlaczegoście czekali?	9. Coście robili wczoraj?
4. Czyś była w domu?	10. Kogoś pytała?
5. Gdzieście byli?	11. Czyś tam pracował?
6. Czemuś nie czekał?	12. Kiedyśmy zwiedzali pałac?

Exercise 5

Translate.

1. Anka has been waiting for a month.
2. Marcin had been driving for ages.
3. We've been waiting since March.
4. They've lived in England since last year.
5. He had loved Kasia for many years.
6. My father had known the doctor for a year.
7. Peter has been ill since yesterday.
8. My friend has been ringing all morning.

Unit 8

Past tense of imperfective verbs in **-eć** and **-nąć**

Note: Verbs in **-ąć** (mostly *perfective*) do not belong here. Nor do those verbs in **-nąć** which are *perfective* (e.g. **zamknąć**: to have closed). We meet both types in Unit 15.

Imperfective verbs in **-eć** and **-nąć** take the normal past tense endings (see Unit 7) but:

1. Verbs in **-eć** change the e of the infinitive into a before **ł**. Before I the e remains:

mieć (have)

	<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>		<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja	miałem	miałam	–	my	mieliśmy	miałyśmy
ty	miałeś	miałaś	–	wy	mieliście	miałyście
on	miał	ona miała	ono miało	oni	mieli	one miały

wiedzieć (know)

	<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>		<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja	wiedziałem	wiedziałam	–	my	wiedzieliśmy	wiedziałyśmy
ty	wiedziałeś	wiedziałaś	–	wy	wiedzieliście	wiedziałyście
on	wiedział	ona wiedziała	ono wiedziało	oni	wiedzieli	one wiedziały

Likewise: **umieć**, **siedzieć**, **widzieć**, **słyszeć**, **myśleć**, **rozumieć**.

Note: **patrzeć**/**patrzyć** behaves like **być**, i.e. **patrzyłem**, **patrzył**, **patrzyli**, **patrzyły**.

2. Verbs in **-nąć** do one of three things:

a) Some change the **ą** of the infinitive into **ę** except in the masculine *singular* parts.

<i>ciągnąć</i> (pull)						
	<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>		<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja	ciągnąłem	ciągnęłam	–	my	ciągnęliśmy	ciągnęłyśmy
ty	ciągnąłeś	ciągnęłaś	–	wy	ciągnęliście	ciągnęłyście
on	ciągnął	ona ciągnęła	ono ciągnęło	oni	ciągnęli	one ciągnęły

Likewise: płynąć.

b) Some lose the *na* of the infinitive:

<i>biegnąć</i> (run)						
	<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>		<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja	biegłem	biegłam	–	my	biegliśmy	biegłyśmy
ty	biegłeś	biegłaś	–	wy	biegliście	biegłyście
on	biegł	ona biegła	ono biegło	oni	biegli	one biegły

c) Some, as well as losing the *na*, change the main vowel *o* to *ó* in the *he part* of the masculine singular. This is common in other one-syllable words, e.g. *stół* but *na stole*.

<i>moknąć</i> (get wet)						
	<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>		<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja	mokłem	mokłam	–	my	mokliśmy	mokłyśmy
ty	mokłeś	mokłaś	–	wy	mokliście	mokłyście
on	mókł	ona mokła	ono mokło	oni	mokli	one mokły

Likewise: marznąć, kwitnąć.

Some also soften the consonant before *l* in the masculine plural (due to the influence of the following *i*). This makes the words easier for Poles to say.

<i>rosnąć</i> (grow) [s softened to ś]						
	<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>		<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja	rosłem	rosłam	–	my	rośliśmy	rosłyśmy
ty	rosłeś	rosłaś	–	wy	rośliście	rosłyście
on	rósł	ona rosła	ono rosło	oni	rośli	one rosły

<i>-eć verbs</i> <i>Singular</i>	<i>Plural</i>	<i>-nąć verbs</i> <i>Singular</i>	<i>Plural</i>
M. On miał dom.	Men	M. On ciągnął bagaż.	Men
F. Ona miała dom.	Other	F. Ona ciągnęła bagaż.	Other
<i>He/she had a house.</i>	<i>They had a house.</i>	<i>He/she was pulling luggage.</i>	<i>They were pulling luggage.</i>
M. On siedział na trawie.	Men	M. On płynął po morzu.	Men
F. Ona siedziała na trawie.	Other	F. Ona płynęła po morzu.	Other
<i>He/she was sitting on the grass.</i>	<i>They were sitting on the grass.</i>	<i>He/she travelled by sea.</i>	<i>They travelled by sea.</i>
M. On widział wszystko.	Men	M. On biegł.	Men
F. Ona widziała wszystko.	Other	F. Ona biegła.	Other
<i>He/she saw everything.</i>	<i>They saw everything.</i>	<i>He/she was running.</i>	<i>They were running.</i>
M. On słyszał telefon.	Men	M. On mókł na deszczu.	Men
F. Ona słyszała telefon.	Other	F. Ona mokła na deszczu.	Other
<i>He/she heard the phone.</i>	<i>They heard the phone.</i>	<i>He/she was getting wet in the rain.</i>	<i>They were getting wet in the rain.</i>
M. On wiedział odpowiedź.	Men	M. On rośł szybko.	Men
F. Ona wiedziała odpowiedź.	Other	F. Ona rosła szybko.	Other
<i>He/she knew the answer.</i>	<i>They knew the answer.</i>	<i>He/she was growing fast.</i>	<i>They were growing fast.</i>
<i>The verb often has a continuous meaning – was/were . . . ing.</i>			

Exercise 1

Rewrite the 'men' verb, moving the suffix from the verb to the pronoun. Then give the 'non-men' forms.

Example: 'Men' mieliśmy: myśmy mieli
'Non-men' miałyśmy: myśmy miały

1. słyszeliśmy : (_____) (_____) : (_____)
2. braliśmy : (_____) (_____) : (_____)
3. rozumieliśmy : (_____) (_____) : (_____)
4. płynęliśmy : (_____) (_____) : (_____)
5. myśleliśmy : (_____) (_____) : (_____)
6. siedzieliśmy : (_____) (_____) : (_____)
7. mokliśmy : (_____) (_____) : (_____)
8. umieliśmy : (_____) (_____) : (_____)
9. biegliśmy : (_____) (_____) : (_____)
10. widzieliśmy : (_____) (_____) : (_____)
11. ciągnęliśmy : (_____) (_____) : (_____)
12. wiedzieliśmy : (_____) (_____) : (_____)

Exercise 2

Use the given verb in its 'men' past tense *wy* form to make a question.

Example: Czy mieliście (mieć) czas na kawę?

1. Kiedy _____ (brać) urlop?
2. Gdzie _____ (siedzieć)?
3. Co _____ (słyszeć) w telewizji?
4. Kogo _____ (widzieć) w teatrze?
5. Czy często _____ (myśleć) o Polsce?
6. Dlaczego nie _____ (wiedzieć) adresu?
7. Czy _____ (umieć) już prowadzić samochód?
8. Czy _____ (rozumieć) wszystko?

Exercise 3

Rewrite the verbs in Exercise 2 as if you were addressing a) two women and b) one man.

Exercise 4

Select the correct form of the verb.

1. Dziecko nie (miał, miało, miała) pieniędzy.
2. Dziewczynki (siedzieli, siedziała, siedziały) na trawie.
3. Bracia (słyszeli, słyszał, słyszała) telefon.
4. Drzewo szybko (rósł, rosło, rosły).
5. Synowie nie (umiały, umiał, umieli) pływać.
6. Polak nie (rozumiały, rozumieli, rozumiał) języka angielskiego.
7. Nauczycielki (myślały, myśleli, myślała) o studentach.
8. Pies (biegli, biegł, biegło) po ulicy.
9. Lekarz (wiedział, wiedziało, wiedzieli) co robić?
10. Sąsiadka (widziało, widział, widziała) wypadek.
11. Dzieci (mokli, mokło, mokły) na deszczu bo nie (miały, miał, mieli) płaszczy.

Past tense of double imperfective verbs

A few very common verbs, mostly denoting motion, offer *two/or a pair of imperfectives* to choose from, with an important difference in meaning:

The *determinate form* expresses action in progress (I'm going home right now), or imagined in progress in the near future (I'm going home at noon).

The *indeterminate form* expresses frequent, habitual or repetitive action (I go home at noon; I go to parties; I often go for walks). The idea of 'regularly' or 'repeatedly' is contained within the verb.

In contrast, in verbs with only one imperfective, the idea of 'regularly' or 'repeatedly' must be expressed with an explanatory adverb or adverbial phrase of time:

Ola szyje sukienkę. Ona często szyje.

Ola is sewing a dress. She *often* sews.

Mama piecze ciasta. W niedzielę zawsze piecze.

Mum is baking cakes. She always bakes *on Sundays*.

The five most common double imperfective verbs:

Determinate		Indeterminate	
Present	Past	Present	Past
iść	walk, go	chodzić	
idę	szedłem, szłam	chodzę	chodziłem, chodziłam
idziesz	szedłeś, szłaś	chodzisz	chodziłeś, chodziłaś
idzie	szedł, szła, szło	chodzi	chodził, chodziła, chodziło
idziemy	szliśmy, szłyśmy	chodzimy	chodziliśmy, chodziłyśmy
idziecie	szliście, szłyście	chodzicie	chodziliście, chodziłyście
idą	szli, szły	chodzą	chodzili, chodziły

Determinate		Indeterminate	
Present	Past	Present	Past
jechać	<i>travel</i>	jeździć	
jadę	jechałem, jechałam	jeżdżę	jeździłem, jeździłam
jedziesz	jechałeś, jechałaś	jeździsz	jeździłeś, jeździłaś
jedzie	jechał, jechała, jechało	jeździ	jeździł, jeździła, jeździło
jedziemy	jechaliśmy, jechałyśmy	jeździmy	jeździliśmy, jeździłyśmy
jedziecie	jechaliście, jechałyście	jeździcie	jeździliście, jeździłyście
jadą	jechali, jechały	jeżdżą	jeździli, jeździły
lecieć	<i>fly, rush (coll.)</i>	latać	
lecę	leciałem, leciałam	latam	latałem, latałam
lecisz	leciałeś, leciałaś	latasz	latałeś, latałaś
leci	leciał, leciała, leciało	lata	latał, latała, latało
lecimy	lecieliśmy, leciałyśmy	latamy	lataliśmy, latałyśmy
leciecie	lecieliście, leciałyście	latacie	lataliście, latałyście
leczą	lecieli, leciały	latają	latali, latały
nieść	<i>carry</i>	nosić	<i>Note: Carry or wear.</i>
niosę	niosłem, niosłam	noszę	nosiłem, nosiłam
niesiesz	nosiłeś, niosłaś	nosisz	nosiłeś, nosiłaś
niesie	niósł, niosła, niosło	nosi	nosił, nosiła, nosiło
niesiemy	nieśliśmy, niosłyśmy	nosimy	nosiliśmy, nosiłyśmy
niesiecie	nieśliście, niosłyście	nosicie	nosiliście, nosiłyście
niosą	nieśli, niosły	noszą	nosili, nosiły
wieźć	<i>transport</i>	wozić	
wiozę	wiozłem, wiozłam	wożę	woziłem, woziłam
wieziesz	wiozłeś, wiozłaś	wozisz	woziłeś, woziłaś
wiezie	wiózł, wiozła, wiozło	wozi	woził, woziła, woziło
wieziemy	wieźliśmy, wiozłyśmy	wozimy	woziliśmy, woziłyśmy
wieziecie	wieźliście, wiozłyście	wozicie	woziliście, woziłyście
wiozą	wieźli, wiozły	wożą	wozili, woziły

The *determinate* form, preceded by a suitable suffix, is used to make the perfective verb, e.g. **przyjść**, **przyjechać**, **przylecieć**, **przynieść**, **przywieźć** (Unit 12).

Two other very common verbs with a choice of imperfectives are:

siedzieć (deter.) to be seated **biegnąć** (deter.) to be running

siadać (indeter.) to sit down **biegać** (indeter.) to run

Siedzę na krześle. I'm sitting on a chair.

Siadam do obiadu o drugiej. I sit down to lunch at 2 p.m.

Pies biegnie po ulicy. The dog is running along the street.

Pies lubi biegać za piłką. The dog likes to run after a ball.

Their past tenses are:

siedzieć: siedziałem/łam; siedzieliście; siedział/ła/to; siedzieliśmy, siedziałyśmy; siedzieliście, siedziałyście; siedzieli, siedzieli

siadać: siadałem/łam; siadaliście; siadał/ła/to; siadaliśmy/łyśmy; siadaliście/łyście; siadali/ły

biegnąć: biegłem/łam; biegliście; biegł/ła/to; biegliśmy/łyśmy; biegliście/łyście; biegli/ły.

biegać: like *siadać*.

Exercise I

Translate using either *iść* or *chodzić*.

1. I am going to work at 6 a.m.
2. We often go to town.
3. When are you (pl.) going to sleep?
4. Are you (sing.) going to church?
5. I rarely go to the theatre.
6. Who is going to the park?
7. She never goes to the cinema.
7. When do you (pl.) go swimming?
9. Where are they going?
10. He often goes to the doctor's.
11. Do you (pl.) go to concerts?
12. When is she going home?

Exercise 2

Insert the correct part of the appropriate verb in the present tense.

1. Dlaczego ty nie (jechać, jeździć) dzisiaj pociągiem?
2. Czy wy jutro (iść, chodzić) z matką do parku?
3. Co Halina dzisiaj (nieść, nosić) w koszyku?
4. Gdzie Marek (iść, chodzić) z kolegą w soboty.
5. Kto dzisiaj (wieźć, wozić) Martę do pracy?
6. Czy to małe dziecko już (iść, chodzić) do szkoły?
7. Kto (jechać, jeździć) jutro z tobą do Krakowa?
8. Czy Basia codziennie (nieść, nosić) zakupy do babci?
9. Ty z kim (iść, chodzić) zwykle na basen?
10. Ja nigdy nie (jechać, jeździć) autobusem.

Exercise 3

Rewrite in the singular.

1. Chłopcy szli na mecz piłki nożnej.
2. Czy zawsze jeździliście tramwajem?
3. Myśmy szły na długi spacer.
4. Dlaczego nie jechaliście taksówką?
5. Panie wieczorem chodziły do klubu.
6. Dzieci szły wcześniej spać.
7. Wnukowie nieśli koszyki z zakupami.
8. Koledzy wieźli magnetofony do naprawy.
9. Czy szliście najprostsza drogą?
10. Sąsiedzi wozili synów do szkoły.

Exercise 4

Insert the correct part of the past tense of the most suitable verb: *iść*, *chodzić*, *jechać*, *jeździć*.

1. Paweł zwykle (_____) autobusem, ale dzisiaj rano (_____) samochodem.
2. Anka zwyczajnie (_____) na obiad do babci, ale dzisiaj (_____) do cioci.
3. Myśmy zawsze (_____) do klubu, ale wczoraj (_____) do kina.
4. Koledzy często (_____) taksówką, ale dzisiaj (_____) pieszo.
5. Siostry co tydzień (_____) do opery, ale dzisiaj (_____) na koncert.

Short-stem verbs in **-ŚĆ** and **-C** (present, past)

In this small group of imperfective verbs ending in **-ŚĆ** and **-C** the stem is very short. Therefore, the present tense is padded with a consonant, the same as also appears in derivative words. The **e** of the ending often softens the preceding consonant (often by adding an **i**) in all parts except *I* and *they*.

The past tense cannot be made from the infinitive. Instead, it borrows the consonant inserted in the present tense. In the *he* part **o** may be strengthened to **ó**. In the masculine plural parts **e** may replace **a**.

	<i>Present</i>	<i>Past</i>	<i>Consonant borrowed for past</i>
kłaść (put, place)	kładę	kładłem, kładłam	d
	kładziesz	kładłeś, kładłaś	
	kładzie	kładł, kładła, kładło	Linked nouns:
	kładziemy	kładliśmy, kładłyśmy	okładka (book cover)
	kładzicie	kładliście, kładłyście	zakład (workshop)
	kładą	kładli, kładły	
kraść (steal)	kradnę	kradłem, kradłam	d
	kradniesz	kradłeś, kradłaś	
	kradnie	kradł, kradła, kradło	Linked nouns:
	kradniemy	kradliśmy, kradłyśmy	kradzież (theft)
	kradnecie	kradliście, kradłyście	
	kradną	kradli, kradły	

	Present	Past	Consonant borrowed for past
gnieść (crush, squash, mash)	gniotę	gniotłem, gniotłam	t
	gnieciesz	gniotłeś, gniotłaś	Linked nouns:
	gniecie	gniótł, gniotła, gniotło	gniotownik
	gnieciemy	gnietliśmy, gnietłyśmy	(rolling mill)
	gnieciecie	gnietliście, gnietłyście	
	gniotą	gnietli, gnietły	
jeść (eat)	jem	jadłem, jadłam	d
	jesz	jadłeś, jadłaś	
	je	jadł, jadła, jadło	Linked nouns:
	jemy	jedliśmy, jadyśmy	jedzenie (food)
	jecie	jedliście, jadyście	jadalnia (dining room)
	jedzą	jedli, jady	
piec (bake)	piekę	piekłem, piekłam	k
	pieczesz	piekłeś, piekłaś	
	piecze	piekł, piekła, piekło	Linked nouns:
	pieczemy	piekliśmy, piekłyśmy	piec (oven)
	pieczecie	piekliście, piekłyście	piekarz (baker)
	pieką	piekli, piekły	piekło (hell)

The verb *ić* also belongs to this group as does *móc* (to be able) in Unit 14.

Exercise I

Fill in the verb to complete the sentence in the present and past tenses.

	Present	Past
1. Janek (kłaść) książkę na stół.	_____	_____
2. Te dzieci ciągle (kraść).	_____	_____
3. Gdzie (jeść, you pl. masc.) kolację?	_____	_____
4. Brat zawsze (gnieść) gazety.	_____	_____
5. Ja (masc.) nigdy nie (kraść).	_____	_____
6. Czy ty (fem.) (kłaść) zegarek na półkę?	_____	_____
7. My (masc.) nie (gnieść) ziemniaków.	_____	_____
8. Dziecko (jeść) bułkę z masłem.	_____	_____

Exercise 2

Give the 'men' equivalent of:

1. kradłyśmy	5. kradły	9. jadłyśmy
2. gniotłyście	6. gniotłyśmy	10. gniotła
3. kładła	7. kładłam	11. jadły
4. jadłyście	8. jadła	12. jadłam

Modal verbs **musieć**, **chcieć**, **woleć** (present, past); because, since

All strictly modal verbs (there are more in Unit 14) rely on a following infinitive to complete the meaning, e.g. We need *to go*; I want *to play* tennis; He prefers *to wait*.

	Present	Past	Examples
musieć (have to, need to, 'must')	muszę musisz musi musimy musicie muszą	musiałem, musiałam musiałeś, musiałaś musiał, musiała, musiało musieliśmy, musiałyśmy musieliście, musiałyście musieli, musiały	<i>Musimy jechać do miasta.</i> We must go to town.
chcieć (want to, desire)	chcę chcesz chce chcemy chcecie chcą	chciałem, chciałam chciałeś, chciałaś chciał, chciała, chciało chcieliśmy, chciałyśmy chcieliście, chciałyście chcieli, chciały	<i>Syn chce grać na gitarze.</i> My son wants to play the guitar.
woleć (prefer)	wolę wolisz woli wolimy wolicie wolą	wolałem, wolałam wolałeś, wolałaś wolał, wolała, wolało woleliśmy, wolałyśmy woleliście, wolałyście woleli, wolały	<i>Wolą jeść w restauracji.</i> They prefer to eat in a restaurant.
Do not confuse <i>woleć</i> with <i>wolać</i> (to call, shout) which has present tense <i>wolać</i> and past tense <i>wolałem</i> .			

Whether the infinitive following these verbs is imperfective or perfective depends on whether the action is happening now, is repetitive or will occur once in the future.

Dziecko musi iść do szkoły, bo nie jest chore.

Determinate imperfective – ‘now’.

Dziecko musi chodzić do szkoły, bo musi się uczyć.

Indeterminate imperfective – ‘regularly’.

Dziecko musi jutro pójść do lekarza, bo jest chore.

Perfective – ‘once in future’ (Unit 12).

Use of modal verbs with direct object

Woleć and *chcieć* are often used as ordinary verbs with a direct object.

The object of *woleć* stands in the accusative case. The object of *chcieć* is more often put in the genitive case, probably because what we want is more often a quantity of something than a whole object.

Wolę herbatę (object, acc.). I prefer tea.

Chcę spokoju (object, gen.). I want some peace.

Czego (object, gen.) **chcesz?** What do you want?

Anna chce rower (object, acc.). Anna wants a bike.

Comparisons using *woleć*

woleć + acc. + **niż** + acc.

**Wolimy kawę niż herbatę.
Ojciec wolał książki niż gazety.**

woleć + acc. + **od** + gen.

**Wolimy kawę od herbaty.
Ojciec wolał książki od gazet.**

woleć + infin. + **niż** + infin.

**Basia woli malować niż pisać.
Dzieci wolał bawić się niż spać.**

czy + *woleć* + infin. + **czy** + infin.

**Czy wolisz oglądać film
czy słuchać radia?**

czy + *woleć* + dir. obj. + **czy** + dir. obj.

**Czy wolicie Martę czy
Halinę?**

Giving reasons

Polish uses three conjunctions with virtually identical meanings. A comma is needed before them.

bo (for, because), **dlatego że** (due to the fact that),
ponieważ (since)

Dlaczego nie idziesz do kina?

Nie idę do kina, bo nie mam pieniędzy.

Nie idę do kina, dlatego że nie mam pieniędzy.

Nie idę do kina, ponieważ nie mam pieniędzy.

Exercise 1

Write the Polish for the italicised words. Write out the whole sentences again to practise the structure.

- Muszę się uczyć polskiego, bo *I want to go to Poland*.
- Tomek musi czekać na kolegę, bo *they want to go to school together*.
- Joasia musi wieczorami pracować, ponieważ *she wants to have money for a car*.
- Rodzice musieli jechać autobusem, dlatego że *they did not want to pay for a train*.
- Musieliśmy wcześniej wstawać, bo *we wanted to be at work at seven o'clock*.
- Wojtek musiał dużo czytać, ponieważ *he wanted to know everything*.
- Dlaczego musisz rano iść do miasta? Dlatego że *I want to go to the cinema later on*.

Exercise 2

Answer negatively, using the correct form of the past tense of *woleć*. Use the genitive for the direct object after the negative verb.

Example: Czy czytałyście książki [acc.]?

Nie, wolałyśmy nie czytać książek [gen.].

1. Czy oglądałeś telewizję?	4. Czy jadłyście kanapki?
2. Czy nosiłaś spodnie?	5. Czy kupowałaś prezenty?
3. Czy odwiedzaliście babcię?	6. Czy zwiedzałeś stare zabytki?

Exercise 3

Match the verbs to the nouns. Which two verbs do not fit anywhere?

siostra dziecko bracia siostry brat dzieci myśmy (masc.) ja (masc.)
wyście (fem.) ty (fem.)

musieli musiała musiały musiałem musiało musiałeś musiały musieli
musiał musiałaś musiałam musiały

Exercise 4

Put 1 to 5 into the plural, and 6 to 10 into the singular.

1. Nigdy nie muszę czekać.
2. Kolega nie chce tańczyć ze mną.
3. Ty musisz się uczyć.
4. Dziewczę musiało dużo czytać.
5. Ona chciała jechać z bratem.
6. Czy nie chcecie studiować?
7. Oni chcieli siedzieć obok nas.
8. Wszyscy ludzie muszą żyć.
9. Musiałyśmy mieszkać u koleżanek.
10. Lekarze musieli szybko pracować.

Exercise 5

Select the correct infinitive. Also give the correct form of the italicised verb.

1. Chciałem już (iść, chodzić), ale żona dalej *rozmawiać* z sąsiadką.
2. Dzieci cały tydzień musiały (iść, chodzić) do szkoły, ponieważ nie *mieć* jeszcze wakacji.
3. Syn chciał (jechać, jeździć) rowerem, ale *być* dzisiaj ślisko na drogach.
4. Dawniej ludzie musieli (iść, chodzić) pieszo, bo nikt nie *mieć* samochodu.
5. Córka ciągle chciała (jechać, jeździć) na sankach, ale myśmy nie *mieć* na to pieniędzy.
6. Czy musieliście wczoraj (jechać, jeździć) pociągiem? Tak, bo nie *być* autobusu.

Past tense of perfective verbs (prefixed); when(ever), as soon as

So far, we have concentrated on imperfective verbs. These describe ongoing, habitual or repetitive action in the present or past. Now we look at perfective verbs. These describe *completed* action in the past and, therefore, have no present tense.

Most Polish verbs come in pairs of imperfective and perfective. The perfective verb is often made by adding a prefix in front of the imperfective infinitive.

czytać	(imperf.)	to be reading
przeczytać	(perf.)	to have read, to read through
jeść	(imperf.)	to be eating
zjeść	(perf.)	to have eaten, to eat up

The past tense of a perfective verb translates three English tenses:

	<i>Simple past</i>	<i>Present perfect</i>	<i>Past perfect</i>
Przeczytał gazetę.	He read the paper.	He has read the paper.	He had read the paper.
Zjadłem obiad.	I ate my dinner.	I have eaten my dinner.	I had eaten my dinner.

To make the past tense of a prefixed perfective verb

Find the past tense of the corresponding imperfective verb (Units 7–9) and add the required prefix. Any irregularities existing in the past tense

of the imperfective verb also occur in the past tense of the perfective verb, e.g. **niósł, nieśli** become **zaniósł, zanieśli**.

<i>Imperf. infinitive</i>	<i>Imperf. past</i>	<i>Perf. infinitive</i>	<i>Perf. past</i>
czytać	czytałem	przeczytać	przeczytałem
robić	robiłem	zrobić	zrobiłem
myć	myłem	umyć	umyłem
jeść	jadłem	zjeść	zjadłem
nieść	nosiłem	zanieść	zaniósłem
wieźć	wiozłem	przywieźć	przywiozłem

The available prefixes and their most common meanings are:

do-	to	roz(e)-	dis-, un-, expansion
na-	on, in, completion	u-	off, completion
nad-	above, near	w(e)-	in
o-, ob(e)-	about, around	*ws-, wz(e)-	up
o-, od(e)-	from, back, off	współ-	together
po-	after, over, through	wy-	out
pod-	under, up to	z(e)-, za-	with
prze-, przed-	in front, before	za-, ze-	completion, removal, cover
prze-, przez-	across, through, over	*s-, z(e)-, za-	with, down
przy-	near, at		

Note where an **-e-** is added before hard-to-say consonant groups.

***s** occurs before unvoiced consonants *p, t, k, f*; **z** before voiced consonants *b, d, g, w*, e.g. **spaść** (fall down), **zdjąć** (take down).

Here are some useful perfective verbs to use in the following exercises:

<i>Imperf.</i>	<i>Perfective</i>	<i>Meaning</i>	<i>Imperf.</i>	<i>Perfective</i>	<i>Meaning</i>
bronić	obronić	protect	pisać	napisać	write
budzić się	obudzić się	wake up	prasować	wyprasować	iron
całować	pocałować	kiss	prosić	poprosić	ask, beg
czekać	poczekać	wait	prowadzić	zaprowadzić	lead
dziękować	podziękować	thank	przynosić	przynieść	carry to
dzwonić	zadzwonić	ring, phone	psuć	zepsuć	damage
gotować	ugotować	cook	pytać	zapytać	ask
jechać	pojechać	travel	ratować	uratować	save
jechać	przyjechać	travel to	reparować	zreparować	repair
jechać	wyjechać	travel away	robić	zrobić	make, do
jeść	zjeść	eat	rozmawiać	porozmawiać	talk
kochać	pokochać	love	rozumieć	zrozumieć	understand
kleić	nakleić	stick on	słyszeć	usłyszeć	hear
kończyć	skończyć	finish	sprzątać	posprzątać	tidy up
kroić	ukroić	cut	szyc	uszyć	sew
kryć	przykryć	cover	śpiewać	zaśpiewać	sing
mieszkać	zamieszkać	live	uczyć	nauczyć	teach
myć	umyć	wash	uczyć się	nauczyć się	learn
nieść	podnieść	lift	wieźć	przywieźć	transport to
pakować	spakować	pack	wieźć	zawieźć	transport away
pić	wypić	drink	zanosić	zanieść	carry away
piec	upiec	bake	znać	poznać	get to know

Verbs use different prefixes to achieve precise shades of meaning (Unit 25).

When, as soon as, whenever

kiedy when **kiedy tylko** as soon as, whenever

These conjunctions are used with all tenses.

Kiedy Adam miał pięć lat, mieszkał w Gdyni.

When Adam was five he lived in Gdynia.

Kiedy kupię nowy samochód, sprzedam stary.

When I buy a new car, I'll sell the old one.

Ojciec czyta, kiedy tylko ma czas.

Father reads whenever he has time.

A comma is needed in Polish to separate main and subordinate clauses.

Exercise 1

Translate, omitting *my*, *your*, etc. unless absolutely necessary to make the meaning clear.

1. I like to read. Last year I read ten books.
2. My sister often writes letters. Last week she wrote to Auntie in France.
3. My son likes riding his bike. Yesterday he cycled to the wood with his friends.
4. My brothers are constantly ringing their girlfriends. This morning they rang Marta and Helenka.
5. My grandchildren are always eating sweet things (*słodycze*). Yesterday afternoon they ate a chocolate cake and a whole packet of sweets.
6. My mum sews in the evenings. Recently (*nie dawno*) she sewed a long dress for my daughter.

Exercise 2

Supply the missing verbs (past tense) where italicised.

1. Wczoraj syn *mieć* urodziny. Córka *upiec* ciasto a ja (fem.) *ugotować* pyszny obiad. Babcia *przynieść* piękny bukiet kwiatów a listonosz *przynieść* synowi cztery kartki z życzeniami i sześć prezentów.
2. Wanda *być* dzisiaj rano wyjątkowo grzeczna. Najpierw *zaprowadzić* młodszego brata do szkoły. Potem *posprzątać* kuchnię i *umyć* bardzo brudną podłogę.
3. Anka i Marysia *obudzić się* dosyć wcześnie. *Zjeść* szybko śniadanie. *Spakować* rzeczy do plecaka, *zadzwonić* po taksówkę i *pojechać* na dworzec. Pociąg *przyjechać* na czas ale dziewczęta *musieć* całą drogę stać, bo wszystkie miejsce *być* już zajęte.

4. Dwa miesiące temu rodzice *wyjechać* do Ameryki. *Zamieszkać* w dużym mieście, gdzie są bardzo szczęśliwi. W sobotę *zadzwoić* do nas, ale *jeszcze* nie *napisać* listu. Chyba nie *mieć* czasu, bo na pewno *być* w ostatnich tygodniach ciągle zajęci.

Exercise 3

Complete in Polish, using perfective verbs from this unit.

1. Kiedy tylko *I (masc.) had read the books*, *I took them back to the library*.
2. Kiedy tylko Piotr *had written the letter*, *he stuck on some stamps and took it to the post office*.
3. Kiedy *we (masc.) heard a noise*, *we rang the police*.
4. Kiedy *I (fem.) finished breakfast*, *I took my child to school*.
5. Kiedy *she had washed the floor*, *she rang a girlfriend*.
6. Kiedy tylko *I (masc.) had learned Polish*, *I emigrated to Poland*.
7. Kiedy, *they (fem.) went abroad*, *they settled down in a small town*.

Exercise 4

Write the Polish where italicised.

Marysia opowiada o deszczowym dniu.

Dzisiaj *was* okropna pogoda. *I woke up* wcześniej. O siódmej *I ate breakfast*. Potem *I sat* w salonie. *I watched* jak ogromne kropki *of rain ran* szybko po szybach w dół. Przez parę godzin *I listened to* koncertu w radio i *read an old newspaper*. *I was very sad*. (lit. It was very sad to me.)

O jedenastej *I did* zakupy po drodze do parku z psem. Kiedy *I was eating my lunch*, *arrived* moja friend Kasia. *She didn't have a lot of time*, because she had to *jechać to work*. Ale *we drank* kubek kawy, *we ate* ciastka i *talked* o różnych sprawach.

Wieczorem *rang* kolega. Zaprosił mnie *to a new club*, gdzie *we danced* do późnego wieczora. Potem *we went by taxi* do restauracji. Tam *we ate* smaczną kolację i *drank* po trzy kieliszki *of the best wine*. *I was no longer sad*.

Past tense of perfective verbs (stem-changed)

Note: Perfective verbs ending in **-ąć** and **-nąć** are in Unit 15.

Many perfective verbs are made by changing the *infinitive ending* and/or the *stem* of the imperfective infinitive. The perfective form is usually shorter.

kupować (imperf.) to be buying **kupić** (perf.) to have bought
otwierać (imperf.) to be opening **otworzyć** (perf.) to have opened

The past tense translates three English tenses:

	<i>Simple past</i>	<i>Present perfect</i>	<i>Past perfect</i>
Kupiłem rower.	I bought a bike.	I have bought a bike.	I had bought a bike.
Otworzyła drzwi.	She opened the door.	She has opened the door.	She had opened the door.

I. To make the past tense of a verb not ending in **-eć**

Remove the **ć** of the infinitive and add the normal past tense endings (**-łem, -łam** etc.).

<i>Perf. infinitive</i>	<i>Perf. past</i>	<i>Perf. infinitive</i>	<i>Perf. past</i>
kupić	kupiłem	otworzyć	otworzyłem
wstać	wstałem	sprzedać	sprzedałem

2. To make the past tense of a verb ending in -eć

Change *eć* to *ać*, remove the *ć* and add the normal past tense endings (-*łem*, -*łam* etc.). The *e* returns in the masculine plural parts.

<i>Perf. infinitive</i>	<i>Perf. past (sing.)</i>	<i>Perf. past (pl.)</i>
odpowiedzieć	odpowiedziałem	odpowiedzieliśmy, odpowiedzieliście, odpowiedzieli
zapomnieć	zapomniałem	zapomnieliśmy, zapomnieliście, zapomnieli

Useful perfective verbs used in this book are:

<i>Imperf.</i>	<i>Perfective</i>	<i>Meaning</i>	<i>Imperf.</i>	<i>Perfective</i>	<i>Meaning</i>
dawać	dać	give	wracać	wrócić	come back
dostawać	dostać	receive	wybierać	wybrać	choose
kupować	kupić	buy	wygrywać	wygrać	win
obiecować	obecać	promise	wyjeżdżać	wyjechać	go away
oddawać	oddać	give back	*wysyłać	wysłać	send
odwiedzać	odwiedzić	visit (person)	zabierać	zabrać	take from
otwierać	otworzyć	open	zamawiać	zamówić	order
pokazywać	pokazać	show	zanosić	zanieść	carry away
pomagać	pomóc	help	zapraszać	zaprosić	invite
*pożyczać	pożyczyć	lend, borrow	zostawać	zostać	remain
przepraszać	przeprosić	apologise to	zwiedzać	zwiedzić	visit (place)
przyjeżdżać	przyjechać	arrive			
przynosić	przynieść	carry to	odpowiadać	odpowiedzieć	reply
*spotykać	spotkać	meet	opowiadać	opowiedzieć	tell (story)
sprawdzać	sprawdzić	check	zapominać	zapomnieć	forget
sprzedawać	sprzedać	sell			
Reflexive verbs			*Take care: Past tenses of verbs which differ by <i>one</i> letter are very similar.		
spóźniać się	spóźnić się	be late	pożyczać: pożyczałem		
rozbierać się	rozebrać się	undress	pożyczyć: pożyczyłem		
ubierać się	ubrać się	dress	spotykać: spotykałem	spotkać: spotkałem	
umawiać się	umówić się	make a date	wysyłać: wysyłałem	wysłać: wysłałem	

Exercise 1

Add the verb to the italicised pronoun.

1. <i>oni</i> opened	7. <i>ty</i> (fem.) promised
2. <i>ona</i> forgot	8. <i>wy</i> (masc.) replied
3. <i>my</i> (fem.) gave	9. <i>ona</i> apologised
4. <i>ja</i> (masc.) showed	10. <i>ja</i> (masc.) sold
5. <i>on</i> came back	11. <i>my</i> (masc.) met
6. <i>one</i> visited (place)	12. <i>on</i> visited (person)

Exercise 2

Fill the gaps, using each infinitive once.

1. Czy chcecie (_____) stary samochód?	a. pogyczyć
2. Ojciec musiał (_____) matkę.	b. wstać
3. Marta wołała (_____) zamek.	c. wysłać
4. Nikt nie chciał (_____) wcześniej.	d. odwiedzić
5. Wolimy (_____) list pocztą lotniczą.	e. sprzedać
6. Bracia nie chcieli (_____) kuzyna na wakacje.	f. pokazać
7. Musimy jutro (_____) dziadka.	g. otworzyć
8. Dziecko nie chce (_____) prezentu.	h. przeprosić
9. Musiałam (_____) pieniądze od kolegi.	i. zaprosić
10. Wolę (_____) drzwi niż okno.	j. zwiedzić

Exercise 3

Translate, using perfective infinitives.

- Peter always wanted *to buy* a car.
- Agnes preferred *to return* to Poland.
- We want *to meet* the director tomorrow.
- You (sing.) must *give* me a dictionary.
- They (masc.) preferred *to get up* at six.
- I wish *to forget* about it.
- I prefer not *to be late* for work.
- She wanted *to tell* the child a fairytale.

Exercise 4

Insert the past tense of the appropriate verb. Which gap needs the imperfective verb; which the perfective?

1. Basia zawsze (_____) zielone jabłka, ale dzisiaj (_____) czerwone. (buy)
2. Czy (_____ you, sing., masc.) się z Dototą? Zawsze (_____) się z nią. (make a date)
3. Kasia zawsze (_____) okna w sypialni, ale dzisiaj ich nie (_____). (open)
4. Dzieci nigdy nie (_____) o lekcjach, ale dzisiaj o nich (_____). (forget)
5. Co lato (_____ we, masc.) Francję. W tym roku (_____) Hiszpanię. (visit)
6. Dlaczego (_____ you, pl., fem.) tak mało pieniędzy? Zwykle (_____) więcej. (get)
7. Ja (fem.) często (_____) prezenty do brata. W tym roku nic nie (_____). (send)
8. Marek często (_____) Bożenę w mieście. Dzisiaj (_____) Celinę. (meet)

'Can': móc, potrafić, umieć (present, past)

These three imperfective verbs all translate 'can', each in a different way. Being modal verbs, they rely on a following *infinitive* to complete the meaning, e.g. We can go home now; I can't fix it; He can swim.

móc
(be able,
be allowed)

móc + nie =
don't have to,
don't bother

Present mogę, możesz, może, możemy,
możecie, mogą

Past mogłem, -łam, mogłeś, -łaś, mógł,
mogła, mogło
mogliśmy, -łyśmy, mogliście,
-łyście, mogli, -ły

potrafić
(be able or capable
(because nothing
prevents you);
try but fail
(when negative))

Present potrafię, potrafisz, potrafi, potrafimy,
potraficie, potrafiaą

Past potrafiłem, -łam, potrafiłeś, -łaś,
potrafił, -a, -o
potrafililiśmy, -łyśmy, potrafilście,
-łyście, potrafili, -ły

umieć
(know how
(because you
have learned
a skill))

Present umiem, umiesz, umie, umiemy,
umiecie, umieją

Past umiałem, -łam, umiałeś, -łaś, umiał, -a, -o
umieliśmy, umiałyśmy, umieliście,
umiałyście, umieli, umiały

potrafić is also used as a perfective verb, in which case its present tense has a future meaning 'will be able' (Unit 21). **móc** also expresses possibility – *On może przyjść* (He might come).

chyba (perhaps) is often used with these three verbs to express the speaker's own opinion or supposition.

Whether the infinitive following these verbs is imperfective or perfective depends on whether the action is happening now, is repetitive or will occur once in the future. A main verb in the past tense is *usually* followed by a *perfective* infinitive (italicised).

Mogę zapytać ojca.	I can ask my father.
Czy mogę prosić o ogień?	Can I have a light, please?
Nie wiem, kto to mógł zrobić.	I don't know who could have done this.
Mogłeś poszukać pracy.	You could have looked for a job.
Jutro nie możemy jechać.	We can't travel tomorrow.
Możesz nie iść do szkoły.	You don't have to go to school.
Możecie na mnie nie czekać.	Don't bother waiting for me.
Możemy chyba później zjeść.	We can eat later, I suppose.
Mogła umyć podłogę.	She could have washed the floor.
Potrafił zasnąć w pracy.	He could fall asleep at work.
Nie potrafiłem się obronić.	I tried, but couldn't defend myself.
To dziecko potrafi płakać!	How that child can cry!
Czy nie potrafisz poczekać?	Are you incapable of waiting?
Potrafiliśmy cały dzień nie jeść.	We could go all day without eating.
Chyba potrafisz to skończyć.	I expect you'll manage to finish it.
Umiemy to na pamięć.	We know it by heart.
Tomek umie sobie radzić.	Tom can look after himself.
Umiem po francusku.	I can speak French.
Oni od dawna umieją pływać.	They've been able to swim for a long time.
Chyba nie umiał pływać.	I expect he couldn't swim.

Do not use **umieć** with a direct object, or to mean 'know a person or place'. Use **znać**:

Wrong: Umiem język polski.

Correct: Znam język polski or Umiem po polsku. Znam Marysię.
Znam Kraków.

Exercise 1

Give the singular equivalents of:

1. mogli	6. potrafili	11. umiecie
2. potrafimy	7. mogą	12. potraficie
3. mogliśmy	8. możecie	13. mogliśmy
4. umieli	9. potrafią	14. umieją
5. mogliście	10. możemy	

Exercise 2

Insert the correct form of *móc*.

1. Czy nie *móc* poczekać? Macie jeszcze dużo czasu.
2. Kasia nie *móc* kupić prezentu, bo sklep był zamknięty.
3. Jak jesteś chory to *móc* nie iść do szkoły.
4. Czy *móc* się przedstawić? Jestem Janek Górny, dyrektor firmy.
5. Nie musimy oglądać telewizji. *Móc* iść do kina.
6. Czy *móc* nie gotować obiadu? Jestem zmęczona.
7. Dziecko nie *móc* wstawać później, ponieważ skończyły się wakacje.
8. Nie *móc* dłużej czekać, dlatego że musiałam wracać do domu.
9. Janek nie *móc* porozmawiać z Ewą, bo była zajęta.
10. Znamy się już dwa miesiące. Czy *móc* przejść na ty (could we use 'ty' to each other)?

Exercise 3

Put the italicised words into the plural.

1. *Syn* nie *może* pracować, ponieważ *chodzi* do szkoły.
2. *Dziecko* nie *umiało* czytać, bo *miało* dopiero pięć lat.
3. *Sąsiadka* nie *potrafi* się pogodzić z *sąsiadem*.
4. *Pan* nie *umiał* po polsku, ale *żona* *umiała*.
5. Dlaczego nie *możesz* wyjechać z *kolegą* na urlop?
6. *Student* nie *mógł* pożyczyć *książki*. (gen. after negative verb)
7. Czy nie *potrafisz* lepiej napisać *zadania*? (gen. after negative verb)
8. *Brat* nie *mógł* czekać na *siostrę*. *Musiał* już jechać.

Exercise 4

Replace the first English phrase with a form of *umieć*, and the second with a form of *potrafić*. Assume masculine pronouns, if unclear. All direct objects of negative verbs are already in the genitive case.

1. *He had learned how to pływać*, ale *he wasn't able to uratować* brata.
2. *She knows how to iron*, ale *she can't wyprasować* sukni wieczorowej.
3. *I can prowadzić samochód*, ale *I couldn't zahamować* na śliskiej drodze.
4. *We could bardzo dobrze tańczyć*, ale *we couldn't wygrać* konkursu.
5. *They know how to reparować samochody*, ale *they didn't manage to zreparować* starego fiata.
6. *She could czytać*, ale *she couldn't tak szybko przeczytać* całej książki.
7. *I can gotować*, ale *I won't be able to ugotować* obiadu świątecznego w małej kuchni.
8. Matka *can szyć*, ale *she won't be able to skończyć* firanek do jutra.

Past tense of perfective verbs in **-ąć** and **-nąć**

Perfective verbs in **-ąć** and **-nąć** take the normal past tense endings (see Unit 7) but also change the **ą** of the infinitive into **ę** except in the masculine singular parts. The perfective verb is shorter than its corresponding imperfective.

zacząć (begin) [Imperf. zaczynać, -am, -asz, -a]					
	<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>	<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja	zacząłem	zaczęłam	–	my zaczęliśmy	zaczęłyśmy
ty	zacząłeś	zaczęłaś	–	wy zaczęliście	zaczęłyście
on	zaczął	ona zaczęła	ono zaczęło	oni zaczęli	one zaczęły

Likewise:

odpocząć (have a rest) [Imperf. odpoczywać: -am, -asz, -a]

przyjąć (accept, usu. guests, gifts) [Imperf. przyjmować: przyjmuję, -e, -a]

wynająć (rent) [Imperf. wynajmować: wynajmuję, -e, -a]

zdząć (take off) [Imperf. zdejmować: zdejmuję, -e, -a]

Any infinitive following **zaczynać** or **zacząć** is always imperfective because the action dependent on these verbs is always unfinished:

Zaczynam uczyć (*not nauczyć*) **się polskiego.**

I'm starting to learn Polish.

Ojciec zaczął czytać (*not przeczytać*) **list.**

Father began reading the letter.

<i>zamknąć</i> (shut) [Imperf. zamykać, -am, -asz, -a]						
<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>	<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>		
ja	zamknąłem	zamknęłam	–	my	zamknęliśmy	zamknęłyśmy
ty	zamknąłeś	zamknęłaś	–	wy	zamknęliście	zamknęłyście
on	zamknął	ona zamknęła	ono zamknęło	oni	zamknęli	one zamknęły

Likewise:

dotknąć (touch) + gen. object [Imperf. dotykać: -m, -asz, -a]

krzyknąć (shout) [Imperf. krzyzczeć: -ę, -y, -ą]

stanąć (halt) [Imperf. stawać: staje, -e, -ą]

Sąsiadka zaczęła narzekać. My neighbour began to complain.

Czy nie chcesz odpocząć? Don't you want to rest?

Konduktor nie przyjął biletu. The conductor didn't accept the ticket.

Wszyscy zdjęliśmy płaszcze. We all took our coats off.

Koledzy wynajęli mieszkanie. The friends rented a flat.

Autobus stanął na przystanku. The bus stopped at the bus stop.

Zamknęliśmy drzwi na klucz. We locked the door.

Kto krzyknął? Who shouted?

Dziecko dotknęło głowy [gen.]. The child touched its head.

Exercise I

Insert the correct part of *zacząć*, *przyjąć* or *zdyć* as appropriate.

1. Nauczyciel (_____) prezent.
2. Niemowlę (_____) płakać.
3. Matka (_____) okulary.
4. Dziecko (_____) nagrodę.
5. Marek (_____) lekcję.
6. Dziewczkę (_____) sweter.
7. Anna (_____) gości.
8. Dziadek (_____) buty.
9. Dziewczyna (_____) śpiewać.

Exercise 2

How would these people speak about themselves, using the given verbs in the past tense?

	<i>Brat</i> <i>mówi ...</i>	<i>Siostra</i> <i>mówi ...</i>	<i>Bracia</i> <i>mówią ...</i>	<i>Siostry</i> <i>mówią ...</i>
1. <i>stanąć</i>	_____	_____	_____	_____
2. <i>krzyknąć</i>	_____	_____	_____	_____
3. <i>dotknąć</i>	_____	_____	_____	_____

Exercise 3

Ask these people a question, using the given verb/phrase in the past tense.

		<i>Brat</i>	<i>Siostra</i>	<i>Bracia</i>	<i>Siostry</i>
1. <i>odpocząć</i>	Czy	_____	_____	_____	_____ ?
2. <i>zacząć urlop</i>	Czy	_____	_____	_____	_____ urlop?
3. <i>przyjąć gości</i>	Czy	_____	_____	_____	_____ gości?

Exercise 4

Insert the past tense. Gap 1 needs the imperfective verb; Gap 2 the perfective. Assume masculine subjects, if unclear.

- Żona zawsze (_____) pracę o siódmej, ale dzisiaj (_____) o ósmej. (start)
- Ja często (_____) mały pokój ale w zeszłym tygodniu (_____) duży. (rent)
- Dziecko zwykle (_____) drzwi na klucz, ale dzisiaj ich nie (_____) . (close)
- Ty zawsze (_____) od początku, ale dzisiaj (_____) od końca. (begin)
- Autobus zawsze (_____) tutaj. Dlaczego dzisiaj (_____) tam? (stop)
- Co roku studenci (_____) mieszkanie, ale w tym roku (_____) dom. (rent)
- Myśmy cały tydzień (_____) wcześniej. Wczoraj (_____) późno. (start)

Unusual verb pairs; polite commands with **Proszę**

Some imperfective verbs look very different from the corresponding perfective verbs.

	<i>Imperfective</i>	<i>Perfective</i>
take	brać	wziąć Masc. sing. has ą . Other parts have ę .
	<i>Past</i>	<i>Past</i> wziąłem, wzięłam, wziąłeś, wzięłaś, wziął, wzięła, wzięło
	brałem*	wzięliśmy, -łyśmy, wzięliście, -łyście, wzięli, -ły
say	mówić	powiedzieć Masc. plural has e instead of a .
	<i>Past</i>	<i>Past</i> powiedziałem, łaam, -łeś, -łaś, -ł/a/ła
	mówiłem*	powiedzieliśmy, -ałyśmy, -eliście, -ałyście, -eli, -ały
lay (down)	kłaść	położyć
	<i>Past</i>	<i>Past</i> położyłem*
	kładłem*	Linked words: leżeć (to lie). Książka leży na stoliku.
look at	oglądać	obejrzeć Masc. plural has e instead of a .
	<i>Past</i>	<i>Past</i> obejrzałem, łaam, -łeś, -łaś, -ł/a/ła
	oglądałem*	obejrzeliśmy, ałyśmy, -eliście, -ałyście, -eli, -ały
see	widzieć	zobaczyć
	<i>Past</i>	<i>Past</i> zobaczyłem*
	widziałem**	

* Normal past tense endings (Unit 7).
** Masc. plural has **e** instead of **a**.

Wzięła rower do naprawy.

She took the bike to be repaired.

Ojciec nic nie powiedział.

Father said nothing.

Piotr położył płaszcz na krzesło.

Peter put his coat on the chair.

Obejrzałem wszystkie zdjęcia.

I've looked at all the photos.

Czy mogę obejrzeć film?

Can I watch the film?

Chciała wziąć Olę do lekarza.

She wanted to take Ola to the doctor's.

Chcę coś powiedzieć.

I want to say something.

Zobaczył kota.

He saw a cat.

Using *powiedzieć* in reported (indirect) speech

We often turn direct speech (someone's words) into reported speech. In the process, we change the original tense in English, so that it is further back in the past.

*Ann said, 'I **am** tired.'* = *Ann said that she **was** tired.*
(present to past)

*Ann said, 'I **was** tired.'* = *Ann said that she **had been** tired.*
(past to past perfect)

*John said, 'I **am buying** a car.'* =
*John said that he **was buying** a car.* (present to past)

*John said, 'I **have bought** a car.'* =
*John said that he **had bought** a car.* (present perfect to past perfect)

However, in Polish the original tense remains:

*Anna powiedziała – **Jestem** zmęczona.* =
*Anna powiedziała, że¹ **jest** zmęczona.* (present kept)

Anna powiedziała – **Byłam** zmęczona. =
Anna powiedziała, że **była** zmęczona. (past kept)

Jan powiedział – **Kupuję** auto. =
Jan powiedział, że **kupuje** auto. (present kept)

Jan powiedział – **Kupiłem** auto. =
Jan powiedział, że **kupił** auto. (past kept)

Polite commands

Positive: Please . . .

Could you please . . .

Negative: Please do not . . .

Please refrain from . . .

Proszę + infinitive of
perfective verb

Proszę nie + infinitive of
imperfective verb*

The action is seen as finished. The action is seen as happening now.

* After the negative *nie*, any object following the infinitive is in the genitive case, not in the accusative case. However, in a verb whose object stands in the dative case, the dative case remains after *nie*.

Pomagasz/przeszkadzasz mu. You are helping/hindering him.

Proszę mu nie pomagać/przeszkadzać. Don't help/hinder him

Proszę . . .

. . . wziąć **urlop**.

. . . dać synowi **pieniądze**.

. . . położyć **gazetę** na stół.

. . . obejrzeć **ten film**.

. . . powiedzieć **to** ojcu.

. . . poczekać na brata.

Proszę nie . . .

. . . brać **urlopu**.

. . . dawać synowi **pieniędzy**.

. . . kłaść **gazety** na stół.

. . . oglądać **tego filmu**.

. . . mówić **tego** ojcu.

. . . czekać na brata.

Official commands often omit *Proszę*. **Nie chodzić po trawnikach.** (Keep off the grass.)

Exercise 1

Translate, using a modal verb plus infinitive.

1. I must tell my sister.
2. Can I take the car?
3. She can put the jumpers on the shelf.
4. He couldn't watch the film.
5. They (masc.) preferred to tell the teacher.
6. We (masc.) had to take a taxi.

Exercise 2

Rewrite first in direct speech, then in indirect, according to the person speaking.

Example: Matka – położyć list na stół.
 – Położyłam list na stół. Matka powiedziała, że położyła list na stół.

1. Ojciec – iść do miasta.
2. Sąsiedzi – wziąć autobus.
3. Siostry – brać psa na spacer.
4. Magda – obejrzeć film.
5. Piotr – wziąć rower do naprawy.
6. Panie – położyć gazetę na stolik.
7. Sąsiadki – wziąć dzieci na wakacje.
8. Matka – zobaczyć psa.

Exercise 3

Insert the past tense of the given verb. But which gap needs the imperfective verb and which the perfective verb?

1. Dlaczegoś (_____) rzece na podłogę. Zawsze (_____) je na miejsce. (lay)
2. Brat zwykle (_____) autobus, ale dzisiaj (_____) pociąg. (take)
3. Basia często (_____) filmy w telewizji. Wczoraj (_____) polski film. (watch)
4. Rano dyrektorze (_____), że jadą do Anglii. To dziwne! Nic o tym nie (_____) na wczorajszym spotkaniu. (say)

Exercise 4

a) Translate, then b) rewrite the command as a negative using *Proszę nie*.

1. Please read this book.	6. Please sing a song.
2. Please buy some milk.	7. Please bake a cake.
3. Please cook lunch.	8. Please write a letter.
4. Please drink this juice.	9. Please eat the sandwich.
5. Please order a taxi.	

Exercise 5

Fill in the missing verbs. Use the past tense, except where italicised (this needs the present tense).

Wojtek (zdjąć) okulary, (położyć) je na stół, (wziąć) Beatę za rękę i (zapytać):

- Dlaczego nie (powiedzieć) mi w zeszłym tygodniu, że ty (*wyjeżdżać*) za granicę?
- Bo jeszcze sama nie (wiedzieć). Ojciec dopiero dzisiaj (powiedzieć), że my (*wyjeżdżać*). Akurat (siedzieć) przy śniadaniu. (Dostać) bardzo odpowiedzialną pracę.
- Czy wy na długo (*jechać*)?
- Nie (*wiedzieć*). Chyba na zawsze. (*Musieć*) natychmiast jechać.
- Jak to? Co ty (*mówić*)? Nie (*móc*) zostać to końca roku szkolnego?
- Nie. Bardzo (*chcieć*), ale nie (*móc*). Przykro mi. Gdzie ojciec (*jechać*), tam dzieci (*jechać*).
- Ale ja nie (*potrafić*) bez ciebie żyć! (*Woleć*) w ogóle nie żyć – (odpowiedzieć) smutnym głosem Wojtek.
- Na pewno (*potrafić*). Zapraszam na wakacje. (*Móc*) całe lato być razem. Wszystko (być – tense?) dobrze.

Note

¹ *Basic Polish*, Unit 16. Note comma before conjunction *że*.

Higher numbers and dates

Polish numbers are complex. Special forms are used for males and mixed sex groups. Also, those numbers which are thought of as one entity take a singular verb.

This unit lets you practise the most useful higher numbers.¹ You will meet others in speech and in the media, so here is a summary.

	<i>Cardinal (Non men)</i>	<i>Cardinal (Men)</i>	<i>Ordinal</i>
0	zero		
1	jeden, jedna, jedno	jeden	pierwszy, -a, -e
2	dwa, dwie, dwa	dwaj	drugi, -a, -ie
3	trzy	trzej	trzeci, -ia, -ie
4	cztery	czterej	czwarty, -a, -e
5	pięć	pięciu	piąty, etc.
6	sześć	sześciu	szósty
7	siedem	siedmiu	siódmy
8	osiem	ośmiu	ósmy
9	dziewięć	dziewięciu	dziewiąty
10	dziesięć	dziesięciu	dziesiąty
11	jedenaste	jedenastu	jedenasty
12	dwanaście	dwunastu	dwunasty
13	trzynaście	trzynastu	trzynasty
14	czternaście	czternastu	czternasty
15	piętnaście	piętnastu	piętnasty

	<i>Cardinal (Non men)</i>	<i>Cardinal (Men)</i>	<i>Ordinal</i>
16	szesnaście	szesnastu	szesnasty
17	siedemnaście	siedemnastu	siedemnasty
18	osiemnaście	osiemnastu	osiemnasty
19	dziewiętnaście	dziewiętnastu	dziewiętnasty
20	dwadzieścia	dwudziestu	dwudziesty
30	trzydzieści	trzydziestu	trzydziesty
40	czterdzieści	czterdziestu	czterdziesty
50	pięćdziesiąt	pięćdziesięciu	pięćdziesiąty
60	sześćdziesiąt	sześćdziesięciu	sześćdziesiąty
70	siedemdziesiąt	siedemdziesięciu	siedemdziesiąty
80	osiemdziesiąt	osiemdziesięciu	osiemdziesiąty
90	dziewięćdziesiąt	dziewięćdziesięciu	dziewięćdziesiąty
100	sto	stu	setny
2-400	dwieście, trzysta, czterysta		
5-900	pięćset, sześćset, siedemset, osiemset, dziewięćset		
1,000	tysiąc*	–	tysięczny
million	milion*		

* genitive = tysięcy, milionów.

Compound numbers are made by adding elements together. *Ordinal numbers* behave like adjectives, agreeing in number, gender and case with the noun following.

21	dwadzieścia jeden	21st day (masc.)	dwudziesty pierwszy dzień
48	czterdzieści osiem	48th street (fem.)	czterdziesta ósma ulica
52	pięćdziesiąt dwa	52nd summer (neut.)	pięćdziesiąte drugie lato
307	trzysta siedem		
1563	tysiąc pięćset sześćdziesiąt trzy		

Number quirks

1. Numbers 5 and above are treated as quantities in Polish. The following noun stands in the genitive case:

jeden pan but siedmiu panów	dwie kobiety but sto kobiet
jedna matka but osiem matek	trzy koty but pięć kotów
jedno krzesło but sześć krzesel	cztery okna but pięćdziesiąt okien

2. **Jeden** never changes in numbers ending in ‘one’, not even before a feminine or neuter noun:

dwadzieścia jeden stołów	21 tables
dwudziestu jeden chłopców	21 boys
dwadzieścia jeden kobiet	21 women
dwadzieścia jeden drzew	21 trees

3. **Sto**, **tysiąc** and **milion**, even if used in multiples, take a singular verb.

Sto pociągów jechało do Warszawy.

A hundred trains were travelling to Warsaw.

Dwa tysiące ludzi stało na polu.

Two thousand people stood in the open.

Miliony robotników mieszka tam.

Millions of workers live there.

Special ‘men’ form of numbers

Formal usage	dwaj, trzej, czterej + nominative plural + plural verb
	pięciu onwards + genitive plural + <i>singular verb</i> (neut. sing. in past tense)

Colloquially, **dwaj, trzej, czterej** are replaced by **dwóch, trzech, czterech** + genitive plural + singular verb.

Dwaj panowie czekają or **Dwóch panów czeka.**

Two men are waiting.

Trzej panowie czekali or **Trzech panów czekało.**

Three men were waiting.

Six men were waiting.

Sześciu panów czekało.

Collective numbers are used before nouns denoting:

1. People of mixed sex (students, workers, children).
2. Infants and young animals whose nominative plural ends in *-ęta*.
3. Objects existing only in the plural in Polish (door, scissors).

Collective numbers are followed by the genitive of the noun + *singular* verb (neut. sing. in past tense).

Numbers 2 to 10 are: **dwoje**, **troje**, **czworo**, **pięcioro**, **sześcioro**, **siedmioro**, **ośmioro**, **dziewięcioro**, **dziesięcioro**.

For 11 to 19, 20, 30, 40 remove everything after the *ś* in the cardinal number and add *-cioro*, e.g. **dwanaścioro**, **trzydzieścioro**. For 50 to 90 remove the ending *-ąt* and add *-ęcioro*, e.g. **pięćdziesięcioro**.

Czekało dwoje pasażerów.

Two passengers were waiting
(one male, one female).

Było siedmioro dzieci.

There were seven children.

Rodzice mają pięcioro zwierząt.

My parents have five animals.

Mam trzydzieścioro studentów.

I have 30 students.

Ten pokój ma dwoje drzwi.

This room has two doors.

Only the last element in a number can be a collective, e.g. **dwadzieścia dwoje dzieci** (22 children) *not* **dwadzieścioro dwoje dzieci**.

Months² [all masculine]

<i>Nominative</i>	1 styczeń	4 kwiecień	7 lipiec	10 październik
	2 luty	5 maj	8 sierpień	11 listopad
	3 marzec	6 czerwiec	9 wrzesień	12 grudzień

<i>Genitive</i>	1 stycznia	4 kwietnia	7 lipca	10 października
	2 lutego	5 maja	8 sierpnia	11 listopada
	3 marca	6 czerwca	9 września	12 grudnia

Luty (bleak) is a masculine adjective.

Years

For 'in' use **w**. Put locative case endings **ONLY** on the last two elements.

1978	tysiąc dziewięćset siedemdziesiąt osiem
1978th year	tysiąc dziewięćset siedemdziesiąty ósmy rok <i>but</i>
He was born in 1978.	Urodził się w tysiąc dziewięćset siedemdziesiąt ym ósm ym (roku).
<i>not</i>	. . . w tysięcznym dziewięćsetnym siedemdziesiąt ym ósm ym (roku).
2003	rok dwutysięczny trzeci

Dates

To say 'on' use **ONLY** the genitive case of the ordinal number and month. To say 'from' and 'to' use prepositions **od** and **do**, both with the genitive case.

Mam urodziny dwudziestego szóstego maja.

My birthday is on 26th May.

Jadę do Paryża piątego kwietnia.

I'm going to Paris on 5th April.

Jestem od trzeciego do siódmego listopada.

I'm here from 3rd to 7th November.

Exercise 1

Translate. Watch numbers ending in 2, 3 and 4!

25 books 32 schools 66 flats 89 towns 57 houses 41 cars
78 parks 94 roads 33 chairs 507 tables 2068 trees 5410 banks

Exercise 2

Decide the gender of the noun (correctly shown in the genitive). Then, write the number correctly.

30 kolegów	30 koleżanek	40 nauczycielek	40 nauczycieli
50 sąsiadów	50 sąsiadek	60 dziewcząt	60 chłopców
70 studentów	70 studentek	80 kobiet	80 mężczyzn

Exercise 3

Translate, using the collective form for numbers.

1. Pani Nowak has three grandchildren.
2. My sister bought four animals.
3. Two students were eating lunch.
4. The house had two doors.
5. My daughter invited four children.
6. Three workers were sitting in the park.
7. Three passengers were waiting for the bus.
8. Are there seven or eight teachers?

Exercise 4

Insert the correct part of the verb in the past tense, and also the date.

1. Ja (masc. mieszkać) tam od 20th December do 1st April.
2. Dzieci (skończyć) rok szkolny (on) 17th July.
3. Myśmy (fem. pracować) do 31st October.
4. Tomek (być) w szpitalu (on) 4th January i potem (on) 2nd May.
5. Czy wyście (masc. mieć) spotkanie (on) 11th February czy (on) 12th?
6. Ojciec nie (móc) czekać do 8th June.
7. Apteka (być) czynna od 16th September.
8. Koledzy (zwiedzić) Kraków (on) 23rd August.

Notes

¹ *Basic Polish*, Units 17–19, explains numbers 1–20.

² *Basic Polish*, Unit 39.

Future with **być** – imperfective verbs; time expressions

How we form the future tense depends on whether a verb is perfective or imperfective.

The action of imperfective verbs is unfinished, continuous or habitual. So, their future tense also conveys this – *I will/shall be learning, I'm going to be learning* but not *I will learn*. There are two ways of making the future tense.

1. Future tense of **być** + infinitive (this form is less common), e.g.

ja	ty	on/ona/ono	my	wy	oni/one
----	----	------------	----	----	---------

będę	będziesz	będzie	będziemy	będziecie	będą	+ gotować
-------------	-----------------	---------------	-----------------	------------------	-------------	-----------

2. Future tense of **być** + 3rd person singular of past tense (singular subjects) or + 3rd person plural of past tense (plural subjects)

Since all subjects except **on/ona/ono** can be *masculine* or *feminine*, you must use the correct gender alternative. This form is, therefore, much clearer, e.g.

	Masc.	Fem.	Neut.		Men nouns	Other nouns
ja	będę gotował	będę gotowała	–	my	będziemy gotowali	będziemy gotowały
ty	będziesz gotował	będziesz gotowała	–	wy	będziecie gotowali	będziecie gotowały
on	będzie gotował	ona będzie gotowała	ono będzie gotowało	oni	będą gotowali	one będą gotowały

Verbs followed by an infinitive, usually modal verbs, must use this form:

Będę musiał czekać (I'll have to wait) *not* Będę musieć czekać.

Examples

Masc. Syn	będzie gotować obiad.	= Syn	będzie gotował obiad.
Fem. Córka	" " "	= Córka	" gotowała "
Neut. Dziecko	" " "	= Dziecko	" gotowało "

My son/daughter/child will be cooking lunch.

Masc.	Czy synowie będą czekać?	=	Czy synowie będą czekali?
Fem.	" córki " "	=	" córki " czekały?
Neut.	" dzieci " "	=	" dzieci " czekały?

Will your sons/daughters/children be waiting?

Note: 'Will cook' and 'will wait' imply a single completed action. So, we would use perfective verbs **ugotować** and **poczekać** (next unit).

Days¹

Nom. **poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek, sobota, niedziela**

Gen. **poniedziałku, wtorku, środy, czwartku, piątku, soboty, niedzieli**

Clock time²

To specify the hour (*godzina*) use the **feminine** form of the **ordinal** number. So, 10 o'clock is **dziesiąta** (we usually omit *godzina*).

To say 'from' use **od** + genitive, e.g. **od drugiej** = from 2 o'clock.

To say 'until' use **do** + genitive, e.g. **do piątej** = until 5 o'clock.

Time expressions used with future of imperfective (and perfective) verbs

We often want to say *by when*, *from when* or *until when* we will do something.

za + acc.	in a . . .	od + gen.	from . . .
za parę + gen.	in a few . . .	do + gen.	until, to
na + acc.	for a . . .		
na parę + gen.	for a few . . .	od dzisiaj, wtorku, marca, drugiego, lutego	from today, Tuesday, March, 2nd February
za godzinę, tydzień, miesiąc, rok	in a(n) hour, week, month, year		
na parę godzin, dni, tygodni, lat	for a few hours, days, weeks, years	do jutra, soboty, dziewiątej	until tomorrow, Saturday, 9 o'clock

Za rok będziemy w Polsce.

We'll be in Poland in a year's time.

Może za parę lat będę mieszkał tam.

I may be living there in a few years.

Idę do miasta na parę godzin.

I'm going to town for a few hours.

Ola będzie pracowała od siódmej do trzeciej.

Ola will be working from 7 to 3.

Rodzice będą u nas do jutra.

My parents will be with us until tomorrow.

Exercise 1

Give the three possible corresponding future tense forms of these present tense verbs, e.g.

Present	Future (with infinitive)	Future (with past tense)
jem	będę jeść	masculine będę jadł feminine będę jadła

1. oglądamy	4. szukają	7. spotykasz
2. czytasz	5. opowiadam	8. rozmawiacie
3. chodzicie	6. wiemy	9. robią

Exercise 2

Rewrite the verbs in the future tense (using *być* plus past tense).

1. Dziewczę *gotuje* obiad.
2. Córki *mieszkają* w Paryżu.
3. Ojciec *czyta* gazetę.
4. Dziecko *pisze* zadanie.
5. Synowie *myją* samochód.
6. Marta *śpiewa* piosenkę.
7. Sąsiedzi *kupują* owoce.
8. Wnuk *dzwoni* do babci.
9. Dzieci *śłuchają* radia.
10. Nauczycielki *czekają* w szkole.

Exercise 3

The direct object of these present tense sentences is in the genitive case due to the negative *nie*. Rewrite, inserting the required time phrase, the future *masculine* form of the verb, and the direct object in the accusative case. 'Na razie' = 'at the moment'.

Example: Na razie nie czytamy *trudnych książek*.

Za parę miesięcy będziemy czytali *trudne książki*.

1. Na razie nie śpiewają <i>piosenek</i> .	In a few minutes . . .
2. Na razie nie mam <i>czasu</i> .	In 30 minutes . . .
3. Na razie nie oglądasz <i>telewizji</i> .	In a moment (chwila) . . .
4. Na razie nie pijemy <i>piwa</i> .	From 8 o'clock . . .
5. Na razie nie zwiedzają <i>muzeów</i> .	From September . . .
6. Na razie nie gotuję <i>ziemniaków</i> .	In a few hours . . .
7. Na razie nie sprzątam <i>mieszkania</i> .	From tomorrow . . .
8. Na razie nie zna <i>polskich miast</i> .	In a year's time . . .
9. Na razie nie masz <i>psa</i> .	From Sunday . . .
10. Na razie nie mamy <i>dziecka</i> .	From April . . .

Notes

¹ *Basic Polish*, Unit 38.

² *Basic Polish*, Unit 37.

Future without **być** – perfective verbs; **gdy, jak**

How we form the future tense depends on whether a verb is perfective or imperfective.

Perfective verbs imply completed action. Strangely, they do have a future tense. A Pole imagines whatever he intends to do once as very definite and, therefore, already completed. So, *Tomorrow I will go to town* also implies *Tomorrow I will have gone to town*.

There are two ways of making the future of a perfective verb.

I. Prefixed verbs

These consist of prefix + imperfective verb. The future is easy. Use the prefix + the *present* tense of the imperfective verb.

Perfective Verb		Future	
pocze ka ć	= po + czekać	poczeka m	I will wait
ugotowa ć	= u + gotować	ugotuję	I will cook
zje ść	= z + jeść	zjem	I will eat
skończy ć	= s + kończyć	skończę	I will finish
nauczy ć się	= na + uczyć się	nauczę się	I will learn
pojecha ć	= po + jechać	pojadę	I will travel
przynie ść	= przy + nieść	przyniosę	I will carry
zawie ź ć	= za + wieźć	zawiozę	I will transport
zabra ć	= za + brać	zabiorę	I will take away

2. Stem-changed verbs

These are formed by changing the stem of an imperfective verb. To work out the future tense you must know the *present* tense endings of the *conjugation* (group) to which the verb belongs, e.g. **kupić** is in the same group as **robić**. Luckily, there are fewer verbs of this type and some, e.g. **spotkać**, are in the same group as **mieszkać** which has an easy present tense.

Appendix 4 lists the future of stem-changed verbs used in this book. Notice those ending in **-ąć**. They often add **m** or **n** from the present tense of the corresponding imperfective verb, e.g.

<i>begin</i>	zaczynać (imperf.)	zaczynam (present)	zacząć (perf.)	zacznę
<i>take off</i>	zdejmować (imperf.)	zdejmuję (present)	zdjąć (perf.)	zdejmę

The future of **wziąć**, the perfective of **brać** (take), is:

wzmę, weźmiesz, weźmie, weźmiemy, weźmiecie, wezmą.

Saying 'when . . . , then . . .'

After conjunctions of time (of which many exist), Polish uses the future tense, usually with a perfective verb, where English uses the present tense. A common conjunction of this type is **gdy** (colloquially replaced by **jak**), often used with **to**. The comma between the clauses is necessary.

Kupię dom, gdy będę miał pieniądze. *or*

Gdy będę miał pieniądze, to kupię dom.

I'll buy a house when I have [will have] some money.

Będę wiedział, jak przeczytam książkę. *or*

Jak przeczytam książkę, to będę wiedział.

I'll know, when I have read [will have read] the book.

Gdy zobaczymy Marka, to powiemy mu, że dzwoniłeś.

When we see [will see] Mark, we'll tell him that you rang.

Before/by a certain time

To say this use a perfective verb and **do** + genitive case.

Do marca skończymy pracę.

We'll finish work by March.

Do wieczora posprzątam dom.

I'll clean the house by the evening.

Do siódmej napiszę list.

I'll write the letter before 7 o'clock.

Exercise 1

Write the *ja*, *ty* and *wy* parts of the future tense of these prefixed perfective verbs.

1. *ja* poczekać, przeczytać, napisać, umyć, zrobić, ugotować, pojechać.
2. *ty* zaśpiewać, skończyć, wypić, zadzwonić, posprzątać, zawieźć, wyjechać.
3. *wy* zjeść, porozmawiać, zaprowadzić, zapytać, zanieść, nauczyć się, przyjechać.

Exercise 2

Insert the *ja* part of the future tense of both verbs. You need to put direct objects (italicised) into the accusative case.

Example: Gdy (skończyć) *praca*, to (wrócić) do domu.
Gdy skończę pracę, to wrócę do domu.

1. Gdy (zobaczyć) *Marysia*, to (zaprosić) *ona* na kolację.
2. Gdy (dostać) *podwyżka*, to (pojechać) na urlop.
3. Gdy (sprzedać) *samochód*, to (oddać) ci (to you) *pieniądze*.
4. Gdy (przeczytać) *książki*, to (zanieść) *one* do biblioteki.
5. Jak (zrobić) *zakupy*, to (zawieźć) *Marta* do koleżanki.
6. Jak (przyjechać) do domu, to (porozmawiać) z żoną.
7. Jak (wyjechać) do Warszawy, to (kupić) tam *kawiarnia*.
8. Jak (spotkać) *Piotr*, to (pokazać) mu (to him) *apteka*.

Exercise 3

Put the correct part of the future tense of *wziąć* (. . . will take) with these subjects.

1. Kasia	6. ty	11. lekarz
2. dziecko	7. brat	12. sąsiedzi
3. ja	8. my	13. dziewczę
4. dzieci	9. sąsiadka	14. siostry
5. panowie	10. wy	

Exercise 4

Insert the *ty* part of the future tense of the best verb to complete the question.

1. Czy do wieczora _____ czasopismo?	a. kupić
2. Czy do wtorku _____ wujkowi pieniądze?	b. upiec
3. Czy do niedzieli _____ dom?	c. oddać
4. Czy do siódmej _____ obiad?	d. nauczyć się
5. Czy do soboty _____ list?	e. ugotować
6. Czy do drugiej _____ zadanie?	f. posprzątać
7. Czy do środy _____ bilety na koncert?	g. skończyć
8. Czy do piątku _____ ciasto?	h. przeczytać
9. Czy do końca roku _____ pływać?	i. napisać

Exercise 5

Insert the future tense of the italicised verb.

- Autobus *stanąć* na przystanku.
- Żona *zamknąć* drzwi na klucz.
- Nauczyciel *przyjąć* studentów.
- Anna *zacząć* uczyć się polskiego.
- Ja zaraz *zdyć* płaszcz.
- My *wziąć* kanapki na obiad.
- Studenci *wynająć* mieszkanie.
- Dziecko *krzyknąć* głośno.

Informal commands

Note: Prefixed perfective verbs are shown: (na)pisać, (po)jechać.

Unit 16 explains commands using **Proszę**. A less formal way is to use the imperative form of the verb. Commands using an imperfective verb imply ‘do now/always’ – **Pisz często** (write often). Those using perfective verbs imply a single completed action – **Napisz dzisiaj** (write today).

The imperative we use depends on whether we are addressing someone as **ty** or **wy**. We can also use **my** to give ourselves a command, e.g. Let’s wait.

I. To command ‘ty’ persons

A – Verbs like *mieszkać* (-am, -a, -ają group)

Imperfective verbs –	add j to	he/she/it	part of	present tense
Perfective verbs –	add j to	he/she/it	part of	future tense

<i>Infinitive</i>	<i>he/she/it</i>	<i>Ty imperative</i>	
(za)śpiewać	(za)śpiewa	(za)śpiewaj	<i>sing</i>
(po)czekać	(po)czeka	(po)czekaj	<i>wait</i>
(prze)czytać	(prze)czyta	(prze)czytaj	<i>read</i>
(po)słuchać	(po)słucha	(po)słuchaj	<i>listen</i>

***Słuchaj, jak do ciebie mówię.**

Listen when I speak to you.

***Czytaj głośniej.**

Read more loudly.

Poczekaj do jutra.

Wait till tomorrow.

2. To command 'wy' persons, add *cie* to the 'ty' command.

***Słuchajcie, jak do was mówię.**

Listen when I speak to you.

***Czytajcie polską literaturę.**

Read Polish literature.

Poczekajcie do wtorku.

Wait till Tuesday.

3. To say 'Let us . . .', add *my* to the 'ty' command.

***Słuchajmy lekarza.**

Let's listen to the doctor.

***Czytajmy od początku.**

Let's read from the beginning.

Poczekajmy na taksówkę.

Let's wait for a taxi.

* We use imperfective verbs because the action is to happen now or repeatedly.

B – Most other verbs

Imperfective verbs – remove **-e, -i** or **-y** from **he/she/it** part of present tense

Perfective verbs – remove **-e, -i** or **-y** from **he/she/it** part of future tense

For 'wy' persons, add **cie**. To say 'Let us . . .', add **my**.

<i>Infinitive</i>	<i>he/she it</i>	<i>Ty imperative</i>	
(na)pisać	(na)pisze	(na)pisz	<i>write</i>
(wy)pić	(wy)pije	(wy)pij	<i>drink</i>
(po)myśleć	(po)myśli	(po)myśl	<i>think</i>
(na)uczyć się	(na)uczy się	(na)ucz się	<i>learn</i>
(za)palić	(za)pali	(za)pal	<i>smoke</i>
(s)kończyć	(s)kończy	(s)kończ	<i>finish</i>
(po)patrzyć	(po)patrzy	(po)patrz	<i>look</i>
(za)tańczyć	(za)tańczy	(za)tańcz	<i>dance</i>
(u)wierzyć	(u)wierzy	(u)wierz	<i>believe</i>
krzyczeć	krzyczy	krzycz	<i>shout</i>
pokazać	pokaże	pokaż	<i>show</i>
mówić	mówi	mów	<i>speak</i>
^a kupować	kupuje	kupuj	<i>buy</i>
kupić	kupuje	kup	<i>buy</i>
^b (po)jechać	(po)jedzie	(po)jedź	<i>travel</i>

^a *Likewise:* Other verbs in -ować, awać, -iwać, -ywać.

^b Here *zi* has become *ź*.

There are 3 main exceptions to B:

1. Verbs in -cić, -nić, -sić, -zić, and -dzić add a softening accent.

(za)płacić	(za)płaci	(za)płać	<i>pay</i>
chodzić	chodzi	chodź	<i>come</i>
(po)prosić	(po)prosi	(po)proś	<i>ask</i>
(za)dzwonić	(za)dzwoni	(za)dzwoń	<i>ring</i>
sprawdzić	sprawdzi	sprawdź	<i>check</i>
(o)budzić	(o)budzi	(o)budź	<i>waken</i>
wrócić	wróci	wróć	<i>return</i>

2. Verbs with o as the main vowel often strengthen it to ó:

(z)robić	(z)robi	(z)rób	make	położyć	położy	połóż	lay
pomóc	pomoże	pomóż	help	otworzyć	otworzy	otwórz	open

3. Verbs, like those in -ać and -nąć, whose stems end in a consonant cluster add -ij or -yj.

zacząć	zacznie	zacznij	start
spać	śpi	śpij	sleep
zamknąć	zamknie	zamknij	shut
zapomnieć	zapomni	zapomnij	forget
zjąć	zdejmie	zdejmij	take off
spóźnić się	spóźni się	spóźnij się	be late
wysłać	wyśle	wyślij	send
obejrzyć	obejrzy	obejrzyj	view

Also, the stem vowel, if o, is often strengthened to ó:

stać	stoi	stój	stand	uspokoić	uspokoi	uspokój	quieten
------	------	------	-------	----------	---------	---------	---------

Examples

Ty	Teraz zamknij drzwi.	Now shut the door.
	Poproś matkę grzecznie.	Ask your mother politely.
	Kup mi (dat.) rower.	Buy me a bike.
Wy	Napiszcie co u was słyhać.	Write with all your news.
	Zjedzcie ciastka i wypijcie sok.	Eat your biscuits and drink your juice.
	Nauczcie się polskiego.	Learn to speak Polish.

My *Stójmy tu i bądźmy cicho.	Let's stand here and be quiet.
Weźmy psa na spacer.	Let's take the dog for a walk.
Zróbmy zakupy.	Let's do the shopping.

*All commands except this one use perfective verbs because the action is imagined as finished.

C – Less usual imperatives

być	bądź	be	wiedzieć	wiedz	know	dawać	dawaj	give (imperf.)
jeść	jedz	eat	powiedzieć	powiedz	say	dać	daj	give (perf.)
mieć	miej	have	nieść	nieś	carry	brać	bierz	take (imperf.)
usiąść	usiądź	sit	wieźć	wieź	transport	wziąć	weź	take (perf.)

For 'wy' persons, add **cie**. To say 'Let us ...', add **my**.

Negative commands

Some commands make more sense in the negative – *Don't cry*. We normally use *imperfective* verbs to give *negative* commands. Any direct object (italicised) stands in the genitive case after **nie**.

Positive – Perfective

Negative – Imperfective

Weź autobus.	Take the bus.	Nie bierz autobusu.	Don't take the bus.
Daj mu pić.	Give him a drink.	Nie dawaj mu pić.	Don't give him a drink.
Pomóż mi (dat.).	Help me.	Nie pomagaj mi.	Don't help me.
Przeczytajcie to.	Read this.	Nie czytajcie tego.	Don't read this.
Poczekajmy.	Let's wait.	Nie czekajmy dłużej.	Let's wait no longer.

Exercise I

For each pair of sentences, find the correct command pair (perfective and imperfective). Use each command once only.

pisz, napisz wracaj, wróć czekaj, poczekaj śpiewaj, zaśpiewaj
czytaj, przeczytaj dzwoń, zadzwoń

1a. <i>Wait</i> na mnie parę minut.	1b. <i>Wait</i> aż wrócę.
2a. <i>Zawsze return</i> autobusem.	2b. <i>Return</i> dzisiaj taksówką.
3a. <i>Write</i> jutro do siostry.	3b. <i>Write</i> szybko adres.
4a. Masz numer? <i>Ring</i> .	4b. <i>Ring</i> w piątek na uniwersytet.
5a. <i>Read</i> książki przed egzaminem.	5b. Teraz <i>read</i> od początku.
6a. <i>Sing</i> . Wszyscy czekają.	6b. <i>Sing</i> parę polskich pieśni.

Exercise 2

Give negative commands, by changing the perfective verb into the corresponding imperfective verb and putting the direct object (italicised) into the genitive case after *nie*.

1. Zamknij <i>okna</i> .	7. Otwórz <i>pudełko</i> .
2. Sprawdź <i>rachunki</i> .	8. Pokaż ojcu <i>list</i> .
3. Połóż <i>książkę</i> tam.	9. Powiedz <i>to</i> matce.
4. Kup <i>gazetę</i> .	10. Wypij <i>sok</i> .
5. Obudź <i>dziecko</i> .	11. Zjedz <i>bułki</i> .
6. Weź <i>pieniądze</i> .	12. Obejrzyj <i>program</i> .

Exercise 3

What does a Pole mean by these commands? Which of them address several people?

1. Pośpieszcie się.	8. Chodź tutaj.
2. Stój! Nie ruszaj się!	9. Sprawdźcie numer.
3. Weź parasol.	10. Zamów taksówkę.
4. Witajcie!	11. Uszy do góry!
5. Nie spóźnij się.	12. Wyjedź na urlop.
6. Chodźcie na spacer.	13. Ubierz się szybko.
7. Nie zapomnij.	14. Nauczcie się pływać.

Exercise 4

Say in Polish (you may need to rephrase).

1. Let's wait a bit.	7. Let's be careful.
2. Let's let some air in.	8. Let's have hope.
3. Let's phone a friend.	9. Let's just forget it.
4. Let's sell the house.	10. Let's invite Zosia.
5. Let's go for a walk.	11. Let's not be daft.
6. Let's send a letter.	12. Let's call it a day.

Commands with **niech**; **-ś** and **-kolwiek**; vocative case

Formal and indirect commands use **niech** and the *he/she/it* or *they* part of the present tense (imperfective verbs) or future tense (perfective verbs). Commands using an imperfective verb imply 'do now/always'. Those using perfective verbs imply a single completed action.

^a **Niech** Pan **siada**.

Please sit down.

Niech Panowie **siadają**.

^b **Niech** Pani to **weźmie**.

Please take this.

Niech Panie to **wezmą**.

^a **Niech** Panna tego nie **robi**.

Please don't do this.

Niech Państwo tego nie **robią**.

If a noun replaces **Pan** etc. the meaning is *Let him/her/them . . . or Ask/tell him, etc.*

^b **Niech** Piotr **poczeka**.

Ask Peter/the children to wait.

Niech dzieci **poczekają**

^a **Niech** ona nic nie **mówi**.

Don't let her/them say anything.

Niech oni nic nie **mówią**.

Notes:

^a Imperfective verb used.

^b Perfective verb used.

Adding suffix **-ś** and **-kolwiek**

To create words meaning 'some-' add **-ś** to **kto**, **co**, **czyj** and **jaki** in the appropriate gender, number and case, and also to **gdzie** and **kiedy**. For **kto** and **co** see Appendix 3.

kto	who	ktoś	someone	co	what	coś	something
czyj	whose	czyjś	somebody's	jaki	what like	jakiś	some or other
gdzie	where	gdzieś	somewhere	kiedy	when	kiedyś	at some time

Ktoś dzwonił [nom.].	Someone rang.
Rozmawiał z kimś [instr.].	He was talking to someone.
Dałam to komuś [dat.].	I gave it to someone.
Coś się dzieje [nom.].	Something is happening.
Szukał czegoś [gen.].	He was looking for something.
Słyszałem czyjś głos [acc.].	I heard someone's voice.
Zna jakieś dziewczę [acc.].	He knows some girl or other.
To jest czyjaś książka [nom.].	This is someone's book.
Pracują gdzieś.	They work somewhere.
Kiedyś tam byłem.	I was there at one time.

Note: Adjectives after **coś** are in the genitive case: **coś dobrego** (something good).

To create words meaning 'ever' or 'at all', add **-kolwiek** to **kto**, **co**, **czyj** and **jaki** in the appropriate gender, number and case, and also to **gdzie** and **kiedy**.

ktokolwiek	anyone at all	cokolwiek	anything at all
jakikolwiek	of any kind	czyjkolwiek	anybody's
gdziekolwiek	anywhere at all	kiedykolwiek	at any time
Czy będzie ktokolwiek? [nom.].	Will anyone be there at all?		
Kup cokolwiek [acc.].	Buy anything you like.		
Weź czyjkolwiek słownik [acc.].	Take anyone's dictionary.		
Daj mi jakąkolwiek gazetę [acc.].	Give me any newspaper at all.		
Weź gdziekolwiek pracę.	Take a job anywhere at all.		
Czy miałeś kiedykolwiek dom?	Have you ever had a house?		

Addressing people by name

Polish has a vocative case, used mainly for addressing people in speech and letters, e.g. *My dear friends; Dear Mary.*

	<i>Masc. sing.</i>	<i>Fem. sing.</i>	<i>Neuter sing.</i>	<i>All plurals</i>
Noun	Most as locative. Nouns in <i>-a</i> act as feminine and use <i>-o</i> .	Nouns ending in: <i>-a</i> use <i>-o</i> ; <i>-ia</i> use <i>-io</i> ; <i>-i</i> do not change.	As nominative	
Adj.	As nominative			
	Szanowny Panie* Drogi Lekarzu Kochany Marku Mój miły kolego * <i>Not Panu</i> [loc.]	Szanowna Pani Droga Siostró Kochana Marysiu	Drogie Dziewczę Kochane Dziecko	Drodzy Polacy Szanowni Przyjaciele Kochane Siostry Drodzy Państwo

Exercise 1

począć, zaprosić, wypić, wziąć, kupić, zaśpiewać, położyć, przeczytać, zadzwonić

Use these perfective verbs to give a command informally, then formally, to a man

Example: Eat something. *Zjedz coś. Niech Pan coś zje.*

1. Drink your tea.
2. Buy something.
3. Wait till this evening.
4. Invite Wanda sometime.
5. Read these letters.
6. Ring (to) someone.
7. Sing something.
8. Take a taxi.
9. Put it somewhere.

Exercise 2

Niech Państwo . . . siadają, kupią, pokażą, przyniosą, sprawdzą, zamówią, powiedzą, zrobią, zamkną, otworzą, popatrzą, wrócą.

Now address a group of people informally using the same verbs.

Exercise 3

Using an *-ś* word, make a past tense sentence for the given pronoun.

Example: He *kupić* something. Kupił coś.

1. She <i>mieszkać</i> somewhere.	5. She <i>pracować</i> at some time.
2. I (fem.) <i>być</i> somewhere.	6. He <i>widzieć</i> someone.
3. He <i>powiedzieć</i> something.	7. I (fem.) <i>jechać</i> somewhere.
4. I (masc.) <i>znać</i> someone.	8. She <i>mieć</i> something.

Exercise 4

Translate. (My) dear . . .

- . . . neighbour, grandad, uncle, father, brother, friend (masc.)
- . . . friends (masc.), brothers, sons, ladies and gentlemen
- . . . sister, mum, Magda, Danusia, Auntie, Hanka, granny, friend (fem.)

Exercise 5

Put the italicised words into Polish. This carol rhymes in the middle and at the end of each line and has a regular beat. Use a dictionary.

Do szopy, hej *shepherds*, do szopy, bo tam *miracle*;
 Syn Boży w żłobie *is lying*, by zbawić ludzki ród.
Sing angels, shepherds play mu;
 Kłaniajcie się *kings*, nie budźcie go ze *sleep* [gen.].

Verbs from **iść** (past, future)

Verbs derived from **iść** are all perfective, and so have no present tense. A verbal prefix, followed by an extra 'e' if it does not end with a vowel or a 'y', has been added to achieve a particular meaning. The 'i' of **iść** becomes a 'j'. The present tense of **iść** is used to make the future of its derivatives.

Most verbal prefixes (more in Unit 25) are prepositions. Sometimes the same preposition follows the prefixed verb, e.g.

Musisz prze jsć przez ulicę.	You need to cross the road.
Proszę ze jsć z krzesła.	Please get off the chair.
Dzisiaj nie do jdziemy do miasta.	We won't reach the town today.
Pociąg od szedł od peronu.	The train left the platform.

iść Present idę, idziesz, idzie, idziemy, idziecie, idą

Past szedłem/szłam, szedłeś/szłaś, szedł, szła, szło,
szliśmy/szłyśmy, szliście/szłyście, szli/szły

	Meaning	Past (I, he/she/it, they)	Future ^b	Imperfective equivalent
pójść	go	poszedłem/poszłam, poszedł/poszła/o, poszli/poszły	pójdę	iść chodzić
wejść	go in	wszedłem/weszłam, wszedł/weszła/o, weszli/weszły	wejdę	wchodzić

	Meaning	Past (I, he/she/it, they)	Future ^b	Imperfective equivalent
^a wyjść	go out	wyszedłem/wyszłam, wyszedtł/wyszła/o, wyszli/wyszły	wyjdę	wychodzić
^a dojść	reach	doszedłem/doszłam, doszedł/doszła/o, doszli/doszły	dojdę	dochodzić
^a przyjść	come	przyszedłem/przyszłam, przyszedł/przyszła/o, przyszli/przyszły	przyjdę	przychodzić
^a przejść	cross, live through	przeszedłem/przeszłam, przeszedł/przeszła/o, przeszli/przeszły	przejdę	przechodzić
^a podejść	approach	podszedłem/podeszłam, podszedtł/podeszła/o, podeszli/podeszły	podejdę	podchodzić
^a odejść	go away	odszedłem/odeszłam, odszedł/odeszła/o, odeszli/odeszły	odejdę	odchodzić
^a zejść	descend	zeszedłem/zeszłam, zeszedł/zeszła/o, zeszli/zeszły	zejdę	schodzić
^b nadejść	approach	nadszedł/nadeszła, nadeszli/nadeszły	nadejdzie/ nadejdą	nadchodzić

Notes:

^a Used to make commands: pójdź, wejdź, wyjdź, dojdź, przyjdź, przejdź, podejdź, odejdź, zejź (Unit 23).

^b *nadejść* and *nadchodzić* apply to months, seasons, celebrations and end points, e.g. *nadchodzi maj*, *nadeszła wiosna*, *nadeszli egzaminy*, *nadeszły święta*, *nadejdzie koniec roku*.

Linked nouns: **wejście** (entrance), **wyście** (exit), **przejście** (crossing), **dochód** (income), **przychodzień** (pedestrian), **przychodnia** (doctor's surgery), **schody** (stairs).

From **wschodzić** and **zachodzić** come **wschód** (sunrise, east), **zachód** (sunset, west).

Exercise 1

Put the best infinitive in each gap. Use each once only.

iść, dojść, odejść, podejść, pójść, przejść, przyjść, wejść, wyjść, zejść

1. Możesz (_____) do mnie w piątek.
2. Proszę (_____) z autobusu.
3. Nie mogliśmy (_____) do porozumienia.
4. Wolimy (_____) na spacer.
5. Dziecko nie chciało (_____) z muru.
6. Proszę bliżej (_____).
7. Musieliśmy (_____) przez ulicę.
8. Muszę już (_____) do domu.
9. Nie mogł (_____), bo brat coś opowiadał.
10. Proszę (_____) do pokoju.

Exercise 2

Attach a suitable prefix to complete these past tense verbs.

1. Pociąg już _____ szedł.
2. Sąsiad _____ szedł z domu.
3. Dziecko _____ szło bliżej do matki.
4. Siostra _____ szła przez ulicę.
5. Ciocka _____ szła do pracy o siódmej.
6. Kto _____ szedł wczoraj?
7. Kolega _____ szedł do biura.
8. Dlaczego dziewczę _____ szło na drugą stronę?
9. Brat _____ szedł na dół.
10. Babcia jeszcze nie _____ szła do zdrowia.

Exercise 3

Insert the correct *past* tense form of the italicised verb.

1. Kiedy *wyjść* (I, fem.) z domu, *pójść* na pocztę.
2. Kiedy *wejść* (we, masc.) do szkoły, *pójść* do pokoju numer 6.
3. Kiedy *przyjść* koledzy, Paweł *zejść* na dół i *wyjść* z nimi do kina.
4. Kiedy *dojść* (we, fem.) do przejścia, *przejść* przez ulicę.
5. Kiedy *odejść* pociąg, *przejść* (I, masc.) na drugi peron i *wyjść* na miasto.

6. Czy Joanna już *pójść*?. Dlaczego? Dopiero *przyjść*.
7. *Nadejść* grudzień, *nadejść* zima, *nadejść* święta Bożego Narodzenia.
8. Dziecko *podejść* do babci, *wziąć* ją za rękę i *pójść* z nią po zakupy.
9. *Przejsić* (we, masc.) bardzo ciężki czas, ale *być* mimo wszystkiego szczęśliwi.

Verbs from **iść** and **chodzić** (commands); concessions

For this unit refer back to Unit 22, Unit 20 (negative commands) and Unit 9 (double imperfective verbs).

Perfective verbs cannot give negative commands. Use the equivalent imperfective verbs.

<i>Perfective verb</i>	<i>Future</i>	<i>Positive command</i>	<i>Imperfective verb</i>	<i>Negative command</i>
<i>pójść</i>	<i>pójdę</i>	<i>pójdź</i>	<i>iść, chodzić</i>	<i>nie idź, nie chodź</i>
<i>wejść</i>	<i>wejdę</i>	<i>wejdź</i>	<i>wchodzić</i>	<i>nie wchodź</i>
<i>wyść</i>	<i>wyjdę</i>	<i>wyjdź</i>	<i>wychodzić</i>	<i>nie wychodź</i>
<i>dojść</i>	<i>dojdę</i>	<i>dojdź</i>	<i>dochodzić</i>	<i>nie dochodź</i>
<i>przyjść</i>	<i>przyjdę</i>	<i>przyjdź</i>	<i>przychodzić</i>	<i>nie przychodź</i>
<i>przejsć</i>	<i>przejdę</i>	<i>przejdź</i>	<i>przechodzić</i>	<i>nie przechodź</i>
<i>podejsć</i>	<i>podejdę</i>	<i>podejdź</i>	<i>podchodzić</i>	<i>nie podchodź</i>
<i>odejsć</i>	<i>odejdę</i>	<i>odejdź</i>	<i>odchodzić</i>	<i>nie odchodź</i>
<i>zejść</i>	<i>zejdę</i>	<i>zejdź</i>	<i>schodzić</i>	<i>nie schodź</i>

The future of *chodzić* is *będę chodził* or *będę chodzić* (Unit 18). Similarly; *będę przychodzić* or *będę przychodził*.

Concessions: 'although', 'despite', 'however'

choć	choć	although
a jednak		however, but . . . still, after all
(po)mimo że		despite the fact that . . .
ale i tak		but . . . anyway/despite everything

The comma between clauses is necessary.

Pójdę do pracy, chociaż czuję się źle.

I'll go to work although I feel ill.

Choć mało zarabiam, kocham pracę.

Although I earn little, I love my job.

A jednak ojciec kupił mu rower.

His father bought him a bike after all.

On przyjdzie, mimo że pada śnieg.

He'll come, despite the fact that it's snowing.

Ola bardzo się stara, ale i tak nie potrafi.

Ola tries hard, but can't do it anyway.

Exercise 1

Turn these perfective verb commands into statements using the equivalent imperfective verb in the present tense.

Example: *Wejdz* do pokoju. Już *wchodzę*.

1. Wyjdźcie z autobusu. Już	4. Podejdź bliżej. Już
2. Zejdź z krzesła. Już	5. Przejdźcie przez ulicę. Już
3. Odejdźcie dalej. Już	6. Wejdz szybko. Już

Exercise 2

Say in Polish.

1. Don't (sing.) come down(stairs).
2. Don't (pl.) go to the theatre.
3. Don't (sing.) come (any) nearer.
4. Don't (pl.) go out late.

5. Don't (sing.) come in just now.
6. Don't (pl.) come tomorrow.
7. Don't (sing.) leave (from) me.
8. Don't (pl.) cross the river.

Exercise 3

Insert the correct tense of the italicised verb.

1. Czy *iść* (sing.) teraz do miasta? Nie, jutro *pójść*, chociaż pracuję do czwartej.
2. Czy już *wychodzić* (pl.) na spacer? Nie, później *wyść*, chociaż później *być* ciemno.
3. Czy *iść* (pl.) już spać? Nie, *chcieć* jeszcze porozmawiać. *Pójść* za godzinę.
4. Kiedy *przyjść* (sing.) do nas? *Przyjść* jutro rano, choć jutro też *być* bardzo zajęty.
5. Czy Marek już *zejść*? Nie, zaraz *zejść*, choć nie *być* dzisiaj w dobrym humorze.
6. Czy pociąg już *odejść*? Nie, *odejść* za pół godziny.
7. Czy Marta już *przyjść*? Nie, *przyjść* o drugiej, mimo że *obietac* *przejść* wcześniej.
8. Mamo, *wejść* do mojego pokoju. Chcę porozmawiać. Dobrze, *wejść*, mimo że tam *być* zwykle straszny bałagan.

Exercise 4

Translate.

I have a very sad life. I get up any time at all because I have no work. I eat anything at all since I have no appetite. Then I go out for a walk anywhere at all – perhaps to the park, perhaps to town. Most of all I like to go to the library. I sit down anywhere at all and read anything at all. Normally I don't talk to anyone, because I don't know anyone here anymore. If (*jeśli*) anyone ever asks, I'll say I'm on holiday here. I hope I don't have to lie though.

Modal verbs **powiniennem** and **mieć** (present, past)

These verbs rely on a following infinitive to complete the meaning, e.g. We should *go*; I ought *to have asked*; You have *to wait*. The use of **mieć** as a modal verb is colloquial.

Powiniennem (I should, ought to)

This verb has no infinitive and only two tenses. In the present tense, the *he/she/it* and *they* parts behave like *adjectives* (**winienn** = guilty); the other parts use the present tense endings of **być**. The past tense is made by adding **był/była**, etc. to the present tense. The impersonal expression **powinno się** also exists.

Present tense

Masc.	Fem.	Neut.	Men nouns	Other nouns
ja powiniennem	powinnam	–	my powinniśmy	powinnyśmy
ty powinieneś	powinnaś	–	wy powinniście	powinnyście
on powinien	ona powinna	ono powinno	oni powinni	one powinny

Past tense (I should have, ought to have)

Masc.	Fem.	Neut.	Men nouns	Other nouns
ja powiniennem był	powinnam była	–	my powinniśmy byli	powinnyśmy były
ty powinieneś był	powinnaś była	–	wy powinniście byli	powinnyście były
on powinien był	ona powinna była	ono powinno było	oni powinni byli	one powinny były

Whether the infinitive following these verbs is imperfective or perfective depends on whether the action is happening now, is repetitive or will occur once in the future.

Powiniem niedługo skończyć.

I ought to finish soon. (perf.)

Kasia powinna mniej jeść.

Kate ought to eat less. (imperf.)

Kasia powinna coś zjeść.

Kate ought to eat something. (perf.)

Dziecko powinno być grzeczne.

A child should be polite. (imperf.)

Nie powinieneś narzekać.

You should not complain. (imperf.)

Adam powinien był przyjść.

Adam ought to have come. (perf.)

Powinni byli wrócić, ale . . .

They should have returned but . . . (perf.)

Powinno się tu parkować.

One ought to park here. (imperf.)

Powinno się było wcześniej zgłosić.

One should have applied earlier. (perf.)

Mieć as a modal verb

In the present tense this verb usually gives a command or means 'is/are supposed/expected to . . .'. The past tense meaning is 'was/were supposed to . . .'.

Masz na mnie czekać.

(I want you to) wait for me.

Macie być tam o piątej.

You are expected there at 5 o'clock.

Miałem zacząć pracę.

I was supposed to have started work.

Exercise 1

Put into the masculine.

1. Siostry powinny być miłe.
2. One powinny pomagać studentkom.
3. Żona powinna poszukać pracy.
4. Ona powinna porozmawiać z babcią.
5. Kobieta nie powinna palić.
6. Córka powinna słuchać matki.

Exercise 2

Insert the correct part of *powiniennem* (present tense) in the gap.

1. Ewo, (_____) pojechać taksówką.
2. Adamie, (_____) odwiedzić wujka.
3. Drodzy Państwo, (_____) Państwo dobrze wszystko sprawdzić.
4. Szanowne Panie, (_____) Panie zwiedzić zabytki miasta.
5. Kochane Dziewczynki, (_____) się nauczyć polskiego.
6. Panie Lekarze, (_____) Pan zadzwonić do szpitala.
7. Chłopcy, (_____) pójść kiedyś do Teatru Narodowego.

Exercise 3

Insert the correct part of *być* to complete the past tense.

1. Powinnaś (_____) wrócić.
2. Powiniennem (_____) posprzątać.
3. Powinien (_____) pojechać.
4. Powinno się (_____) zapytać.
5. Powinni (_____) skończyć.
6. Powinniśmy (_____) napisać.
7. Powinniście (_____) poprosić.

Exercise 4

Translate using *powiniennem*.

1. I (fem.) should have waited.
2. You (masc. sing.) should have rung.
3. We (masc.) ought to have come.

4. She ought to have gone.
5. They (fem.) should have replied.
6. You (fem. pl.) should have checked.

Exercise 5

Insert the correct pronoun in the gap. Also change the direct object (italicised) into the genitive as required by the negative verb.

1. (_____) nie powinieś był mówić *takie rzeczy*.
2. (_____) nie powinna była kupować *nowy samochód*.
3. (_____) nie powinnam była piec *czekoladowe ciasto*.
4. (_____) nie powinny były pisać *miłosne listy*.
5. (_____) nie powinni byli jeść *zupa pomidorowa*.
6. (_____) nie powinniście byli czytać *ta gazeta*.

Exercise 6

Change these orders into direct commands, changing direct objects (italicised) into pronouns.

Example: Masz przeczytać *książkę*. Przeczytaj *ją*.

1. Masz kupić <i>zabawki</i> .	4. Masz otworzyć <i>okna</i> .
2. Macie zjeść <i>bułki</i> .	5. Macie wyprowadzić <i>psa</i> .
3. Macie zaprosić <i>Tomka</i> .	6. Masz pokazać <i>zdjęcie</i> .

How verbal prefixes change meaning; direction to/from

Verbal prefixes (usually prepositions) turn imperfective verbs into perfective verbs, e.g. **pisać**: **napisac**. But they have another use in Polish.

English has many verbs which are phrases (jump down, set off, get a look at). In Polish, we can achieve shades of meaning only by adding verbal prefixes to verbs. Common verbs have the greatest number of prefixed variants (see Unit 22).

You can often guess the prefix. It is simply the preposition with the meaning that the new verb should convey, e.g. **jechać** (travel): **dojechać do miasta** (reach the town). But, sometimes, you cannot guess, e.g. **dawać** (give) but **podawać** (hand) where **po** usually means *after*.

Available verbal prefixes

An extra **-e-** is added before hard-to-say consonant groups.

Prefix	Meaning
do-	to, towards
na-	on, upon, in. Also implies completion.
nad-	above, near
o-, ob(e)-	about, around
o-, od(e)-	from, away, back, off
po-	after, over, through. Also implies act done for a while/gradually.
pod-	under, below; also up to, towards
prze-, przed-	in front of, before

Some common prefixed verbs

[jechać] pojechać	[dawać] dać	[dawać] give	[łączyć] połączyć	join	[kłaść] lay	brać odebrać	take reduce
dojechać	dodać	add	dołączyć	join to	dołożyć	pobrać się	marry
odjechać	oddać	give back	odłączyć	disconnect	odłożyć	zabrać	take from*
pojechać	podać	hand	połączyć	connect	położyć	zebrać	gather
przyjechać	roздаć	hand out	rozłączyć	separate	rozłożyć	wybrać	choose
wjechać	wydać	spend cash	włączyć	switch on	włożyć		
wyjechać	zdać	pass exam	wyłączyć	switch off	złożyć		
[lecieć] przylecieć	[nieść] zanieść	carry	[wieźć] zawieźć	transport	[wysłać] wysłać	[prowadzić] zaprowadzić	lead
dolecieć	podnieść	lift	odwieźć	give a lift	odesłać	przeprowadzić się	move house
odlecieć	przynieść	carry here	przywieźć	transport here	posłać	przyprowadzić	lead to here
polecieć	wynieść	carry out	zawieźć	transport there	przysłać	wprowadzić się	move into house
przyłecieć	zanieść	carry there			wysłać	wyprowadzić się	leave a house
						zaprowadzić	lead to there
Also useful:	dopłacić (pay extra)	najeść się (eat enough)	napić się (drink one's fill)	naprawić (mend)	przyzwycząić się (get used to)		
	rozkwitnąć (blossom)	rozpakować (unpack)	schować (hide)	wyciągnąć (pull out)	zachorować (fall ill)		
	zakochać się (fall in love)	zapalić (switch on light)	zarobić (earn)	zgubić (lose)			

* No word for 'from'. Use dative case for person from whom something is taken.

Bold = main perfective form; [] = main imperfective form

Exercise 1

Put a prefixed verb based on *dać* in the gap. Use the past tense.

1. Dziadku, czy (_____) dużo pieniędzy na taki urlop?
2. Marysiu, kiedy (_____) egzamin z polskiego?
3. Mamo, czy (_____) już gościom obiad?
4. Ciociu, czy (_____) dzieciom cukierki?
5. Chłopcy, dlaczego nie (_____) siostrze zabawek?
6. Kasiu, czy (_____) cukru do tego soku?

Exercise 2

Correct the prefix (underlined>). The rest of the verb is correct.

1. Marek wprowadził się do Warszawy.
2. Student zaprowadził się z akademika.
3. Matka wprowadziła małe dziecko do szkoły.
4. Siostry przeprowadziły psa na spacer.
5. Sąsiedzi wyprowadzili się rano do mieszkania.
6. Brat zaprowadził kolegę do nas na obiad.

Exercise 3

Translate using a prefixed verb based on *brać*.

1. Tomek and Danka got married in the summer.
2. Why did you (masc. sing.) take the money away from your friend?
3. We must collect (our) things together quickly.
4. You (sing.) can choose a book too.
5. Marta has chosen the most expensive present.
6. There's too much flour. Please take some away.

Exercise 4

Put *skąd*, *dokąd*, *stąd* or *stamtąd* in the gap.

1. (_____) przyjechałeś?
2. (_____) możecie iść pieszo. Już nie jest daleko do kina.
3. (_____) wyjechał wujek na wakacje?
4. Nie pamiętam (_____) jest Antoni. Może z Wrocławia.
5. Czy wiesz, (_____) odjechał ten pociąg? Tak, do Białegostoku.

6. (_____) idziecie? Na uniwersytet?
7. Nie znacie miasta? Chyba nie jesteście (_____).
8. (_____) wracasz? Wracam z teatru.
9. Z jej góry widzimy wszystko. (_____) nic nie widzieliśmy.
10. (_____) odleciał ten samolot? Czy on leci do Londynu?
11. (_____) jest ścieżka. Dalej już nie ma.

Six very precise verbs

Polish is very precise, particularly in its verbs. It avoids long over-polite expressions, e.g. *Would you mind very much if I sat here?* and familiar colloquial expressions like *Just hang about a minute*. A Pole simply says *Czy mogę tutaj usiąść?* and *Poczekaj*.

Six common verbs are rarely translated as expected – *make/do, take, like, find, dress* and *sit*. Although a degree of imprecision is creeping into Polish today, academics battle against this in the form of television programmes advising on correct language, and an annual dictation competition. Six very particular verbs concern ‘dressing’; five concern ‘sitting’. On the whole, it is safer not to:

- Use *brać/wziąć* unless you can take something in your hand – *Weź papier i napisz list*.
- Use *robić/zrobić* unless the meaning is very vague. – *Co robisz? Zrób coś z tą gazetą*.
- Use *lubić* unless referring to food or people – *Bardzo lubię pierogi. Czy lubisz Tomka?*
- Use *znaleźć* (find) unless for finding something concrete – *Znalazłem pieniądze*. With jobs, the correct verb is more often *poszukać* (to look for) or *dostać* (get).

Znaleźć (find) – perfective verb

Past:	ja	znalazłem, -łam	my	znaleźliśmy, znalazłyśmy
	ty	znalazłeś, -łaś	wy	znaleźliście, znalazłyście
	on/onano	znalazł, -a, -o	oni/one	znaleźli, znalazły
Future:	znajdę, znajdziesz, znajdzie, znajdziemy, znajdziecie, znajdą			
Imperative:	znajdź			

The imperfective verb **znajdować się** means ‘to be found/present’, e.g. **Tutaj znajdują się stare mury.** (Here are found the old walls.)

Usiąść (sit down) – perfective verbs

	Meaning	Past (I, he/she/it, they)	Future	Imperative
usiąść	sit down	usiadłem/łam, usiadł, -a, -o usiedli/usiadły	usiądę, usiądź-iesz, -ie, -iemy, -iecie usiądą	usiądź
wsiąść do	get into (vehicle)	wsiadłem etc.	wsiądę etc.	wsiądź
wysiąść z	get out of (vehicle)	wysiadłem etc.	wysiądę etc.	wysiądź
przysiąść się do	sit down beside someone	przysiadłem się etc.	przysiądę się etc.	przysiądź się
przesiąść się do	change train/bus or place	przesiadłem się etc.	przesiądę się etc.	przesiądź się

All above prepositions take the genitive case.

Linked words: **sąsiad** (neighbour), **osiedle** (residential area), **przesiadka** (change of transport).

‘Dressing’ verbs

Imperfective	Perfective	Meaning
ubierać się	ubrać się	get dressed
rozbierać się	rozebrać się	get undressed
przebierać się	przebrać się	get changed
wkładać	włożyć	put on
zdejmować	zjąć	take off
ściągać	ściągnąć	pull off (socks, boots, gloves)

Exercise 1

Using a dictionary, find a verb, other than *zrobić*, to express these actions precisely:

1. make a cake	3. make lunch	5. make your bed
2. make a dress	4. make a start	

Exercise 2

Using a dictionary, translate without using *brać* or *wziąć*.

1. I will take a walk.	6. Please take the rubbish out.
2. He took a holiday.	7. John took a wife.
3. Please take the dog out.	8. Anna, can you take granny to the station?
4. She took Ola to school.	
5. I want to take a bath.	

Exercise 3

Insert a 'dressing' verb in the gap.

- Marto, (_____) się ładnie. Jest niedziela.
- Dziecko (_____) (past tense) skarpety.
- Zwykle wstaję bardzo wcześniej i (_____) się szybko.
- Pawełku, (_____) się. Masz brudną koszulę.
- Ja (masc.) (_____) sweter, bo było gorąco w pokoju.
- Helenko, (_____) się. Nie możesz w płaszczu siedzieć w domu.
- Dziadku, (_____) sweter. Dzisiaj jest zimno.
- Proszę nie (_____) butów. Zaraz wychodzimy.

Exercise 4

Avoiding *znalesc*, *lubić* and *robić*, work out how a Pole would say:

1. I have found a job.	5. We don't like reading.
2. Did you like the film?	6. I don't like my neighbours.
3. Adam finds Polish difficult.	7. Find out when the bus goes.
4. I like Warsaw a lot.	8. Shall we make it 2 o'clock?

Exercise 5

Rearrange these mixed up sentences. You may need to insert commas.

1. krzesło nie usiąść stare dziecko na chciało.
2. razy się było musieliśmy bo pociągu trzy przesiadać nie bezpośredniego.
3. dalej drodzy autobus nie wysiąść jedzie Państwo proszę bo.
4. panny zaczął pięknej młody nią parku z chłopiec się w do i rozmawiać przysiadł.
5. się miejsca bo proszę są przysiąść nasze to. czwartym tam w są rządzie wasze.

Simple conditions and wishes; **jeśli/jeżeli, może**

1. If – expressing real possibility in the present or future

Our actions often depend on a condition that is present now, or may occur in the future, e.g. *If there's no bread, I buy rolls* (present) or *If it rains, you'll get wet* (future). Such 'if' clauses begin with the conjunction **jeśli** or **jeżeli** (both mean the same).

Jeśli/jeżeli + [subordinate clause with , **to** + [main clause with verb in present/future] verb in present/future].

You can put the main clause first. If it stands after the 'if' clause, link the clauses with **to** (then). The comma between clauses is necessary.

In Polish, as with **gdy/jak** (Unit 19), if the main clause is in the future tense, so is the 'if' clause (although, in English, it is in the present tense).

Jeżeli żona pracuje, to ja gotuję. (present, present)

Ja gotuję, jeżeli żona pracuje.

If my wife is working, I cook. (present, present)

Jeśli będzie pociąg, to pojadę do Krakowa. (future, future)

Pojadę do Krakowa, jeśli będzie pociąg.

I will go to Krakow if there is a train. (future, present)

Jeśli będziesz miał czas, to przyjdź na kawę. (future, future)

Przyjdź na kawę, jeśli będziesz miał czas.

If you have time, come for coffee. (present, present)

2. If – expressing impossibilities

Sometimes we express wishes, hopes or dreams which are unreal or only vague possibilities, e.g. *If I won the lottery, I would give up my*

job or She would like to go but she can't afford to. To express 'would', we use the conditional tense. It can be made from imperfective and perfective verbs. The latter are more frequent since the action is usually imagined as completed. Repetitive actions use imperfective verbs, e.g. *If I lived in France I would eat cheese all the time.*

To make the conditional tense

Take the *he/she/it* or *they* part of the *past* tense and add:

Singular		Plural	
<i>ja</i>	-bym	<i>my</i>	-byśmy
<i>ty</i>	-byś	<i>wy</i>	-byście
<i>on/ona/ono</i>	-by	<i>oni/one</i>	-by

These *endings* do not need to distinguish between the genders, because the past tense already does this. The word stress remains as it was in the past tense, thus breaking the 'stress on second last syllable' rule. So, *bylibyśmy* *not* *bylibyśmy*.

<i>być</i> (be)				
Masc.	Fem.	Neut.	Men nouns	Other nouns
<i>ja bylbym</i>	<i>byłabym</i>	–	<i>my bylibyśmy</i>	<i>byłybyśmy</i>
<i>ty bylbys</i>	<i>byłabyś</i>	–	<i>wy bylibyście</i>	<i>byłybyście</i>
<i>on byłby</i>	<i>ona byłaby</i>	<i>ono byłoby</i>	<i>oni byliby</i>	<i>one byłyby</i>

<i>mieć</i> (have)				
Masc.	Fem.	Neut.	Men nouns	Other nouns
<i>ja miałbym</i>	<i>miałabym</i>	–	<i>my mielibyśmy</i>	<i>miałbyśmy</i>
<i>ty miałbys</i>	<i>miałabyś</i>	–	<i>wy mielibyście</i>	<i>miałbyście</i>
<i>on miałby</i>	<i>ona miałaby</i>	<i>ono miałoby</i>	<i>oni mieliby</i>	<i>one miałby</i>

<i>kupować</i> (buy) [imperf.]				
<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>	<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja kupowałbym	kupowałabym	–	my kupowalibyśmy	kupowałybyśmy
ty kupowałbyś	kupowałabyś	–	wy kupowalibyście	kupowałybyście
on kupowałby	ona kupowałaby	ono kupowałoby	oni kupowaliby	one kupowałyby

<i>kupić</i> (buy) [perf.]				
<i>Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>	<i>Men nouns</i>	<i>Other nouns</i>
ja kupiłbym	kupiłabym	–	my kupilibyśmy	kupiłybyśmy
ty kupiłbyś	kupiłabyś	–	wy kupilibyście	kupiłybyście
on kupiłby	ona kupiłaby	ono kupiłoby	oni kupiliby	one kupiłyby

All conditional endings can be detached from their verbs. This can make a long verb more manageable. Detached endings usually stand *separately* after the first stressed word in a sentence or clause.

Note: They are physically attached to conjunctions, e.g. *gdy/jak* (Unit 28).

Gdzie pojechałabyś na urlop?

or **Gdzie byś pojechała na urlop?**

Where would you (fem. sing.) go on holiday?

Jaki kupiłbyś samochód?

or **Jaki byś kupił samochód?**

What type of car would you (masc. sing.) buy?

Tutaj nie chcielibyśmy mieszkać.

or **Tutaj byśmy nie chcieli mieszkać.**

We (masc. pl.) would not want to live here.

Nie wiem, czy wróciłbym tam.

or **Nie wiem, czy bym wrócił tam.**

I don't know if I (masc. sing.) would return there.

Polite suggestions using *może* (perhaps)

Here also the conditional tense is used. Notice that English uses a lot of words, which can be translated variously (often colloquially). Polish is very economical. Omitting *może* produces a slightly aggressive command.

Może przyszedłbyś jutro?

Perhaps you could come tomorrow?

or **Może byś przyszedł jutro?**

How about if you came tomorrow?

Może Marek poszukałby pracy?

What if Mark were to look for a job?

or **Może by Marek poszukał pracy?**

It wouldn't be a bad idea if . . .

Napisałbyś wreszcie do Piotra!

Isn't it high time you wrote to Peter?

Exercise 1Make commands using *jeśli* in nos. 1–3 and *jeżeli* in nos. 4–6.

Example: ty mieć czas, to ugotować zupa.

Jeśli masz czas, to ugotuj zupę.

1. ty mieć czysta koszula, to przebrać się.
2. wy nie znać język polski, to nauczyć się.
3. ty wiedzieć odpowiedź, to odpowiadać.
4. wy nie mieć pieniądze na pociąg, to jechać autobus.
5. ty wychodzić z domu, to zamknąć drzwi na klucz.
6. wy jechać do miasta, to zawieźć radio do naprawy.

Exercise 2

Insert the correct part of the verb (future tense) where italicised.

1. Jeżeli ja *wyjechać* na wakacje, to *przysłać* wam pocztówkę.
2. Jeśli Marta *dostać* pracę, to *być* bardziej szczęśliwa.
3. Jeżeli ten chłopiec *przysiąść* się do nas, to my *wyjsć* z kawiarni.
4. Jeśli córki *mieć* trochę czasu, to *posprzątać* w domu.
5. Ja *kupić* synowi zegarek, jeżeli on cały tydzień *być* grzeczny.
6. My (masc.) *zamówić* taksówkę, jeśli *mieć* bardzo dużo bagażów.
7. Monika *pójść* na uniwersytet, jeżeli *zdać* wszystkie egzaminy.
8. Kazik *zanieść* książki do dziadka, jeśli *skończyć* wcześniej pracę.

Exercise 3

These sentences express wishes, e.g. *I would . . . but* or *I would . . . because*. Decide which ending best goes with each. Then change the infinitive (italicised) into the correct part of the conditional tense.

1. Antek <i>pomagać</i> tobie,	a. bo dawno nie widziałem syna.
2. Kasia <i>kupić</i> dom,	b. bo jesteśmy bardzo głodni.
3. Ola <i>wyjechać</i> nad morze,	c. ale jest już ciemno.
4. Piotr <i>pójść</i> na spacer,	d. ale jest dzisiaj bardzo zajęty.
5. Rodzice <i>nauczyć</i> się polskiego,	e. ale dostała nową pracę.
6. Chętnie <i>pojechać</i> do Ameryki,	f. bo kiedyś spotkałam dyrektora.
7. Chętnie <i>zjeść</i> coś,	g. ale są za starzy.
8. Chętnie <i>obejrzyć</i> ten film,	h. ale jest za drogi.

Exercise 4

In these suggestions, replace the infinitive (italicised) with a verb (conditional tense). Leave the conditional ending attached to its verb in nos. 1–4, but detach it in nos. 5–8.

1. Może *przyjść* (ty, masc.) kiedyś do nas?
2. Może *wyprowadzić* (wy, masc.) psa na spacer?
3. Może *zadzwoić* (ty, fem.) do babci?
4. Może *napić* się (wy, fem.) kawy?
5. Może *poczekać* (ty, masc.) jeszcze parę minut?
6. Może *wynieść* (wy, fem.) śmieci?
7. Może *napisać* (ty, fem.) do corki?
8. Może *zjeść* (wy, masc.) coś?

Conditions with 'I would ... if'; avoiding ambiguity

This unit explains the use of the conditional tense to express hypothetical conditions, possible and impossible in the future or past. These conditions are less 'real' than those in Unit 27. They imply a 'but', e.g. *If he had enough money (but he hasn't), he would buy a car.*

Here Polish uses 4 conjunctions, attaching to them the conditional endings **-by**, **-byś**, **-byśmy**, etc. as required by the subject.

We usually begin with 'if', but we can put the main clause first. If it stands after the 'if' clause, link the clauses with **to** (then). The comma between clauses is necessary.

I. Possible 'if' conditions using conjunction **jeśliby** or **jeżeliby** (both meaning the same) do occur. This compares with the English construction 'If I should ...' or 'Should there be ...', etc. However, it is easier to use **jeśli** or **jeżeli** as in Unit 27.

jeśliby or + [subordinate clause], **to** + [main clause with verb]
jeżeliby with verb in conditional] in English tense]

Jeśliby nie było pociągu, to pojadę autobusem.
(condit., future)

Pojadę autobusem, jeśliby nie było pociągu.

Jeśli nie będzie pociągu, to pojadę autobusem.
(future, future)

If there is no train/Should there be no train, I'll go by bus.

Jeżeliby Ola nie zdała egzaminu, to nie pójdzie na studia.
(condit., future)

Jeżeli Ola nie zda egzaminu, to nie pójdzie na studia.
(future, future)

If Ola doesn't pass the exam, she won't go to university.

2. Almost impossible 'if' conditions using conjunction **gdyby** or **jakby**. Both mean the same but **jakby** is colloquial and less used. Compare the English 'If I were to wait . . .'.

gdyby or + [subordinate clause with verb in conditional] , **to** + [main clause with verb in conditional]

In the 'to' clause above, you can detach the conditional ending from the verb and put it after 'to'. Do not attach it to 'to'.

Gdyby Ola zdała egzamin, to poszłaby na studia.
(condit., condit.)

Gdyby Ola zdała egzamin, to by poszła na studia.
If Ola were to pass the exam, [that's unlikely] she would go to university.

Gdybyśmy dostali pracę, to bylibyśmy szczęśliwi.
(condit., condit.)

Gdybyśmy dostali pracę, to byśmy byli szczęśliwi.

Bylibyśmy szczęśliwi, gdybyśmy dostali pracę.
We would be happy if we found work [but we probably won't].

Jakbym wiedział, to nie pytałbym. [colloquial]
(condit., condit.)

Jakbym wiedział, to bym nie pytał.
If I knew, I would not ask.

Avoiding conditional ambiguity

Polish has no conditional perfect tense, e.g. *would have gone, could have come*. So, we cannot always tell if a hypothetical conditional sentence belongs to the present or the past, e.g.

Gdybym miał pieniądze, to kupiłbym dom. can mean
If I had some money I would buy a house. or
If I had had some money I would have bought a house.

To avoid ambiguity, we can:

(a) Insert a clarifying adverb of time:

Gdybym dzisiaj (now) miał pieniądze, to kupiłbym dom.

Gdybym wtedy (then) miał pieniądze, to kupiłbym dom.

(b) Use an *ale* (but) clause instead:

Kupiłbym dom, ale nie mam pieniędzy. (present)

Kupiłbym dom, ale nie miałem pieniędzy. (past)

Exercise 1

Find the second part of each sentence and turn it into a conditional statement.

Example: Gdyby Agnes była Polka, to by mówiła po polsku.

1. Gdyby dziecko było zdrowe, to by	a. oglądać wszystkie filmy
2. Gdyby ciocia miała samochód, to by	b. wyjść za mąż
3. Gdyby studenci więcej pracowali, to by	c. mieć mniej wypadków
4. Gdyby córki siedziały w domu, to by	d. chodzić rzadziej do lekarza
5. Gdyby kierowcy wolniej jechali, to by	e. zdać egzaminy
6. Gdyby Danka kochała Macieja, to by	f. przyjechać na święta

Exercise 2

Make conditional sentences with *gdyby*, attaching the correct conditional ending. Nationalities and occupations need the instrumental case after *być*. Put objects (italicised) into the correct case.

Example: Ja (masc.) być nauczyciel, to uczyć studentci.

Gdybym był nauczycielem, to uczyłbym (leave ending attached to verb) studentów.

1. Ja (fem.) być pielęgniarka, to opiekować się *chorzy ludzie*.
2. My (fem.) być sklepikarki, to nie sprzedawać *podłe rzeczy*.
3. My (masc.) być lekarze, to pracować w szpitalu.
4. Ty (masc.) być dyrektor, to kierować *firma*.
5. Ty (fem.) sekretarka, to pisać *listy*.
6. Wy (masc.) rodzice, to mieć *syn* lub *córka*.
7. Wy (fem.) kelnerki, to podawać *ludzie obiad*.

Exercise 3

Using the answers to Exercise 2, rewrite the second part of each sentence, detaching the conditional ending from the verb and placing it separately after *to*, e.g., *to opiekowałabym się* becomes *to bym się opiekowała*.

Exercise 4

Rewrite each sentence in three ways as below:

Pojechałbym do Polski i zwiedziłbym Warszawę. (wish)

- a) Gdybym pojechał do Polski, to zwiedziłbym Warszawę. (condition)
- b) Gdybym pojechał do Polski, to bym zwiedził Warszawę. (condition)
- c) Jeżeli pojadę do Polski, to zwiedzę Warszawę. (future 'if')

1. Zadzwoiłbym do Tomka i porozmawiałbym z nim.
2. Spakowałabym paczkę i zaniósłabym ją na pocztę.

Exercise 5

It is not clear that these sentences all refer to the past. Clarify by changing the *gdyby* clause into an *ale* clause followed by a past tense verb.

Example: Gdybym dostał pracę, to kupiłbym prezenty dla dzieci.
Kupiłbym prezenty dla dzieci, ale nie dostałem pracy
(gen. after negative).

1. Gdybyśmy mieli pieniądze, to zadzwonilibyśmy po taksówkę.
2. Gdyby Marek sprzedał dom, to przeprowadziłby się do Gdyni.
3. Gdyby dziewczęta znały język angielski, to dostałyby gdzieś pracę.
4. Gdybyśmy czytali gazety, to wiedzielibyśmy wszystko.
5. Gdybym wiedziała, że przyjdziecie, to ugotowałabym obiad.

Modal verbs (*future, conditional*); **żeby**; **else**

The *future tense* of modal verbs is made with **być** (future) and the *he/she/it* or *they* part of their past tense (Unit 18).

chcieć	(wish, want)	będę chciał etc.
musieć	(have/need to, 'must')	będę musiał etc.
woleć	(prefer)	not used
móc	(be able, be allowed)	będę mógł etc.
potrafić	(be able or capable)	use future tense – potrafię
umieć	(know how)	będę umiał etc.

The **conditional tense** of modal verbs is just the *he/she/it* or *they* part of their past tense with the normal conditional endings (Unit 27). Units 11 and 14 explain past tenses.

	chcieć	musieć	woleć	móc	potrafić	umieć
<i>ja</i>	chciałbym	musiałbym	wolałbym	mógłbym	potrafiłbym	umiiałbym
	chciałabym	musiałabym	wolałabym	mogłabym	potrafiłabym	umiiałabym
<i>ty</i>	chciałbyś	musiałbyś	wolałbyś	mógłbyś	potrafiłbyś	umiiałbyś
	chciałaabyś	musiałabyś	wolałaabyś	mogłaabyś	potrafiłaabyś	umiiałaabyś
<i>on</i>	chciałby	musiałby	wolałby	mógłby	potrafiłby	umiiałby
<i>ona</i>	chciałaby	musiałaby	wolałaby	mogłaby	potrafiłaby	umiiałaby
<i>ono</i>	chciałoby	musiałoby	wolałoby	mogłoby	potrafiłoby	umiiałoby
<i>my</i>	chcielibyśmy	musielibyśmy	wolelibyśmy	moglibyśmy	potrafilibyśmy	umielibyśmy
	chciałybyśmy	musiałybyśmy	wolałybyśmy	mogłybyśmy	potrafiłybyśmy	umiałybyśmy
<i>wy</i>	chcielibyście	musielibyście	wolelibyście	moglibyście	potrafilibyście	umielibyście
	chciałybyście	musiałybyście	wolałybyście	mogłybyście	potrafiłybyście	umiałybyście
<i>oni</i>	chcieliby	musieliby	woleliby	mogliby	potrafiliby	umieliby
<i>one</i>	chciałyby	musiałyby	wolałyby	mogłyby	potrafiłyby	umiałyby

Notes: For *ja, ty, my, wy* feminine forms are shown below masculine forms. Conditional endings can be detached, e.g. *umielibyśmy* becomes *my byśmy umieli*.

Whether the infinitive following these verbs is imperfective or perfective depends on whether the action is happening now, is repetitive or will occur once in the future.

Czy chciałbyś grać na gitarze?

Would you like to play the guitar? [imperf.]

Chcielibyśmy mieszkać tutaj.

We would like to live here. [imperf.]

Musielibyśmy jechać dzisiaj.

We would have to travel today. [imperf.]

Musiałbym wyjechać z Polski.

I would need to leave Poland. [perf.]

Kasia wolałaby pójść sama.

Kate would prefer to go alone. [perf.]

Czy moglibyście poczekać?

Could you wait? [perf.]

Nie mógłby jeździć rowerem.

He wouldn't be able to go by bike. [imperf.]

Piotr potrafiłby to zrobić.

Peter would be able to make that. [perf.]

Magda umiałaby pomóc.

Magda would know how to help. [perf.]

Żeby – conjunction with two uses

1. To express purpose. The subject of both clauses must be the same.

Idziemy do miasta, żeby zrobić zakupy.

We're going to town to do the shopping.

Jadę do Polski, żeby zwiedzić Kraków.

I'm going to Poland to visit Kraków.

Wstał wcześniej, żeby mieć dosyć czasu.

He rose early, so as to have enough time.

Note: The conditional ending -by has simply been attached to że.

2. To say that you want someone to do something

The subjects of both clauses are *different*. This is like the English *I desire that you should come*, so the verb after **żeby** is really in the conditional tense. However, since the conditional ending is attached to **że**, it seems that we are using the past tense. **Żeby** changes for the various persons thus:

żeby (ja)	żebyśmy (my)) + <i>he/she/it</i> or <i>they</i>
żebyś (ty)	żebyśmy (wy)) part of past tense
żeby (on/ona/ono)	żeby (oni/one))

Chcielibyśmy, żeby on wyjechał.

We would like him to go away.

Chciałaby, żeby Marta przyszła.

She would like Martha to come.

Chciałbym, żebyście się dobrze uczyli.

I would like you to learn well.

Czy wolałbyś, żebym nie pracował?

Would you prefer me not to work?

Prosiłem, żebyś tego nie robił.

I asked you not to do that.

Else

ktoś inny

someone else

coś innego*

something else

gdzie indziej (invariable)

somewhere else

kiedy indziej (invariable)

at some other time

nikt inny

no-one else

nic innego*

nothing else

nigdzie indziej (invariable)

nowhere else

–

Ktoś, **coś**, **nikt** and **nic** and the adjectives following them take the case required by the sentence structure (see Appendix 3).

*These forms are used in both the nominative and accusative. The double negative rule applies with the 3 negative forms.¹

Gdzie indziej mają coś innego. [acc.]

They have something else elsewhere.

Zapytaj kogoś innego. [acc.]

Ask someone else.

Może być poszedł z kimś innym. [instr.]

Maybe you could go with someone else.

Zadzwoń kiedy indziej.

Ring at another time.

Szukam czegoś innego. [verb takes gen.]

I'm looking for something else.

Nikt inny nie wie.

No-one else knows.

Nie myślę o niczym innym. [loc.]

I think about nothing else.

Nic nie mówił o nikim innym. [loc.]

He said nothing about anyone else.

Nie mogę tego nigdzie indziej kupić. [gen.]

I can't buy this anywhere else.

Exercise I

Translate.

1. Ring (ty) someone else.
2. Take (wy) something else.
3. Sit down (ty) somewhere else.
4. Invite (wy) someone else.
5. Buy (ty) it another time.
6. Go (ty) with someone else.
7. Will you (sing. masc.) be able to come some other time?
8. We (masc.) won't want to live anywhere else.
9. I (fem.) won't have to wait for anyone else.
10. We (fem.) will be allowed to sit down there.
11. She won't be able to work anywhere else.
12. No one will be capable of doing that.

Exercise 2

Watching the gender, put these past tense verbs into the conditional. Leave the conditional ending attached first, then detach it (here you need to add the pronoun).

Example: musiał, musiałby, *on* by musiał

1. chciał	7. potrafiły	13. mogłeś
2. musiała	8. wolał	14. chcieli
3. mogliśmy	9. musiałem	15. umieliście
4. chciały	10. mogli	16. mógł
5. musiałam	11. potrafiłem	17. musieliście
6. potrafiliśmy	12. chciałaś	18. chciałyśmy.

Exercise 3

Change the italicised verbs into the conditional, giving the 'men' forms.

1. Czy <i>możesz</i> poczekać?	6. Czy <i>musisz</i> gotować?
2. Czy <i>chcesz</i> wyjechać?	7. Czy <i>chcecie</i> pracować?
3. Czy <i>możecie</i> zadzwonić?	8. Czy <i>muszą</i> kończyć?
4. Czy <i>mogę</i> zapytać?	9. Czy <i>mogą</i> wyjść?
5. Czy <i>możemy</i> przyjść?	

Exercise 4

Respond in the conditional.

Example: Czy mógłbyś zamknąć drzwi? Tak, mógłbym.

1. Danusiu, czy mogłabyś jutro przyjechać?	Tak, _____
2. Czy Dorota mogłaby odwiedzić ciocię?	Tak, _____
3. Dziadku, czy mógłbyś do mnie zadzwonić?	Tak, _____
4. Czy moglibyście zarezerwować pokój?	Tak, _____
5. Czy Wojtek mógłby pójść po zakupy?	Tak, _____
6. Czy mogłybyście pojechać tramwajem?	Tak, _____

Exercise 5

Express these wishes using a *żeby* construction.

- I (masc.) would like Monica to visit grandad.
- We (masc.) would like the children to live at home.

3. He would prefer his wife not to work.
4. They (masc.) would prefer the students to come later.
5. We (fem.) would prefer the shops to be open earlier.
6. Sophie would like Peter to get up early tomorrow.
7. I (fem.) would like you (masc.) to learn to swim.
8. Girls, we (fem.) would like you to wait until 4 pm.

Note

¹ *Basic Polish*, Unit 22.

Impersonal verbs (present); cause and result

There are eight impersonal verbs. They exist only in the *it* part and in all tenses. They are useful because they translate any person, the impersonal 'you' or 'one' and constructions such as *Taxes must be paid* where no person is specified. All except **potrzeba** can be followed by an infinitive. This is usually perfective in positive sentences, and imperfective in negative ones.

Trzeba *Necessity or duty. Less formal than należy.*
Followed by infinitive, or by direct object in genitive case.

Trzeba posprzątać.
We had better tidy up.

Trzeba pomagać ludziom. [dat.].
One should help other people

Na to trzeba pieniędzy [gen.].
You need money for that.

Anka wie więcej niż trzeba.
Annie knows more than required.

Potrzeba *Lack. Followed by dative case of the subject and the genitive case of the thing needed.*

Potrzeba mi [dat.] słownika [gen.].
I need a dictionary.

Potrzeba nam [dat.] nauczycieli [gen.].
We need teachers.

Należy *Moral, legal, social obligation or requirement.*
Mainly used in present tense.

Należy się dobrze zachowywać.

You must behave properly.

Należy wypełnić druk.

One must fill out a form.

Należy go żałować.

He is to be pitied.

Można *Permission.* Less formal than **wolno**.

Czy można otworzyć okno?

Can I open the window?

Nie można cały dzień spać.

You can't sleep all day.

Jak można tak robić?

How can anyone do that?

(czy) Można (wejść)?

May I come in?

Wolno *Permission, usually legal.*
Followed by dative case of the subject.

Nie wolno wprowadzać psów.

No dogs allowed.

Wolno patrzeć, ale nie dotykać.

You can look but not touch.

Szefowi [dat.] wszystko wolno.

The boss can do anything he likes.

Warto *Judgement* about worth.

Warto to zobaczyć.

It's worth seeing that.

Nie warto się martwić.

There's no point in worrying.

Szkoda *Pointlessness* or *regret.* Followed by dative case of the subject and the genitive case of the thing regretted.

Szkoda nawet o tym myśleć.

It's not worth even thinking about.

Szkoda, że Piotr nie przyszedł.

It's a shame Peter did not come.

Szkoda mi [dat.] Hanki [gen.].

I feel sorry for Hanka.

Szkoda czasu [gen].

It's a waste of time.

Wypada *Acceptable social or moral convention.***Wypada wysłać kartkę.**

We should really send a card.

Nie wypada pluć.

It's rude to spit.

Conjunctions of cause and result

bo	for/because	bo inaczej	otherwise
ponieważ	since/as	zwłaszcza że	especially as
skoro	since/as	więc/to	therefore/so/thus

Bo is the least emphatic 'because'. **Skoro** must stand at the beginning of the sentence.

Lubię Marysię, bo jest zawsze wesółą.

I like Mary because she is always cheerful.

Wróciliśmy, bo zabawa się kończyła.

We returned, because the party was ending.

Ucz się, bo inaczej nie zdasz egzaminu.

Study or else you won't pass the exam.

Ponieważ jest chłodno, włóż sweter.

Since it is cool, put on a jumper.

Chodźmy, ponieważ jest już późno.

Let's go, since it's already dark.

Skoro wszyscy jesteśmy, zaczynajmy.

Since we're all here, let's begin.

Skoro nie mam pracy, jestem biedny.

I'm poor since I have no job.

Idź spać, zwłaszcza że film się skończył.

Go to bed, especially as the film has ended.

Pada deszcz, więc nie idziemy na spacer.

It's raining, so we're not going for a walk.

Mieliśmy czas, to zwiedziliśmy zamek.

We had time, so we visited the castle.

Jak wiesz, to dlaczego pytasz?

If you know, why ask?

Exercise 1

Change these positive statements into negative ones starting with *Nie warto*. The infinitive will change from perfective to imperfective. Any direct object will be in the genitive case after *nie*.

Example: Warto kupić [perf.] bilet [acc.].

Nie warto kupować [imperf.] biletu [gen.].

1. Warto przeczytać tę książkę.
2. Warto zamówić taksówkę.
3. Warto zarezerwować większy pokój.
4. Warto napisać list.
5. Warto zapytać ciocię Martę.
6. Warto wziąć duży parasol.
7. Warto zadzwonić po informacje.
8. Warto wstać wcześniej.
9. Warto zawieźć to do naprawy.
10. Warto wyjechać na urlop.

Exercise 2

Using *Nie wolno*, work out how the Poles might write these notices.

1. No parking
2. No smoking
3. Do not touch
4. No dogs allowed
5. Don't open the windows
6. Don't pick the flowers
7. Don't break the trees
8. Keep off the grass
9. Bird feeding prohibited

Exercise 3

Rewrite using the conditional tense and *żeby*.

Example: Maćku, należy słuchać matki (ja masc. woleć, ty).
Wolałbym, żebyś słuchał matki.

1. Beato, należy grzecznie odpowiadać (ja masc. chcieć, ty).
2. Dzieci, należy szanować ludzi (my masc. woleć, wy).
3. Siostry, należy opiekować się bratem (ja fem. woleć, wy).
4. Marysiu, należy poszukać pracy (ja fem. chcieć, ty).
5. Drogi Panie, należy zapłacić za zegarek (my fem. chcieć, Pan).
6. Drodzy Państwo, należy płacić podatki (my masc. chcieć, Państwo).

Exercise 4

Adam has made some decisions. Find the ending to each sentence, then put the italicised verb into the future tense.

1. Szkoda mi biednego dziecka, więc	a. <i>wyjechać</i> na długi urlop.
2. Trzeba pomagać rodzicom, więc	b. <i>poszukać</i> dobrej pracy.
3. Nie wolno chodzić po trawnikach, więc	c. <i>położyć się</i> spokojnie spać.
4. Szkoda mi czasu, więc	d. <i>zrobić</i> w sobotę zakupy.
5. Nie można żyć bez pieniędzy, więc	e. <i>zacząć</i> dalsze studia.
6. Potrzeba mi spokoju, więc	f. <i>pójść</i> ścieżką przez park.
7. Trzeba się uczyć, więc	g. <i>kupić</i> mu duże lody.
8. Nie warto się martwić, więc	h. nie <i>reparować</i> starego roweru.

Exercise 5

Ask questions, addressed to *ty* or *wy* in the past tense (masculine), then imagine the answer using *ponieważ*.

Example: Dlaczego *stać* (wy) na przystanku?
... ponieważ *czekać* na tramwaj.
Dlaczego *staliście* na przystanku?
Staliśmy na przystanku, ponieważ *czekaliśmy* na tramwaj.

1. Dlaczego nie *pójść* (wy) na spacer? ... ponieważ *padać* deszcz.
2. Dlaczego *sprzedać* (ty) samochód? ... ponieważ *chcieć* kupić lepszy.
3. Dlaczego nie *posprzątać* (ty)? ... ponieważ nie *mieć* dosyć czasu.
4. Dlaczego nie *kupić* (wy) chleba? ... ponieważ sklep nie *być* czynny.
5. Dlaczego późno *pracować* (ty)? ... ponieważ *musieć* skończyć zadanie.
6. Dlaczego *zaprosić* (wy) Zosię? ... ponieważ *chcieć* z nią porozmawiać.

Impersonal verbs (past, future, conditional)

The impersonal verbs in the last unit all have other tenses made with **być**. **Wypadać** and **należy**, since they come from **wypadać** and **należać**, act like any other normal verb.

The past tense is used often; the future and conditional less so because they are harder to construct. Also, **musieć** and **móc** will sometimes do the same job. Notice also that the infinitive is usually perfective in positive sentences and imperfective in negative ones.

	<i>Past</i>	<i>Future</i>	<i>Conditional</i>
add	było	będzie	byłoby or by było

Past

Trzeba było pójść do miasta.

You should have gone to town.

Potrzeba jej [dat.] było czasu [gen].

She needed time.

Bez pieniędzy nie można było żyć.

One could not live without money.

Nie wolno było palić.

Smoking was prohibited.

Czy warto było prosić?

Was there any point in asking?

Szkoda było czekać.

It was pointless waiting.

Szkoda mu [dat.] było dziecka [gen.].
He felt sorry for the child.

Nie wypadało dzwonić.
It wasn't the done thing to ring.

Za zegarek należało zapłacić.
The watch should have been paid for.

Future

Trzeba będzie kupić samochód.
A car will have to be bought.

Potrzeba nam [dat.] będzie spokoju.
Będziemy musieli mieć spokój.
We'll need peace and quiet

Nie będzie można tam parkować.
One won't be able to park there.

Szkoda będzie, jeśli Ola nie przyjdzie.
It will be a pity if Ola doesn't come.

Conditional

Trzeba by było wyjechać rano.
Musielibyśmy wyjechać rano.
We would have to leave early.

Można by było jeszcze raz spróbować.
Moglibyśmy jeszcze raz spróbować.
We could try again.

Nie warto byłoby tam iść.
It wouldn't be worth going there.

Szkoda by było czasu.
It would be a waste of time.

Należałoby płacić wyższe podatki.
Higher taxes would have to be paid.

Exercise 1

Use *móc* (past tense) instead of impersonal verbs (italicised) in these sentences. Notice that all the infinitives are imperfective because ongoing permission is involved.

Example: Nie *wolno było nam* tam parkować.
Nie mogliśmy tam parkować.

1. *Marysi wolno było* pożyczać koleżankom książki.
2. *Tomkowi nie wolno było* rozmawiać w czasie lekcji.
3. *Nie wolno było gościom* palić w restauracji.
4. *Nie wolno było nam* oglądać filmu.
5. *Czy wam wolno było* wstawać późno?
6. *Czy dzieciom wolno było* brać zabawki do szkoły?

Exercise 2

Translate, using the impersonal expression given.

1. We could look for a better job. (można)
2. It would be useful to come earlier. (warto)
3. We would be forced to pay more for the flat. (należy)
4. We would need to sell the car. (trzeba)
5. It wouldn't be worthwhile phoning the police. (warto)
6. We would have to move to Kraków. (trzeba)
7. Going on holiday wouldn't be worth the effort. (warto)
8. We could order a taxi. (można)

Się to translate 'one' and 'you'

As well as translating the 'self' part in reflexive verbs, e.g. **myję się** (I wash myself), **się** is often added to the *it* part of *non-reflexive* verbs to translate the general 'one/you/they' in frequent actions, requests and commands. This usage is possible with most verbs, including modal verbs like **musieć**. The verb is imperfective because habitual action is involved.

Usage is most common in the present and past tenses. It is not possible with reflexive verbs. You can say **Najpierw myje się szklanki** (First you wash the glasses) where the verb is **myć**, but not **Najpierw myje się się** (First you wash yourself). Rather, you must say **Najpierw myjemy się**.

Note: The position of **się** is variable. Usually, it stands after the first stressed word in the sentence or after/before the verb to which it belongs. In very short sentences **się** can stand at the end.

Tutaj się dobrze je.

The food is good here.

Tak się mówi.

That's how it is said.

Jak się pisze "Polska"?

How do you spell 'Polska'?

Tam nadaje się listy.

You post letters over there.

Najpierw idzie się prosto.

First, you go straight.

Potem skręca się w lewo.

Then you turn left.

Zawsze musi się czekać.

You always need to wait.

Zaleca się ostrożność.

Caution advised.

Wstawało się wcześniej.

One got up early.

Jadło się śniadanie.

One had breakfast.

Takie rzeczy słyszało się często. Such things were heard often.

You can specify a person by adding a noun or pronoun in the *dative* case.

Jak ci się spało?

How did you sleep?

Dziecku opowiada się bajki.

You tell stories to a child.

Ludziom się dobrze mieszkało.

People lived happily.

Uprasza się publiczności

Please leave no rubbish.

o zachowanie czystości.

Exercise 1

Using each verb given once only, complete the sentences to make a general *się* statement (present tense).

nadawać listy kupować pływać spać mieszkać jeść
oglądać filmy pracować leżeć pić gotować siedzieć

1. W sypialni . . .	7. W domu . . .
2. W kuchni . . .	8. W kinie . . .
3. W restauracji . . .	9. W sklepie . . .
4. W barze . . .	10. Na łóżku . . .
5. Na basenie . . .	11. Na krześle . . .
6. Na poczcie . . .	12. W biurze . . .

Exercise 2

Using each verb given once only (present tense), complete these 13 steps to happy shopping.

wracać wyciągać podchodzić płacić wchodzić wybierać iść
stać pakować ładować brać szukać patrzeć prosić

- (_____) do sklepu bez dzieci.
- (_____) koszyk lub wózek.
- (_____) najlepszych ofert.
- (_____), co jest najtańsze.
- (_____) paczki lub puszki z różną żywnością do koszyka lub wózka.
- (_____) do delikatesy.
- (_____) o podaniu sera lub szynki.
- W piekarni (_____) najświeższy bochenek chleba lub najmiększe bułki.
- Z lodówek (_____) zamrożoną żywność.

10. (_____) do kasy.
11. (_____) w kolejce.
12. (_____) za zakupy.
13. (_____) zakupy do szatek i (_____) do domu.

Oj, trudno! Zapomnieliśmy kupić lody! Znowu będzie awantura!

Exercise 3

Change the verbs in the answers to Exercise 2 into the past tense.

Exercise 4

Find the second half of these negative sentences.

1. Na zakrętach nie	a. jeździ się.
2. Późnym wieczorem nie	b. je się ciągle.
3. W kościele nie	c. podaje się piwa.
4. Po chodnikach nie	d. parkuje się.
5. Przy obiedzie	e. pije się wina.
6. Czekolady nie	f. rozmawia się.
7. Zamiast wody nie	g. dzwoni się codziennie.
8. Dzieciom nie	h. wychodzi się.
9. Za granicę nie	i. pali się.

Exercise 5

Insert the correct form of the verb to agree with the subject, which you can deduce from the dative case (italicised).

1. *Niemowlęciu* śpiewa się pieśni, bo inaczej (płakać).
2. *Studentowi* zadaje się zadania, bo inaczej nie (zdawać) egzaminów.
3. *Rodzicom* pomaga się, bo inaczej (narzekać).
4. *Pracownikom* płaci się, bo inaczej (szukać) nowej pracy.
5. *Psu* daje się jeść, bo inaczej (szczekać).
6. *Dziecku* czyta się bajki, bo inaczej (rozrabiać).
7. *Przyjaciołom* pisze się listy, bo inaczej nie (wiedzieć), co się dzieje.
8. *Starszym ludziom* przynosi się zakupy, bo inaczej nic nie (jeść).

Impersonal **widać**, **słyszać**, **czuć**, **znać**

These four infinitives describe ongoing states perceived through the senses. They are used in descriptions of scenes and situations, often instead of passive constructions or expressions with ‘-ing’, e.g. *Someone could be heard singing*. **Czuć** and **znać** are ordinary verbs; **słyszać** and **widać** exist only in the infinitive.

The present tense has an implied **jest** (is). The other tenses add the *it* part of **być**. As usual, the direct object in negative sentences stands in the genitive case.

słyszać (one can hear)

Co słyszać? [coll.]

What's new?

Nic nie słyszać.

You can't hear anything.

Słyszać było muzykę.

Music was heard.

Nie będzie słyszać radia.

The radio won't be heard.

czuć (one can smell)

Czuć zapach bzu.

There is a smell of lilacs.

Czuć było gaz.

There was a smell of gas.

Czuć, że masz kota.

It smells of cats in here.

widać (one can see)

Nie widać zamku.

The castle isn't visible.

Widać, że jesteś zmęczony.

It's obvious that you are tired.

Na drzewie widać było pączki.

The tree was in bud.

W nocy będzie widać gwiazdy.

The stars will be out at night.

znać (one can notice)

Na tym materiale nie znać plam.

Stains don't show on this material.

Tego nie będzie znać.

It won't be noticeable.

If a clause follows (instead of a direct object), the clause is introduced by **że** (that) or **jak** (how '-ing').

Słysząc rzekę.	You hear the river.
Słysząc jak rzeka szumi.	The river is heard murmuring.
Słysząc, że w rzece nie ma wody.	They say there's no water in the river.

Exercise 1

Put an impersonal infinitive in the gap.

1. W nocy (_____) księżyc.
2. Na sukni (_____) każdą płamę.
3. Stąd (_____) zapach kwiatów.
4. Na ulicy (_____) hałas.
5. Dzisiaj nie (_____) gwiazd.
6. U sąsiadów (_____) radio.
7. W kuchni (_____) gaz.
8. W szkole (_____) śpiew.

Exercise 2

Translate using impersonal infinitives. Watch tenses. For the most natural word order, start with the italicised phrase.

1. We haven't heard anything *from Mark* for a long time.
2. It was impossible to see anything *in the dark room*.
3. You can smell cakes *in the bakery*.
4. We'll see the castle *from the hill*.
5. We'll be able to hear the orchestra *from here*.
6. You'll always smell perfume *in a chemist's*.
7. You could often hear voices *at night*.

Exercise 3

Rewrite these sentences in the *negative*, substituting an impersonal infinitive.

Example: Widzimy drogę Nie widać drogi
 (dir. obj.). (gen. after *nie*).
 Słyszałem radio. Nie było słycać radia.

1. Widzieliśmy pałac.	4. Słyszymy orkiestrę.
2. Słyszeliśmy muzykę.	5. Będziemy widzieć park.
3. Widzimy dworzec.	6. Będziemy słycać głosy.

Exercise 4

Translate, using impersonal infinitives where italicised.

In the evening we would go out onto the balcony. From here the whole town *was visible* – a thousand buildings, big and small, old and new, important and insignificant. Streets, gardens, parks and the river *could be seen* also. However, neither the hospital nor the university *were visible*, because these buildings lay further away beyond the hills. Somewhere there, far off, *you could hear* music and the sound of cars and trams. Right below the balcony *were often heard* the voices of men and women. They were coming out of cafés and bars, from which *exuded* various pleasant smells. When it rained, *you could smell* the scent of wet earth and wet trees.

Present adverbial participle in **-ąc** (while . . . -ing)

I. Translating English 'while . . . -ing' clauses with the same subject

The present adverbial participle ending in **-ąc** translates the English 'as/when/while -ing'. It describes an action which is ongoing simultaneously with another, in the present, past or future. It is made only from *imperfective* verbs, including the modal and reflexive verbs, and can be used only if both clauses in the sentence have the same subject. If not, a **kiedy** clause or separate sentence must be used.

Note: This participle is used mainly in written Polish, mostly in common and short verbs and in expressions such as *szczerze mówiąc* (to be honest), *patrząc na to inaczej* (looking at things from another angle), *ogólnie rzecz biorąc* (considering all things).

An adverbial participle does not agree with the person to whom it refers. So, to form the participle, just add **-c** to the *they* part of the present tense.

<i>Infinitive</i>	<i>They (present)</i>	<i>Pres. part.</i>	<i>Infinitive</i>	<i>They (present)</i>	<i>Pres. part.</i>
czytać	czytają	czytając	wiedzieć	wiedzą	wiedząc
kraść	kradną	kradnąc	mieć	mają	mając
mówić	mówią	mówiąc	budować	budują	budując
móc	mogą	mogąc	musieć	muszą	musząc
<i>But: być</i>	są	będąc			

Idąc do pracy, myślę o wakacjach.

On my way to work I think about holidays.

Otwierając drzwi, zauważyłem kogoś.

Opening the door, I noticed someone.

Słuchając muzyki, ubrałem się.

Listening to music, I got dressed.

Napiszę list, siedząc w parku.

I'll write the letter while sitting in the park.

Czytając gazetę, jem obiad.

I eat dinner while reading the paper.

But: Kiedy czytam, żona gotuje.

While I read, my wife cooks.

(We need a **kiedy** clause because there are 2 subjects, I and my wife.)

The clause with the participle is separated from surrounding text by a comma.

2. Translating English '-ing' clauses involving a change of subject

These usually involve seeing, hearing, watching and noticing. To translate them, you must use **jak** and a subordinate clause.

Patrzę, jak żona gotuje.

I watch my wife cooking. [NOT Patrzę na żonę gotując.]

Słyszeliśmy, jak ktoś pukał.

We heard someone knocking.

Brat widział, jak wychodziłem.

My brother saw me leaving.

Zauważyła, jak dziecko jadło.

She noticed the child eating.

Exercise 1

Give the present adverbial participle of:

dawać	brać	chodzić	śpiewać	wiedzieć	umieć	widzieć
patrzyć	pisać	kłaść	mówić	myć	rozumieć	pakować
słyszeć	jeść	jechać	siedzieć	pić	iść	

Exercise 2

Rewrite using a present adverbial participle where italicised.

Example:

Szedłem przez park i spotkałem kolegę.

Idąc przez park, spotkałem kolegę.

Kiedy uczyliśmy się polskiego, kupowaliśmy wiele książek.

Ucząc się polskiego, kupowaliśmy wiele książek.

1. Kupił samochód, *kiedy był* za granicą.
2. *Kiedy* Marcin *ogląda* film, nie słucha żony.
3. Kasia *siedziała* na trawie i czytała czasopismo.
4. Córka słucha radia, *kiedy sprząta* w domu.
5. Sekretarka *pracuje* przy komputerze i pije kawę.
6. *Myłam* naczynia i rozmawiałam z synem.
7. Pasażerowie *stoją* przy walizkach i czekają na pociąg.

Exercise 3

Rewrite twice. In sentence 2, replace the italicised verb with a present adverbial participle.

Example:

Tomek *ma* pięć lat, więc idzie do szkoły. (*To* may replace *więc*.)

Skoro Tomek *ma* pięć lat, idzie do szkoły.

Tomek *mając* pięć lat, idzie do szkoły.

1. Nie *mogłem* znaleźć słownika, więc kupiłem nowy.
2. *Musiałam* iść do pracy, to nie pojechałam nad jezioro.
3. Marta nie *chciała* dłużej czekać, to poszła sama do klubu.
4. Nie *byliśmy* zmęczeni, więc wyszliśmy na spacer.
5. Dziecko *miało* za mało pieniędzy, to nie kupiło prezentu.
6. Piotr nie *potrafił* zreparować magnetofonu, więc zawiózł go do naprawy.

Exercise 4

Ask *Czy . . . jak?* questions. Make all subjects masculine. Use the same tense in both clauses.

Example: Słyszeć (ty, pres.) orkiestra grać.
Czy słyszysz, jak orkiestra gra?

1. Słyszeć (ty, past) pies szczekać.
2. Słyszeć (wy, pres.) telefon dzwonić.
3. Słyszeć (wy, past) radio grać.
4. Widzieć (ty, past) Marek wychodzić z domu.
5. Widzieć (wy, pres.) dzieci kraść cukierki.
6. Widzieć (wy, past) Maria wsiadać do samochodu.
7. Patrzeć (ty, pres.) syn grać w tenisa.
8. Patrzeć (wy, past) dziecko bawić się piłką.
9. Zauważyć (ty, past) on pożyczać książkę.
10. Zauważyć (wy, past) ona wchodzić do sklepu.

Past adverbial participle in **-wszy** and **-wszy** (having . . .)

I. 'Having' clauses with the same subject

The past adverbial participle in **-wszy** and **-wszy** translates the English 'having . . .' or 'after . . . -ing'. It describes an action in the past which occurred before the action of the main verb. It is made only from *perfective* verbs, including reflexive verbs, and can be used only if both clauses in the sentence have the same subject.

Notes:

*An adverbial participle does not agree with the person to whom it refers.

*Watch out for English constructions like *Seeing his friend, he stopped* which mean *Having seen his friend, he stopped*. This is not *Widząc kolegę, zatrzymał się* but *Zobaczywszy kolegę, zatrzymał się*.

*This participle is rather long and clumsy, especially in verbs ending in **-wać** where two 'w's come close together, so it is used mainly in written Polish. In speech, a *kiedy* or *i* clause is normal. So,

Sprzedawszy dom, wyjechał za granicę. Having sold his house, he went abroad. *is:*

Kiedy sprzedał dom, wyjechał za granicę; or Sprzedał dom i wyjechał za granicę.

To form the past adverbial participle, remove the **-łem ending from the *I* part of the past tense and:**

a) If the last letter is a vowel (true for most verbs), add **-wszy**.

<i>Infinitive</i>	<i>I (past)</i>	<i>Past part.</i>	<i>Infinitive</i>	<i>I (past)</i>	<i>Past part.</i>
przeczytać	przeczytałem	przeczytawszy	zrobić	zrobiłem	zrobiwszy
zrozumieć	zrozumiałem	zrozumiawszy	ugotować	ugotowałem	ugotowawszy
powiedzieć	powiedziałem	powiedziawszy	zacząć	zacząłem	zacząwszy
zobaczyć	zobaczyłem	zobaczywszy	zamknąć	zamknąłem	zamknąwszy

Zobaczywszy wypadek, zatrzymał samochód.

Having seen the accident, he stopped the car.

Kasia przeczytawszy książki, zniosła je do biblioteki.

After reading the books, Kate took them back to the library.

b) If the last letter is a consonant, add *-łszy*.

<i>Infinitive</i>	<i>I (past)</i>	<i>Past part.</i>	<i>Infinitive</i>	<i>I (past)</i>	<i>Past part.</i>
przyjść	przyszedłem	przyszedłszy	upiec	upiekłem	upiekłszy
zjeść	zjadłem	zjadłszy	usiąść	usiadłem	usiadłszy
pomóc	pomogłem	pomógłszy	zanieść	zaniósłem	zaniósłszy
zawieźć	zawiozłem	zawiózłszy			

Note: Main vowel *o* is strengthened to *ó*.**Zjadłszy obiad, napisałem list.**

After eating lunch, I wrote a letter.

Przyszedłszy do domu, włączyłem telewizor.

Having come home, I put on the television.

Note: The clause with the participle is separated from surrounding text by a comma.**2. 'Having' clauses involving a change of subject**As with present adverbial participles, use *jak* and a subordinate clause.**Usłyszawszy, jak ktoś pukał, otworzyłem drzwi.**

Having heard someone knocking, I opened the door.

Zauważywszy, jak dziecko płakało, postanowiłem porozmawiać z rodzicami.

Having noticed the child crying, I decided to talk to the parents.

Exercise 1

Give the past adverbial participle of:

- obudować, ugotować, obiecać, otworzyć, skończyć, obejrzeć, zapłacić, kupić, obudzić się, zmartwić się, umyć się, nauczyć się.
- wziąć, zdjąć, przyjąć, dotknąć, odpocząć, krzyknąć, zmarznąć, wyjąć, stanąć.
- zjeść, pójść, wejść, usiąść, przynieść, ukraść, znaleźć.

Exercise 2

Replace the italicised past tense verbs with a past adverbial participle, removing *kiedy* and *i*.

Example:

Spakowaliśmy paczkę i zanieśliśmy ją na pocztę.

Spakowawszy paczkę, zanieśliśmy ją na pocztę.

Marysia *kiedy wzięła* czasopismo, zaczęła szybko czytać.

Marysia wzięwszy czasopismo, zaczęła szybko czytać.

1. *Zrobiłem* zakupy i podszedłem do kasy.
2. *Kiedy* mąż *posprzątał* w domu, wyniósł śmieci.
3. *Spotkałem* kolegę i zaprosiłem go na obiad.
4. *Znaleźliśmy* pieniądze i zanieśliśmy je na policję.
5. Anka *zadzwoiła* na uniwersytet i poprosiła rozmowę z profesorem.
6. *Kiedy wyłączyły* telewizor, poszły spać.
7. *Kupiłam* kilo świeżego sera i upiekłam pyszny sernik.
8. Tomek *napisał* list, *włożył* go do koperty i nalepił znaczek.
9. *Kiedy otworzyłem* drzwi, wyszedłem na balkon.
10. *Kiedy zwiedziliśmy* zamek, wróciliśmy do hotelu.

Exercise 3

Remove the past adverbial participle and link the two clauses with *i*.

1. Ożeniwszy się, Piotr wyjechał do Warszawy.
2. Zdjąwszy buty, położyłam się na łóżko.
3. Ewa skończywszy zadania, dała je profesorowi.
4. Przywitawszy gości, rodzice poprosili ich do jadalni.
5. Zjadłszy bulki i wypiwszy kawę, wyszliśmy z kawiarni.

Exercise 4

Insert the correct participle in the gap.

słuchając oglądając kupując idąc mówiąc
posłuchawszy obejrzawszy kupiwszy poszedłszy powiedziawszy

1. Marek (_____) samochód, od razu pojechał do Krakowa.
2. (_____) bardzo szybko, kobieta opowiadała o wypadku drogowym.
3. (_____) orkiestry, pójdziemy na spacer przez park.

4. Zjem kolację, (_____) cudowny film w telewizji.
5. (_____) do klubu, często wchodziliśmy do sklepu po papierosy.
6. To (_____), nauczyciel wyszedł, trzaskając drzwiami.
7. Pojadę pociągiem do pracy, (_____) muzyki.
8. Koleżanki (_____) prezenty, spotkały kolegów z szkoły.
9. Władek (_____) do biura, wróci bardzo późno.
10. (_____) film, Maria wyszła z kina.

Indefinite numbers; -ka nouns from numbers

There are eight indefinite numbers.¹ In the nominative and accusative, two forms of each number exist: one for masculine 'men' nouns, and one for all other nouns. Notice the alternative form in **-oma** in the instrumental case.

Indefinite numbers are regarded as quantities. So, in the *nominative*, *accusative* and *genitive* cases, they are followed by the *genitive* case of the noun. Otherwise, the noun stands in the appropriate case (usually dictated by a preposition). The verb following is always *singular* (never singular in the past tense).

Note: The collective equivalents of **kilka**, **kilkanaście** are **kilkoro**, **kilkanaścioro**, e.g. **kilkoro dzieci**, **kilkanaścioro zwierząt** (several children/11–19 animals). They are declined in all cases and lie beyond this workbook.

		Several	Many	So many	How many?	A few
Nom./Acc.	(masc. 'men')	kilku	wielu	tylu	ilu	paru
	(other)	kilka	wiele	tyle	ile	parę
Gen./Loc./Dat.		kilku	wielu	tylu	ilu	paru
Instr.		kilku/	wielu/	tylu/	ilu/	paru/
		kilkoma	wieloma	tyloma	iloma	paroma

		11–19	20–90	100–900
Nom./Acc.	(masc. 'men')	kilkunastu	kilkudziesięciu	kilkuset
	(other)	kilkanaście	kilkadziesiąt	kilkaset
Gen./Loc./Dat.		kilkunastu	kilkudziesięciu	kilkuset
Instr.		kilkunastu/	kilkudziesięciu/	kilkuset
		kilkunastoma	kilkudziesięcioma	

Tam pracuje wielu (nom.) lekarzy i wiele (nom.) lekarek.
Many male and female doctors work there.

Paru (nom.) mężczyzn siedziało na ławce.
A few men were sitting on the bench.

Parę (nom.) rowerów stało przed domem.
A few bikes stood outside the house.

Upiekłam kilkanaście (acc.) ciast.
I baked a small number of cakes.

Mamy tutaj kilkuset (acc.) żołnierzy.
We have several hundred soldiers here.

Gotuję dla (+ gen.) kilkudziesięciu chłopców.
I cook for scores of boys.

Marek opowiada o (+ loc.) tylu filmach.
Mark talks about so many films.

Wyjechał z (+ instr.) paroma przyjaciółmi.
He went off with a few mates.

Mówię kilkoma językami (instr.).
I speak several languages.

Dzięki (+ dat.) kilku osobom mam pracę.
Thanks to several people I have work.

Nouns derived from numbers

From the *ordinal* numbers, the Poles have created many *feminine* nouns, all ending in *-ka*. These refer to numbered objects, e.g. buses, keys, rooms, playing cards, lottery numbers, currency notes, clothes sizes and groups of people or items. The available numbers are 0 to 20 and the 'tens': 20 to 90 often refer to age.

0	zerówka	6	szóstka	12	dwunastka
1	jedynka	7	siódemka	20	dwudziestka
2	dwójka	8	ósemka	30	trzydziestka
3	trójka	9	dziewiątka	40	czterdziestka
4	czwórka	10	dziesiątka	50	pięćdziesiątka
5	piątka	11	jedenastka	100	setka (coll. <i>stówka</i>)

To make 13 to 19 and 60 to 90, remove -y from these ordinal numbers and add -ka.

Syn chodzi do zerówki. [gen.]	My son is in the reception class.
Marek dostaje dwójki. [acc.]	Mark gets 2s [low mark].
Pojadę jedyneką albo trójką. [instr.]	I'll go on the No. 1 or No. 3 bus.
Czy jest ktoś w piątce? [loc.]	Is there anyone in Room 5?
Poproszę osiemnastkę. [acc.]	Key to room 18, please.
Wolę setki. [acc.]	I prefer 100 Euro notes.
Przychodzili setkami. [instr.]	They came in their hundreds.
Polska jedenastka wygrała. [nom.]	The Polish 11 won.
Anka ma szóstkę wnuków. [acc.]	Annie has six grandchildren.
Dwunastka jest za mała. [nom.]	A size 12 is too small.
Dobiegam czterdziestki. [gen.]	I'm nearly 40.
Mąż jest po pięćdziesiątce. [loc.]	My husband is over 50.

Exercise 1

Answer in the correct tense, adding the number stated.

Example: Ilu miałeś książek? (100–900).
Miałem ich (genitive = *of them*) kilkaset.

1. Ilu mieliście przyjaciół? (11–19)
2. Ile kupiłaś długopisów? (11–19)
3. Ilu masz pracowników? (20–90)
4. Ile znacie studentek? (20–90)
5. Ile tu rośnie drzew? (100–900)
6. Ilu tam będzie pacjentów? (100–900)
7. Ile domów chcą zbudować? (11–19)

Exercise 2

Translate. The case needed for the indefinite number is shown.

1. Beata always plays with several toys [instr.].
2. I have had a car for several months [*od* + gen.].
3. Tom goes to the club with a few friends [*z* + instr.].

4. Martha passed the exam thanks to several teachers [*dzięki* + dat.].
5. I'm going out to the shop for a few minutes [*na* + acc.].
6. I still have to buy several presents [acc.].
7. He returned to Poland after many years [*po* + loc.].
8. After so many weeks I don't remember [*po* + loc.].
9. Martin is already a teenager [acc.].

Exercise 3

Insert the correct form of the indefinite number given. Use the *-oma* form of the instrumental case.

1. Nie potrafię żyć z (_____) problemami. (tyle)
2. Wróć z pracy za (_____) godzin. (kilka)
3. Po (_____) miesiącach zaczął padać deszcz. (wiele)
4. Pracujemy na uniwersytecie od (_____) lat. (tyle)
5. Przyszła z (_____) kobietami. (parę)
6. Zbudowaliśmy kościół dzięki (_____) ludziom. (wiele)
7. Rozmawialiśmy z (_____) mężczyznami. (wiele)

Exercise 4

Replace the English with a noun derived from a number. The case needed is shown.

1. Dzisiaj mamy lekcję w *Room 6*. [loc.]
2. Kolega przyjechał *on the number 14 bus*. [instr., no preposition]
3. Nie mogę znaleźć klucza od *Room 4*. [gen.]
4. *Size 8* jest za duża. Wezmę *a size 7*. [nom., acc.]
5. Czy jest ktoś w *Room 1*? [loc.]
6. Kasia dostała *Mark 5* z polskiego i *Mark 3* z geografii. [acc., acc.]
7. Babcia dobiega *70 years old* a dziadek jest już *over 80*. [dat., loc.]

Note

¹ Partly covered in *Basic Polish*, Unit 18.

Relative pronoun **który**; adjectives used as nouns

Który, which you know as an adjective, e.g. **Który syn jest najstarszy?** (Which son is the eldest?) also serves as a relative pronoun at the beginning of a relative clause. A relative clause gives more information about the preceding noun. For example, in *The boy, (who is) called Peter, is very nice* the ‘who’ clause tells us more about *boy*. In English, we can omit ‘who is’, but in Polish we must say **Chłopiec, który ma na imię Piotr, jest bardzo miły**. A comma is needed before the relative clause; also after the clause if it is in mid-sentence.

When acting as a relative pronoun, **który** declines exactly as the identical adjective. In the plural, a special form exists for ‘men’ in the nominative case; otherwise, one form serves for all genders.

Który is often replaced by **co** in speech, and always after pronouns **to** and **ko**. **W** and **który** is often shortened to **gdzie**.

	Singular Masc.	Neut.	Fem.	Plural Non-men	Men
Nom.	któr-y	któr-e	któr-a	któr-e	któ-rz-y
Acc.	Non-alive – któr-y Alive – któr-ego		któr-ą		któr-ych
Gen.	któr-ego		któr-ej	któr-ych	
Loc.	któr-ym				
Dat.	któr-emu			któr-ym	
Instr.	któr-ym		któr-ą	któr-y mi	

Acc. – Used after prepositions, (see Appendix 1) and when referring to direct object.
Gen. – Used after prepositions and after a negative verb.
Loc., instr. – Used after prepositions.
Dat. – Used after prepositions, and when referring to indirect object.

To jest nauczyciel [nom.]. On [nom.] uczy siostrę.

This is the teacher. He teaches my sister.

Czy znasz nauczyciela [acc.], który [nom.] uczy siostrę?

Do you know the teacher who teaches my sister?

Wygrałem nagrodę [acc.]. Nagroda [nom.] jest marna.

I won a prize. The prize is not very good.

Nagroda [nom.], którą [acc.] wygrałem, jest marna.

The prize which I won is not very good.

Mówił o filmie [loc. after o]. Widzieliśmy ten film [acc.].

He was talking about a film. We have seen the film.

Widzieliśmy film [acc.], o którym [loc. after o] on mówił.

We have seen the film about which he was talking.

Piotr jest moim wnukiem. Daję mu [dat.] zawsze obiad.

Peter is my grandson. I always give him lunch.

Piotr, któremu [dat.] daję zawsze obiad, jest moim wnukiem.

Peter, to whom I always give lunch, is my grandson.

Są tacy, z którymi [instr.] się dobrze rozmawia.

There are those with whom one can converse.

Ci, którzy [nom.] tu mieszkają, są na pewno bogaci.

Those who live here must be rich.

Zrób to [acc.], co mówiłeś. [Not które]

Do what you said.

Jest ktoś [nom.], co cię kocha. [Not który]

There is someone who loves you.

Chata, gdzie mieszkali, była mała. [gdzie = w której]

The cottage in which they lived was small.

Siedział w ogrodzie, gdzie było jeszcze widno. [gdzie = w którym]

He sat in the garden where it was still light.

Adjectives used as nouns

Some adjectives have been adopted as nouns. But, they are still declined as adjectives:

1. Surnames ending in *-ski, -cki, -dzki* (m.) and *-ska, -cka, -dzka* (f.): *Pan Zawadzki, Pani Baranowska*. The plural has a special 'male/mixed company' form ending in *-cy*.

2. Feminine surnames and relatives ending in **-owa**: **Janowa, bratowa, synowa, królowa** (Mrs Jones, sister-in-law, daughter-in-law, queen).
3. Names ending in **-i** or **-y**: **Antoni, Jerzy. Piszę do Antoniego.**
4. Various rules govern foreign surnames. In brief, names ending in silent **-e, -es, -et** decline as nouns but insert an apostrophe before the ending: **Wallace – Wallace’a, Wallace’owi, z Wallace’em.** Names ending in non-silent **-e, -ie, -y** behave as adjectives in the singular. **Goethe – Goethego** [acc./gen.], **Goethemu**, [dat.]. Names in **-y** have an apostrophe before the acc., dat., and gen. case endings: **Kennedy – Kennedy’ego** [acc./gen.], **Kennedy’emu** [dat.] but **z Kennedym** [instr.]. In the plural, use **Państwo: Czy są Państwo Kennedy? Przyjechał z Państwem Kennedy.**
5. Street names where ‘**ulica**’ is implied: **Lwowska, Krakowska. Mieszkam przy (ulicy) Lwowskiej.**
6. Adjectival place names: **Biała Podlaska, Zakopane. Jadę do Białej Podlaskiej, do Zakopanego.**
7. Adjectival regional names, e.g. **Lubelskie. Jestem z Lubelskiego. Mieszkam w Lubelskim.**
8. Some professions: **budowniczy, leśniczy, myśliwy, księgowy** (builder, forester, hunter, accountant). Some professions are adjectival participles: **służący/a, przełożony/a, naczelny/a**, (servant, boss, chief) [Units 38–40].
9. Nouns denoting relationships: **krewny/a, bliskie/bliscy** (relative, dear ones).
10. Plural nouns defining groups: **niewidomi, niemi, niepełnosprawni, bezrobotni** (blind, dumb, handicapped, unemployed).
11. The month February: **w lutym, do lutego.**

Surnames in **-ski, -cki, -dzki**

	<i>Singular Masculine</i>	<i>Feminine</i>	<i>Plural Male/mixed</i>	<i>Female</i>
Nom.	Krupski	Zawadzka	Krupscy	Zawadzkie
Voc.	"	"	"	"
Acc.	Krupskiego	Zawadzką	Krupskich	Zawadzkich
Gen.	Krupskiego	Zawadzkiej	"	"
Loc.	Krupskim	"	"	"
Dat.	Krupskiemu	"	Krupskim	Zawadzkim
Instr.	Krupskim	Zawadzką	Krupskimi	Zawadzkiemi

Informally, the Poles often refer to people by surname without **Pan** or **Pani**, e.g. *Czy jest już Senderacki? Nie znam Malinowskiej. Byłem u Konopnickich.*

Exercise 1

Insert the relative pronoun. All are in the nominative case as they refer back to the subject of the *który* clause.

1. Kocham dziewczę, (_____) mieszka w tym bloku.
2. Czy znasz panią, (_____) pracuje w tamtym sklepie?
3. Czy widzicie pana, (_____) siedzi na ławce?
4. Spotkałem dziecko, (_____) głośno płakało.
5. Mam brata, (_____) dobrze gra w tenisa.
6. Mają rodziców, (_____) im ciągle dają pieniądze.
7. Kupiłem psa, (_____) ciągle szczeka.
8. Robotnicy budują domy, (_____) będą bardzo drogie.

Exercise 2

Insert the correct relative pronoun (all are accusative case). Use each once only.

których który które którą które którego które

1. Studentki, (_____) uczyłem, są bardzo pracowite.
2. Pani, (_____) spotkałem, była dosyć bogata.
3. Niemowlę, (_____) lekarz badał, było ciężko chore.
4. Kolega, (_____) często widziałem, pracował w banku.
5. Samochód, (_____) wczoraj kupiłem, ma zepsuty silnik.
6. Polacy, (_____) poznałem na zabawie, byli oficerami.
7. Miasta, (_____) zwiedziłem, są bardzo stare.

Exercise 3

Insert a relative pronoun in the case required by the preposition, as shown.

1. Dzieci, z (_____) rozmawiałem, mieszkają nie daleko szkoły [instr.].
2. Chłopiec, o (_____) mówię, jest bardzo młody [loc.].
3. Dziewczynki, do (_____) Kasia dzwoni, chodzą do piątej klasy [gen.].

4. Miasto, w (_____) pracowaliśmy, nie było ładne [loc.].
5. Siostra, do (_____) pişę, przeprowadziła się do Ameryki [gen.].
6. Sąsiedzi, obok (_____) mieszkamy, są zawsze mili [gen.].
7. Czy znacie koleżankę, z (_____) córka wyjechała na urlop? [instr.]
8. Sąsiadka, od (_____) dostałam prezent, jest sympatyczna [gen.].

Exercise 4

These sentences have negative verbs, so the direct object stands in the genitive case. Rewrite each using a relative clause, as shown.

Pani. *Nie* znaleźliśmy *jej* [gen.]. To jest pani, *której* [gen.] myśmy nie znali.

(person suffix attached) (person suffix detached)

1. Rower. *Nie* reparowaliśmy *go*.
2. Miasto. *Nie* zwiedziliśmy *go*.
3. Studenci. *Nie* zaprosiliśmy *ich*.
4. Chleb. *Nie* kupowaliśmy *go*.
5. Koleżanka. *Nie* spotkaliśmy *jej*.
6. Policjant. *Nie* lubiliśmy *go*.

Exercise 5

Make relative clauses linked to the main clause. Do not re-arrange the order of ideas.

Example: To jest koleżanka. Mieszkam obok *niej* [gen.].
Pracuję z *nią* [instr.] w sklepie.
Dzwonię do *niej* [gen.] w piątki.
Pamiętam o *niej* [loc.] zawsze.

To jest koleżanka, obok *której* mieszkam, z *którą* pracuję w sklepie, do *której* dzwonię w piątki i o *której* zawsze pamiętam.

1. Kupiłem czasopismo. Zapłaciłem sporo za je [acc.]. Maciej opowiadał o nim [loc.]. Jest w nim [loc.] ciekawa opowieść.
2. Wszedłem do sali. Miałem od niej [gen.] klucz. Było w niej [loc.] ciemno. Wyniosłem z niej [gen.] krzesła.
3. Było w biurze duże biurko. Na nim [loc.] stał nowy komputer. Przy nim [loc.] zawsze siedział dyrektor. Pod nim [loc.] zwykle leżał papier.

4. Miałam pięć nauczycielek. Chodziłam do nich [gen.] na lekcje. Rozmawiałam chętnie z nimi [instr.]. Kupowałam często dla nich [gen.] kwiaty. Dzięki nim [dat.] zdałam egzamin.

Exercise 6

Translate, writing these surnames in full: Senderacki, Malinowski, Ostrowska, Zawadzki, Dąbrowska. Watch the gender of the surnames and the cases used after prepositions.

1. D isn't here yet.	7. The Ss have arrived.
2. I know Z too.	8. I'll buy this for D.
3. Where is O today?	9. Ring O tomorrow.
4. We didn't see S.	10. I'll go with M.
5. He lives with the Ms.	11. Give this to Z.
6. Invite D.	12. I saw the Os?

Present adjectival participle (active) – imperfective verbs

The present adjectival participle, very common in Polish, translates constructions with ‘-ing’ expressing ongoing action. Hence, it applies only to *imperfective* verbs, including reflexive verbs. It behaves as an adjective, and as expected, has a special form for males in the nominative plural. However, since it demands the correct case endings when following prepositions, it is often simpler to use a relative clause with **który** [Unit 37].

Depending on the tense of the main verb, the participle has a present or past tense *meaning*. No commas are needed:

Widzę pana budującego dom.

I see a man (who is) building a house.

Widziałem pana budującego dom.

I saw a man (who was) building a house.

Rozmawiał z dziećmi oglądającymi [instr.] film.

He spoke to children (who were) watching a film.

or, more simply,

Widzę pana, który buduje dom, and

Widziałem pana, który budował dom.

Rozmawiał z dziećmi, które oglądały film.

Notes:

*Double imperfective verbs [Unit 9], like *iść/chodzić* have two such participles.

*Many adjectives in *-ący* – *interesujący*, *błyszczący*, *bieżący* – are present adjectival participles.

Formation

To the present adverbial participle in *-ąc* [Unit 34] add the normal adjectival endings (Appendix 2).

Verb: Present <i>adverbial</i> participle		Present <i>adjectival</i> participle		
		Singular (m., f., n.)	Plural Men nouns	Plural Other nouns
czytać: czytając	reading	czytający, -a, -e	czytający	czytające
słuchać: słuchając	listening	słuchający, -a, -e	słuchający	słuchające
studiować: studiując	studying	studiujący, -a, -e	studiujący	studiujące
bawić się: bawiąc się	playing	bawiący, -a, -e się	bawiący się	bawiące się
stać: stojąc	standing	stojący, -a, -e	stojący	stojące
mieć: mając	having	mający, -a, -e	mający	mające
być: będąc	being	będący, -a, -e	będący	będące
siedzieć: siedząc	sitting	siedzący, -a, -e	siedzący	siedzące
iść: idąc	going	idący, -a, -e	idący	idące
chodzić: chodząc	walking	chodzący, -a, -e	chodzący	chodzące
lecieć: lecąc	flying	lecający, -a, -e	lecający	lecające
latać: latając				

Widzę chłopca słuchającego radia. [acc.]

I see a boy (who is) listening to the radio.

Podszedł do dzieci bawiących się na drodze. [do + gen.]

He went up to the children (who were) playing on the road.

Dziewczęta idące do kina rozmawiają. [nom.]

Girls (who are) going to the cinema are chatting.

Ludzie chodzący do kina lubią filmy. [nom.]

People who regularly go to the cinema like films.

Lecący samolot jest/był francuski. [nom.]

The plane (which is/was) flying past is/was French.

Nie ma latających talerzy. [gen. of negation]

There are no flying saucers.

Exercise I

- Make a phrase containing a present adjectival participle, as shown.
- Use the phrase as the direct object (accusative case) after the verb *Widzę* (I see).

Example: Dziecko – czekać na matkę.
 Dziecko czekające na matkę.
 Widzę dziecko czekające na matkę

1. Pan – siedzieć przy biurku.
2. Pani – stać na przystanku.
3. Dyrektor – czytać gazetę.
4. Dzieci – bawić się w parku.
5. Matka – gotować obiad.
6. Ojciec – reparować samochód.
7. Pies – latać po podwórku.
8. Kot – leżeć pod stołem.
9. Dziewczę – pisać list.
10. Dziewczyna – pracować w fabryce.
11. Chłopiec – iść do szkoły.
12. Chłopcy – jeść ciastka.

Exercise 2

Referring to Exercise 1, express your phrases containing present adjectival participles as relative clauses with *który* in both the present and past tense.

Example: Dziecko czekające na matkę.
 Dziecko, które czeka/ czekało na matkę.

Exercise 3

Change each italicised relative clause into a phrase with a present adjectival participle. Remember to remove the commas.

Example: Panowie, *którzy kupują prezenty*, są Polakami.
 Panowie *kupujący prezenty* są Polakami.

1. Ludzie, *którzy żyją w Polsce*, zwykle ciężko pracują.
2. Kolega, *który wyjeżdża do Ameryki*, ma na imię Marcin.
3. Sąsiadka, *która szuka pracy*, ma trzech wnuków.
4. Pociągi, *który odjeżdżają do Krakowa*, są prawie puste.
5. Sąsiedzi, *którzy słuchają głośnej muzyki*, obchodzą imienniny.
6. Książka, *która miała najwięcej zdjęć*, była za droga.
7. Lekarze, *którzy mieli nocny dyżur*, byli bardzo zmęczeni.
8. Zdjęcie, *które leżało na stoliku*, było ciekawe.
9. Koleżanki, *które czekały na Martę*, chodziły do tej samej szkoły.
10. Pies, *który czekał w ogrodzie*, wcale nie był zły.

Exercise 4

Put the italicised phrase into the correct grammatical case.

1. Spotkałem *pracujący robotnik* [acc.].
2. Patrzę na *bawiąca się córka* [acc.].
3. Słuchamy *śpiewające dziewczynki* [gen.].
4. Kuzyn rozmawiał o *latające talerze* [loc.].
5. Pani dała cukierki *plączące dziecko* [dat.].
6. Nie znam *czytająca pani* [gen.].
7. Odwiedziłem *studiujący koledzy* [acc.].
8. Marek przyszedł z *grające radio* [instr.].
9. Żona podeszła do *stojąca kobieta* [gen.].
10. Usiedliśmy niedaleko *płynąca rzeka* [gen.].

Present adjectival participles (passive) – imperfective verbs

Most languages have two ‘voices’. The *active* voice expresses action done *by* a subject, e.g. *Mr Jones* [the subject] *is building a house*. The *passive* voice expresses action done *to* a subject, e.g. *The house* [the subject] *is being built by Mr Jones*.

Like the active voice, the passive voice exists in all persons, e.g. *I am being watched*; *we were followed*. However, we use it most with a *he, she, it* or *they* subject, e.g. *He was sent to bed by his father*; *The pages were stapled together*.

To express ‘*by*’ we use **przez** and the accusative. This can make passive sentences long and clumsy. So, it is best to rephrase, avoiding the passive altogether. Especially in present tense sentences, we can often use an impersonal construction with **się** (Unit 32).

The passive voice is formed with the help of *passive adjectival participles*, of which there are two. Both decline as adjectives. So, they have two plural forms; one (ending in *-e*) for ‘non-men’ nouns, the other (ending in *-i* or *-y*) for ‘men’ nouns.

1. The *present* participle, which translates ‘*being . . .*’, is formed from *imperfective* verbs. It is not used much in general conversation (except when being used as an adjective) but it is common in business and manufacturing for the descriptions of regular or ongoing processes: **Towar jest pakowany i eksportowany do Ameryki**. (The goods are packed and shipped to America.)
2. The *past* participle, which translates ‘*has been/had been . . .*’, is formed from *perfective* verbs. It is very common, being used unconsciously as an adjective, e.g. **zmęczony** [zmęczyć się = get tired]; **skradziony** [skraść = steal]. Likewise: **ukochany, zadowolony, zdziwiony, otwarty, zamknięty**.

An adjectival participle (present or past) often replaces a relative clause with **który**:

Kochane dziecko = Dziecko, które ktoś kocha.

The child [who is] being loved by someone.

Zamknięte okna = Okna które ktoś zamknął.

Windows [which were] shut by someone.

Formation of participle (identical for present and past participles)

Depending on the verb group, the last letter(s) of the infinitive is/are removed and an adjectival ending added.

Verb group	Remove	Singular: Add			Plural: Add	
		Masc.	Fem.	Neut.	Other nouns	Men nouns
* = perf.						
-ać, -eć, -ieć	ć/eć	any	ana	ane	ane	ani
kochać	kochany	loved	malować	malowany	malowany	malowany
przypominać	przypominany	recalled	sprzedawać	sprzedawany	sprzedawany	sprzedawany
pisać	pisany	written	otwierać	otwierany	otwierany	otwierany
słyszeć	słyszany	heard	widzieć	widziany	widziany	widziany
*złamać	złamany	broken	*usłyszeć	usłyszany	usłyszany	usłyszany
*zapomnieć	zapomniany	forgotten	*powiedzieć	powiedziany	powiedziany	powiedziany
-ić, -yc	ć/yc	ony	ona	one	one	eni
robić	robiony	made	mówić	mówiony	mówiony	mówiony
prorowadzić	prorowadzony	led	proować	proowany	proowany	proowany
*zgubić	zgubiony	lost	*przemoczyć	przemoczony	przemoczony	przemoczony
but: *otworzyć	otwarty	opened				
-ść, with d or t in present	ść	d dziony t ciony	dziona ciona	dzione cione	dzione cione	dzeni ceni
jeść	jedzony	eaten	kraść	kradziony	kradziony	kradziony

*skraść	skradziony	stolen	*pognieść	pognieciony	creased	
-źć	źć	ziony	ziona	zione	zione	zieni
pić: piję	pity	drunk	bić: biję	bity	hit	
*znaleźć	znaleziony	found	zawieźć	zawieziony	transported	
-ąć -nąć	ąć nąć	ęty ięty	ęta ięta	ęte ięte	ęte ięte	ęci ięci
*zacząć	zaczęty	started	*wziąć	wzięty	taken	
*zdjąć	zdejęty	removed	*zamknąć	zamknięty	closed	
*zmoknąć	zmoknięty	soaked	*krzyknąć	krzyknięty	shouted	
-ić, -yć, -uć, with j in future	ć	ity	ita	ite	ite	ici
pić: piję	pity	drunk	bić: biję	bity	hit	
*wypić: wypiję	wypity	drunk	*umyć: umyję	umyty	washed	
*zabić: zabiję	zabity	killed	*uszyć: uszyję	uszyty	sewn	
*poczuć: poczuję	poczuty	felt, smelt	*przeżyć: przeżyję	przeżyty	experienced	
*zepsuć: zepsuję	zepsuty	out of order				
<p>Participles of imperfective verbs express 'being', e.g. 'being loved'</p> <p>Participles of verbs in -ć usually contain letters added in the present tense. The endings are <i>ony/ona/one</i> and <i>one/eni</i>.</p> <p><i>piec: pieczesz pieczony</i> baked <i>strzec: strzeżesz strzeżony</i> protected</p>						

Formation of passive voice of imperfective verbs

być (in correct person and tense) + *present* adj. part. passive (+ **przez** + acc.)

	<i>Singular</i>	<i>Plural</i>
<i>Pres.</i>	jest	są
<i>Past</i>	był/a/o	byli, były
<i>Fut.</i>	będzie	będą
<i>Cond.</i>	był/a/o + by	byli, były + by

Note: See unit 40 for perfective verbs.

Below are the two uses of the present adjectival participle (passive).

1. Imperfective verbs – participle used to form passive voice

<i>Active</i>	<i>Passive</i>
Andrzej je zupę.	Zupa jest jedzona przez Andrzeja. The soup is being eaten by Andrew.
On odrabia lekcje.	Lekcje są odrabiane przez niego. Homework is being done by him.
Matki kupują ciastka.	Ciastka są kupowane przez matki. Cakes are being bought by mothers.
My zatrudniamy Adama.	Adam jest zatrudniany przez nas. Adam is employed by us.
Ojciec pisał listy.	Listy były pisane przez ojca. Letters were being written by father.
Będę pił wino.	Wino będzie pite przeze mnie. Wine will be drunk by me.

2. Imperfective verbs – participle used as adjective

Buty sprzedawane tu są drogi.
Shoes (being) sold here are dear.

Kupię bitą śmietaną.

I'll buy some whipped cream.

Język mówiony to nie język pisany.

Spoken language differs from the written.

Tam jest parking strzeżony.

There's a supervised carpark there.

To są wina pite przez Włochów.

These are wines drunk by Italians.

Poproszę kurczaka piezonego.

I'll have the roast chicken, please.

Exercise 1

From these imperfective verbs make present adjectival participles (passive) in masc. sing. form.

grać	budować	publikować	palić	zbierać
śpiewać	organizować	komponować	płacić	wysyłać
drukować	wydawać	wozić	nosić	reżyserować
przygotowywać				

Exercise 2

Insert the most suitable participle in the gap. Use each once only.

śpiewany, wożeni, noszone, komponowana, drukowane, palone, grana, organizowana, pisane

1. To czasopismo jest (_____) w Toruniu.
2. Najlepsze książki były (_____) przez Mickiewicza.
3. Na cmentarzach będą (_____) świece.
4. Płyta (_____) przez syna już sto razy jest nudna.
5. Synowie będą codziennie (_____) samochodem do szkoły.
6. Nowa opera była (_____) prawie pięć lat.
7. Hymn narodowy zawsze będzie (_____) przed koncertem.
8. Od dzisiaj nie będą (_____) dzinsy w biurze.
9. Wycieczka jest zwykle (_____) przez Biuro Podróży.

Past adjectival participle (passive) – perfective verbs; until, while, before

Unit 39 explained how to *form* the past adjectival participle (passive). Here you learn how it is used to form the passive voice of *perfective* verbs.

Formation of passive voice of perfective verbs

zostać (in correct person and tense) + *past* adj. part. passive (+ **przez** + acc.)

	<i>Singular</i>	<i>Plural</i>
<i>Pres.</i>	Not possible	
<i>Past</i>	został/a/o	zostali, zostały
<i>Fut.</i>	zostanie	zostaną
<i>Cond.</i>	został/a/o + by	zostali, zostały + by

Below are the two uses of the past adjectival participle (passive).

1. Perfective verbs – participle used to form passive voice

Active

Passive

Kto napisał książkę?	Przez kogo została napisana książka? Who was the book written by?
Kolega zawiózł ich tam.	Zostali zawiezieni tam przez kolegę. They were taken there by a friend.
Oni odwiedzili miasto.	Miasto zostało odwiedzone przez nich. The town was visited by them.
Zbudujemy dużą szkołę.	Duża szkoła zostanie zbudowana przez nas. A big school will be built by us.
Marek otworzy drzwi. [drzwi = fem. pl.]	Drzwi zostaną otwarte przez Marka. The door will be opened by Mark.
Czy zamknąłbyś sklep?	Czy sklep zostałby zamknięty? Would the shop be closed?

2. Perfective verbs – participle used as adjective

Mam złamaną nogę.

I have a broken leg.

Szukam zgubionego ołówka.

I'm looking for the pencil I lost.

Ci ludzie są przemoczeni.

These people are soaked.

Jeździ skradzionymi samochodami.

He drives stolen cars.

Znalazłem pognieciony list.

I found a crumpled letter.

Daj mi znaleziony banknot.

Give me the bank note which was found.

Zapach poczuty w pokoju . . .

The perfume smelt in the room . . .

Suknia uszyta przez matkę . . .

The dress sewn by mother . . .

Wino wypite na zabawie . . .

The wine drunk at the dance . . .

Ludzie zabici w czasie wojny . . .

People killed during the war . . .

Praca zaczęta dzisiaj . . .

Work started today . . .

Chłopcy wzięci do parku . . .

The boys taken to the park . . .

Słowa krzyknięte na ulicy . . .

Words shouted in the street . . .

Non-specific past adjectival participle (passive) in -o

If the agent of an action is irrelevant (e.g. in a news or historical report), the Poles often use an adjectival participle passive, in a neuter form ending in **-o**. It can be used with imperfective or perfective verbs. Instead of saying *A house* [nominative] *was built* we say *Someone built a house* [accusative]. The passive sentence is turned into an active one; the subject becomes the direct object, unless the verb used is followed in Polish by a preposition.

Imperfective**Rozmawiano o wypadku.**

The accident was being discussed.

Mówiono, że był mądry.

He was said to be clever.

Na polach siano zboże [acc.].

Grain was being sown in the fields.

O Tomku nic nie słyszano.

Nothing was heard of Tom.

Perfective**Ojca [acc.] zawieziono do szpitala.**

Father was taken to hospital.

Zbudowano dużą szkołę [acc.].

A big school was built.

Kupiono nowy sprzęt [acc.].

New equipment was bought.

Zaproszono gości [acc.].

Guests were invited.

Ugotowano zupę [acc.].

Soup was cooked.

Koszty [acc.] wzięto pod uwagę.

The costs were considered.

Conjunctions of time: 'until', 'while (not)' and 'before'

aż until *is the same as* **(do)póki nie** until, while . . . not

(do)póki while **zanim** before

These words introduce subordinate clauses of time. If the verb in the main clause is in the future tense or a command is given using a perfective verb, the verb in the subordinate clause is likewise in the future tense. A comma is needed before these words.

Będę czekał [fut.], aż odjedzie [fut.] pociąg.

I'll wait until the train departs.

Będę czekał, dopóki pociąg nie odjedzie.

Nie pójdziesz [fut.], aż skończysz [fut.].

You can't go until you finish.

Nie pójdziesz, dopóki nie skończysz.

Ucz się [imperf.], dopóki masz szansę.

Study while you have the chance.

Dopóki byłem zdrow, pracowałem.

While I was well, I worked.

Jeszcze Polska nie zginęła, póki my żyjemy.

Poland will not die while we live.

Kupił mieszkanie, zanim się ożenił.

He bought a flat before he married.

Zanim wyjdę [fut.], posprzątam [fut.].

Before going out, I'll tidy up.

Zrób [perf.] to, zanim wyjdiesz [fut.].

Do it before you go out.

Przeczytaj [perf.] list, zanim go wyślesz [fut.].

Read the letter before you send it.

Exercise 1

These passive sentences are all in the past tense. Insert the correct part of *zostać* and a past adjectival participle (passive) made from the given verb.

Example: Światło (zostać, zapalić), bo było ciemno.
Światło zostało zapalone, bo było ciemno.

1. Był dobry film, więc telewizor (zostać, włączyć).
2. Nie było ładnej muzyki, więc radio (zostać, wyłączyć).
3. Dlaczego te książki nie (zostać, przetłumaczyć) na język polski?
4. Gdzie (zostać, kupić) bilety na koncert?
5. Kiedy zepsuty samochód (zostać, naprawić)?
6. Pacjenci (zostać, skierować) do specjalisty na badanie.
7. Marta (zostać, przyjąć) do szkoły wyższej.
8. Synowie nie (zostać, przyjąć) na studia przez uniwersytet warszawski.
9. Polscy profesorowie (zostać, zaprosić) na konferencję w Londynie.

Exercise 2

These passive sentences are all in the future tense. In the first gap, insert either *zostanie* or *zostaną*. In the second gap, insert a past adjectival participle (passive) made from the most suitable of these verbs.

wykształcić, wypełnić, skończyć, zaprosić, wydrukować, pożyczyć.

1. Książki (_____) (_____) w marcu.
2. Marek (_____) (_____) przez kolegę do Anglii.
3. Córka (_____) (_____) przez najlepszych nauczycieli w Paryżu.
4. Słowniki (_____) (_____) studentom.
5. Czy ta praca (_____) (_____) do jutra?
6. Te formularze (_____) (_____) przez pracowników firmy.

Exercise 3

Translate using the non-specific adjectival past participle in *-o*. All verbs here are perfective. The subject of each sentence will become the direct object.

1. A church was built.	7. Letters were written.
2. The door was closed.	8. The house was cleaned.
3. Equipment was bought.	9. Lunch was cooked.
4. Guests were invited.	10. Coffee was drunk.
5. A museum was opened.	11. Plates were washed.
6. All children were educated.	12. Money was lost.

Exercise 4

Translate these Polish foodstuffs, identifying the verb from which the adjectival past participle (italicised) comes. The position of the participle has been fixed by usage.

1. <i>kiszona</i> kapusta	9. ryba <i>smażona</i>
2. <i>suszone</i> grzyby	10. kiełbasa <i>wędzona</i>
3. <i>posiekana</i> cebula	11. jajko <i>sadzone</i>
4. <i>mielone</i> orzechy	12. mięso <i>duszone</i>
5. cukierki <i>nadziewane</i>	13. pierogi <i>polewane</i> masłem
6. bułka <i>tarta</i>	14. skórka <i>otarta</i> z cytryny
7. <i>roztopione</i> masło	15. jajko <i>gotowane</i> na twardo.
8. śledź <i>solony</i>	

Exercise 5

Translate, using the conjunction given. Remember the comma. Address all commands to *ty*. Underlined verbs need a future tense.

1. Wait till I return from the office [aż].
2. Come before I leave for work [zanim].
3. Sit at home while it is raining [dopóki].
4. Eat your lunch before you go out [zanim].
5. Buy this while you have the money [póki].
6. She worked while she had no children [póki nie].
7. Go while it is not dark [póki nie].
8. Wait until the bus arrives [aż].

Prepositions and their cases

Note: An e can be added to *przez, w, bez, od, z, nad, pod, przed* before difficult consonant groups.

Accusative case

Only **przez** always takes this case. Other prepositions do so when following specific verbs.

przez across, through, for (time)	na for czekać na	po for (to fetch) iść po
w on (days of week)	za for placić za	o for prosić o

Genitive case

Many of these prepositions show the *static* position of one object relative to another.

blisko, koło	near	do	to, towards, into
obok	beside, next to	od	from
daleko	far from	dla	for
niedaleko	near	z	out of, from
w pobliżu	near	bez	without
naprzeciw[ko]	opposite	mimo	despite
u	at house/shop of	podczas	during
wśród	among	w ciągu	in the course of
wzdłuż	along length of	według	according to
dokoła, naokoło	around	zamiast	instead of
		[o]prócz	apart from, except
		z powodu	because of, due to

Dative case

A few prepositions (only **dzięki** and **przeciw** are common) are followed by the dative case.

dzięki	thanks/due to, as result of	ku	towards
przeciw[ko]	against, in opposition to	wbrew	contrary to

Instrumental case

The prepositions below are followed by the instrumental case. All except **z** can also be used with the accusative to denote motion. **Z** requires the instrumental even with motion.

pod	below, under, near (geog.)	z	with, with certain attributes
nad	above/over, near, on bank of	przed	in front of, earlier than
między	among, between	za	behind, beyond

Locative case

The prepositions below are followed by the locative case to denote location. All except **przy** can also be used with the accusative to denote motion. **Przy** requires the locative even with motion.

na	on, at, in [open area]	przy	near, while doing . . .
w	in [enclosed area], dressed in	po	along, up and down, after [time], in [language], inherited from
o	about, concerning, at [time], with certain physical attributes		

Adjective endings

Table A: Adjectives in **-y, -a, -e** (e.g. *młody, dobry*)

	Singular Masc.	Fem.	Neut.	Plural Non-men	Men
Nom.	-y	-a	-e	-e	-i or -y*
Voc.	-y	-a	-e	-e	-i or -y*
Acc.	-y (non-alive) -ego (alive)	-ą	-e	-e	-ych
Gen.	-ego	-ej	-ego	-ych	-ych
Loc.	-ym	-ej	-ym	-ych	-ych
Instr.	-ym	-ą	-ym	-ymi	-ymi
Dat.	-emu	-ej	-emu	-ym	-ym

Note:

* The nominative plural of adjectives referring to men ends in **-i** (**-y** after **k** and **g**). Consonant and vowel changes may also occur (See *Basic Polish*, Unit 3).

Table B: Adjectives in **-i, -a, -ie** (e.g. *polski, wielki, drogi*)

-i appears in most of the declension. In the singular, adjectives with extra **-i** in feminine (e.g. **głupi, głupia, głupie**) have **-ia** in the nominative and vocative, **-ią** in the accusative and instrumental.

	<i>Singular Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>	<i>Plural Non-men</i>	<i>Men</i>
<i>Nom.</i>	-i	-a (-ia)	-ie	-ie	-i or -y*
<i>Voc.</i>	-i	-a (-ia)	-ie	-ie	-i or -y*
<i>Acc.</i>	-i (non-alive) -iego (alive)	-ą (-ią)	-ie	-ie	-ich
<i>Gen.</i>	-iego	-iej	-iego	-ich	-ich
<i>Loc.</i>	-im	-iej	-im	-ich	-ich
<i>Instr.</i>	-im	-ą (-ią)	-im	-imi	-imi
<i>Dat.</i>	-iemu	-iej	-iemu	-im	-im

Note:

* The nominative plural of adjectives referring to men ends in **-i** (**-y** after **k** and **g**). Consonant and vowel changes may also occur (See *Basic Polish*, Unit 3).

Table C: Demonstrative adjectives **ten** (this) and **tamten** (that)

	<i>Singular Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>	<i>Plural Non-men</i>	<i>Men</i>
<i>Nom.</i>	(tam)ten	(tam)ta	(tam)to	(tam)te	(tam)ci
<i>Acc.</i>	<i>Non-alive –</i> (tam)ten	te but tamtą	"	"	(tam)tych
		<i>Alive – as gen.</i>			
<i>Gen.</i>	(tam)tego	(tam)tej	As Masc	(tam)tych	As Non-men
<i>Loc.</i>	(tam)tym	"	"	"	"
<i>Dat.</i>	(tam)temu	"	"	(tam)tym	"
<i>Instr.</i>	(tam)tym	(tam)tą	"	(tam)tymi	"

Declension of pronouns

1. Personal pronouns

	<i>Singular</i>						<i>Plural</i>		
	<i>I</i>	<i>you</i>	<i>he</i>	<i>she</i>	<i>it</i>	<i>we</i>	<i>you</i>	<i>they</i> (men)	<i>they</i> (non-men)
<i>Nom.</i>	ja	ty	on	ona	ono	my	wy	oni	one
<i>Voc.</i>	ja	ty	–	–	–	my	wy	–	–
<i>Acc.</i>	mię	cię	go	ją	je	nas	was	ich	je
<i>Gen.</i>	mię	cię	go	jej	go	nas	was	ich	ich
<i>Loc.</i>	–	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Inst.</i>	mną	tobą	nim	nią	nim	nami	wami	nimi	nimi
<i>Dat.</i>	mi	ci	mu	jej	mu	nam	wam	im	im

2. Emphatic pronouns

An emphatic pronoun is used if emphasis is required. Only certain ones exist. In all other instances use the ordinary personal pronoun.

	<i>Singular</i>			
	<i>I</i>	<i>you</i>	<i>he</i>	<i>it</i>
<i>Acc.</i>	mnie	ciebie	jego	–
<i>Gen.</i>	mnie	ciebie	jego	jego
<i>Dat.</i>	mnie	tobie	jemu	jemu

3. Prepositional pronouns

A prepositional personal pronoun is used after a preposition. Only the *he/she/it* and *they* parts (italicised) exist. The other parts are borrowed from 1 and 2 above.

	Singular						Plural		
	<i>I</i>	<i>you</i>	<i>he</i>	<i>she</i>	<i>it</i>	<i>we</i>	<i>you</i>	<i>they</i> (men)	<i>they</i> (non-men)
Acc.	mnie	ciebie	<i>niego</i>	<i>nią</i>	<i>nie</i>	nas	was	<i>nich</i>	<i>nie</i>
Gen.	mnie	ciebie	<i>niego</i>	<i>niej</i>	<i>niego</i>	nas	was	<i>nich</i>	<i>nich</i>
Dat.	mnie	tobie	<i>niemu</i>	<i>niej</i>	<i>niemu</i>	nam	wam	<i>nim</i>	<i>nim</i>
Loc.	mnie	tobie	<i>nim</i>	<i>niej</i>	<i>nim</i>	nas	was	<i>nich</i>	<i>nich</i>
Inst.	mną	tobą	<i>nim</i>	<i>nią</i>	<i>nim</i>	nami	wami	<i>nimi</i>	<i>nimi</i>

4. *kto, co, nikt, nic*

The pronouns **kto** (who) **co** (what) and their negative forms **nikt** (no one) and **nic** (nothing) decline as below. The one form serves all genders and numbers. **Nikt** and **nic** require a double negative, e.g. **Nie znam tu nikogo** (I know no one here). See *Basic Polish*, Unit 22. The accusative form **nic** is acceptable for the direct object after a negative verb, e.g. **Nic nie mam** (I have nothing).

	<i>Kto</i>	<i>Nikt</i>	<i>Co</i>	<i>Nic</i>
Nom.	kto	nikt	co	nic
Acc.	kogo	nikogo	co	nic
Gen.	kogo	nikogo	czego	niczego/nic
Loc.	kim	nikim	czym	niczym
Inst.	kim	nikim	czym	niczym
Dat.	komu	nikomu	czemu	niczemu

5. czyj, czyja, czyje (whose)

This can be an adjective, *Czyj syn czeka?* (Whose son is waiting?) or a pronoun, *Czyje to jest?* (Whose is this?). It declines thus:

	<i>Singular Masc.</i>	<i>Fem.</i>	<i>Neut.</i>	<i>Plural Non-men</i>	<i>Men</i>
<i>Nom.</i>	czyj	czyja	czyje	czyje	czyi
<i>Voc.</i>	–	–	–	–	–
<i>Acc.</i>	czyj	czyją	czyje	czyje	czyich
<i>Gen.</i>	czyjego	czyjej	czyjego	czyich	czyich
<i>Loc.</i>	czyim	czyjej	czyim	czyich	czyich
<i>Inst.</i>	czyim	czyją	czyim	czyimi	czyimi
<i>Dat.</i>	czyjemu	czyjej	czyjemu	czyim	czyim

Note: A 'j' which is followed by an 'i' is lost.

Appendix 4

Future tense of stem-changed perfective verbs

The future of such a verb depends on the *conjugation* (group) to which the verb belongs. The *present* tense endings of that conjugation are used to form the future. As you see, verbs of several conjugations occur here. [] gives the corresponding imperfective verb.

	dać (give) ^a	dostać (receive) ^b	pomóc (help) ^f	pokazać (show)
<i>I</i>	dam	dostanę	pomogę	pokażę
<i>you (sing.)</i>	dasz	dostaniesz	pomogiesz	pokażesz
<i>he/she/it</i>	da	dostanie	pomogę	pokaże
<i>we</i>	damy	dostaniemy	pomozemy	pokażemy
<i>you (pl.)</i>	dacie	dostaniecie	pomozecie	pokażecie
<i>they</i>	dadzą	dostaną	pomogą	pokażą
	[dawać]	[dostawać]	[pomagać]	[pokazywać]
	wysłać (send)	obejrzeć (view)	spotkać (meet)	powiedzieć (say) ^c
<i>I</i>	wyślę	obejrzę	spotkam	powiem
<i>you (sing.)</i>	wyślesz	obejrzysz	spotkasz	powiesz
<i>he/she/it</i>	wyśle	obejrzy	spotka	powie
<i>we</i>	wyślemy	obejrzymy	spotkamy	powiemy
<i>you (pl.)</i>	wyślecie	obejrzycie	spotkacie	powiecie
<i>they</i>	wyślą	obejrzą	spotkają	powiedzą
	[wysyłać]	[oglądać]	[spotykać]	[mówić]
	kupić (buy)	otworzyć (open) ^d	wrócić (return) ^e	zapomnieć (forget)
<i>I</i>	kupię	otworzę	wrócę	zapomnę
<i>you (sing.)</i>	kupisz	otworzysz	wrócisz	zapomnisz
<i>he/she/it</i>	kupi	otworzy	wróci	zapomni

we	kupimy	otworzymy	wrócimy	zapomnimy
you (pl.)	kupicie	otworzycie	wrócicie	zapomnicie
they	kupią	otworzą	wrócą	zapomną
	[kupować]	[otwierać]	[wracać]	[zapominać]

Notes:

^a Likewise **oddać** (give back), **sprezedać** (sell)

^b Likewise **zostać** (remain)

^c Likewise **opowiedzieć** (tell story), **odpowiedzieć** (reply)

^d Likewise **pożyczyć** (lend, borrow), **położyć** (lay flat), **zobaczyć** (see)

^e Likewise **zwiedzić** (visit place), **odwiedzić** (visit person)

^f **pomóc** uses present tense of **móc** (be able)

Verbs in **-ąć** (Often add **m** or **n** from present tense of corresponding imperfective verb)

przyjąć (receive)	przyjmę, przyjmiesz, przyjmie, przyjmiemy, przyjmiecie, przyjmą
stanąć (halt)	stanę, staniesz, stanie, staniemy, staniecie, staną
wynająć (rent)	wynajmę, wynajmiesz, wynajmie, wynajmiemy, wynajmiecie, wynajmą
wziąć (take)	wzemię, weźmiesz, weźmie, weźmiemy, weźmiecie, wezmą
zacząć (begin)	zacznę, zaczniesz, zacznie, zaczniemy, zaczniecie, zaczną
zdząć (take off)	zdejmę, zdejmiesz, zdejmie, zdejmiemy, zdejmiecie, zdejmą

Verbs in **-nąć**

dotknąć (touch)	dotknę, dotkniesz, dotknie, dotkniemy, dotkniecie, dotkną
krzyknąć (shout)	krzyknę, krzykniesz, krzyknie, krzykniemy, krzykniecie, krzykną
zamknąć (close)	zamknę, zamkniesz, zamknie, zamkniemy, zamkniecie, zamkną

Verbs in -ść, -źć (Often add **d** from present tense of corresponding imperfective verb)

pójść (go)	pójdę, pójdziesz, pójdzie, pójdziemy, pójdziecie, pójdą
usiąść (sit down)	usiądę, usiądziesz, usiądzie, usiądziemy, usiądziecie, usiądą
znaleźć (find)	znajdę, znajdziesz, znajdzie, znajdziemy, znajdziecie, znajdą

Key to exercises

Unit 1

Exercise 1 1. Imperf, habit 2. Perf, completed action 3. Imperf, habit 4. Perf, action will be completed 5. Imperf, incomplete action; perf, completed action 6. Imperf, current action 7. Imperf, habit 8. Perf, completed action 9. Imperf, habit 10. Perf, completed action.

Unit 2

Exercise 1 1. cesze. Mother is combing her hair. 2. kąpie. Magda is bathing her daughter. 3. piszecie. Do you often write letters? 4. płucze. The lady is rinsing the clothes. 5. skacze. The child is jumping for joy. 6. łamią. The boys are breaking the tree. 7. płaczą. Why are the sisters crying? 8. łapie. The dog catches the ball. 9. bierzesz. When are you taking your holiday(s)?

Exercise 2 1. Mężczyźni 2. My 3. Panowie 4. Bracia 5. Wy 6. Lekarze 7. Dziewczęta 8. Koleżanki 9. Matki.

Exercise 3 1. Może oni dużo jeżdżą. 2. Chyba nosisz dzinsy. 3. Na pewno kłamiecie. 4. Jan chyba bierze kanapki do pracy. 5. Ona na pewno codziennie pierze. 6. Oni może wożą zwierzęta. 7. One może płaczą. 8. On chyba prosi o pieniądze. 9. Dzieci na pewno dygoczą. 10. Mama na pewno czyści dom.

Unit 3

Exercise 1 1. Ta ... dłuższa ... łatwiejsza. 2. To ... krótsze ... trudniejsze. 3. Tamto ... starsze ... niższe. 4. Tamten ... młodszy ... wyższy. 5. Tamta ... starsza ... miłsza. 6. Te ... tańsze ... lepsze. 7. Te ... mniejsze ... ładniejsze. 8. Tamte ... krótsze ... lepsze. 9. Ci ... młodszy ... lepsi. 10. Tamci ... starsi ... gorsi.

Exercise 2 1. lepszego nauczyciela. 2. dłuższą książkę. 3. młodszego syna. 4. miłego psa. 5. krótszą suknię. 6. dłuższy listy. 7. młodszą siostrę. 8. tańsze bilety. 9. ładniejsze mieszkanie.

Exercise 3 1. Moja siostra jest na pewno wyższa od mojego brata. 2. Jego pies był miłszy od twojego psa. 3. Jej nauczycielka była starsza od jego nauczyciela. 4. Ich lekarz był może lepszy od mojego lekarza. 5. Jej wuj(ek) jest może bogatszy od jej ojca. 6. Nasi synowie są mądrzejsi (bardziej inteligentni) od waszych synów. 7. Ich książki są często trudniejsze od moich książek. 8. Samochód mojej matki był większy od samochodu mojej cioci (ciotki).

Exercise 4 1. piękniejsze 2. większe, wyższe 3. nowsze 4. tańsze, gorsze 5. bardziej interesująca (ciekawsza) 6. lepsza, droższa 7. trudniejsza 8. bardziej chory 9. grubsza 10. większy.

Exercise 5 byliśmy, była najbiedniejsza, byli najlepsi. były najtrudniejsze, najciekawsze (najbardziej interesujące). był największy, byli najbogatsi. był najbardziej inteligentny, była najmilsza. były, najdłuższe, najdroższe. było najlepsze. był najnowszy, najgorszy.

Unit 4

Exercise 1 1. rosną 2. biegnie 3. marzną 4. płyniemy 5. rośnie 6. ciągniesz 7. mokną.

Exercise 2 a) 1. loc. 2. instr. 3. loc., loc. 4. instr., loc. 5. loc. 6. acc., loc. 7. loc.

b) 1. sklep 2. autobus 3. zima, las 4. łódka, Wisła 5. ogród 6. torba, podłoga 7. deszcz.

Exercise 3 a) wy mokniecie, one biegną, my ciągniemy, kwiaty rosną, dzieci marzną.

b) ja moknę, okręt płynie, ty rośniesz, roślina kwitnie, Pan marznie, Pani ciągnie.

Unit 5

Exercise 1 1. One stoją przy samochodach. 2. Dzieci leją wodę do misek. 3. Panie kroją kielbasy dla synów. 4. Dziewczeta śmieją się z sióstr. 5. Nauczyciele kleją książki. 6. Matki szyją suknie dla córek. 7. Bracia czują się dobrze. 8. Dlaczego psujecie zabawki?

Exercise 2 1k, 2h, 3j, 4m, 5b, 6c, 7f, 8p, 9a, 10e, 11i, 12g, 13o, 14l, 15n, 16d.

Unit 6

Exercise 1 1. piszę, pisze ładniej, piszecie najładniej. 2. chodzimy, chodzi wcześniej, chodzą najwcześniej. 3. mówi, mówię szybciej, mówisz najszybciej. 4. pracuje, pracujemy dłużej, pracują najdłużej.

Exercise 2 1. Tak, dzwoni najrzadziej ze wszystkich moich kuzynek. 2. Tak chodzi spać najpóźniej ze wszystkich moich kolegów. 3. Tak, narzeka najczęściej ze wszystkich naszych córek. 4. Tak, mieszka najdalej miasta ze wszystkich naszych nauczycieli. 5. Tak, czeka najspokojniej na obiad ze wszystkich moich braci.

Exercise 3 1. która, f 2. który, h 3. które, g 4. którzy, a 5. który, c 6. która, e 7. który, b 8. które, d.

Exercise 4 1. . . . od niego 2. . . . od ciebie 3. . . . od niej 4. . . . od was 5. . . . od nas 6. . . . ode mnie.

Exercise 5 1. najtrudniej 2. lepiej 3. mniej 4. najdalej 5. dużo 6. rzadko 7. ciszej 8. najniżej 9. smutno 10. szybciej 11. najwcześniej 12. dobrze 13. głośno 14. częściej.

Unit 7

Exercise 1 1. mieszkałam 2. zwiedzałaś 3. wracałyście 4. dzwoniły 5. czytałyście 6. prosiłaś 7. zapominały 8. robiłyśmy 9. rozmawiałam 10. życzyły 11. uczyłyśmy 12. stałam.

Exercise 2 1. Teraz dzwonię późno. Dawniej dzwoniłem wcześniej. 2. Teraz piszę często. Dawniej pisałem rzadziej. 3. Teraz kończę pracę wcześniej. Dawniej kończyłem później. 4. Teraz czytam rzadko. Dawniej czytałem częściej. 5. Teraz tańczę źle. Dawniej tańczyłem lepiej. 6. Teraz mieszkam blisko miasta. Dawniej mieszkałem dalej miasta.

Exercise 3 2. pracują, pracowali 3. piją, pili 4. mieszkają, mieszkali 5. oglądają, słuchali 6. rozmawiają, odwiedzali 7. kupują, czytali.

Exercise 4 1. Kogo odwiedzałeś? 2. Co robiłaś? 3. Dlaczego czekaliście? 4. Czy byłaś w domu? 5. Gdzie byliście? 6. Czemu nie czekałeś? 7. Kiedy byliście w parku? 8. Gdzie pracowałeś? 9. Co robiliście wczoraj? 10. Kogo pytałaś? 11. Czy tam pracowałeś? 12. Kiedy zwiedzaliśmy pałac?

Exercise 5 1. Anka czeka od miesiąca. 2. Marcin od dawna prowadzi samochód. 3. Czekamy od marca. 4. Mieszkają w Anglii od zeszłego roku. 5. Kochał Kasię od wielu lat. 6. Ojciec od roku znał lekarza. 7. Piotr od wczoraj jest chory. 8. Kolega dzwoni od rana.

Unit 8

Exercise 1 1. myśmy słyszeli, słyszałyśmy, myśmy słyszały 2. myśmy brali, brałyśmy, myśmy brały 3. myśmy rozumieli, rozumiałyśmy, myśmy rozumiały 4. myśmy płynęli, płynęłyśmy, myśmy płynęły 5. myśmy myśleli, myślałyśmy, myśmy myślały 6. myśmy siedzieli, siedziałyśmy, myśmy siedziały 7. myśmy mokli, mokłyśmy, myśmy mokły 8. myśmy umieli, umiałyśmy, myśmy umiały 9. myśmy biegli, biegłyśmy, myśmy

biegły 10. myśmy widzieli, widzieliśmy, myśmy widziały 11. myśmy ciągnęli, ciągnęliśmy, myśmy ciągnęły 12. myśmy wiedzieli, wiedzieliśmy, myśmy wiedziały.

Exercise 2 1. braliście 2. siedzieliście 3. słyszeliście 4. widzieliście 5. myśleliście 6. wiedzieliście 7. umieliście 8. rozumieliście.

Exercise 3a 1. brałyście 2. siedziałyście 3. słyszałyście 4. widziałyście 5. myślałyście 6. wiedziałyście 7. umiałyście 8. rozumiałyście.

Exercise 3b 1. brałeś 2. siedziałeś 3. słyszałeś 4. widziałeś 5. myślałeś 6. wiedziałeś 7. umiałeś 8. rozumiałeś.

Exercise 4 1. miało 2. siedziały 3. słyszeli 4. rosło 5. umieli 6. rozumiał 7. myślały 8. biegł 9. wiedział 10. widziała 11. mokły, miały.

Unit 9

Exercise 1 1. Idę do pracy o szóstej rano. 2. Często chodzimy do miasta. 3. Kiedy idziecie spać? 4. Czy idziesz do kościoła? 5. Rzadko chodzę do teatru. 6. Kto idzie do parku? 7. Ona nigdy nie chodzi do kina. 8. Kiedy chodzicie na basen? 9. Gdzie idą? 10. On często chodzi do lekarza. 11. Czy chodzicie na koncerty? 12. Kiedy idzie do domu?

Exercise 2 1. jedziesz 2. idziecie 3. niesie 4. chodzi 5. wiezie 6. chodzi 7. jedzie 8. nosi 9. chodzisz 10. jeżdżę.

Exercise 3 1. Chłopiec szedł na mecz piłki nożnej. 2. Czy zawsze jeździłaś tramwajem? 3. Szłam na długi spacer. 4. Dlaczego nie jechałeś taksówką? 5. Pani wieczorem chodziła do klubu. 6. Dziecko szło wcześniej spać. 7. Wnuk niósł koszyk z zakupami. 8. Kolega wioził magnetofon do naprawy. 9. Czy szedłeś najprostsza drogą? 10. Sąsiad woził syna do szkoły.

Exercise 4 1. jeździł, jechał 2. chodziła, szła 3. chodzili, szliśmy 4. jeździli, szli 5. chodziły, szły.

Unit 10

Exercise 1 1. kładzie, kładł 2. kradną, kradły 3. jecie, jedliście 4. gniecie, gniótł 5. kradnę, kradłem 6. kładziesz, kładłaś 7. gniciemy, gnietiśmy 8. je, jadło.

Exercise 2 1. kradliśmy 2. gnieliście 3. kładł 4. jedliście 5. kradli 6. gnieliśmy 7. kładłem 8. jadł 9. jedliśmy 10. gniótł 11. jedli 12. jadłem.

Unit 11

Exercise 1 1. chcę jechać do Polski. 2. chcą razem iść do szkoły. 3. chce mieć pieniądze na samochód. 4. nie chcieli płacić za pociąg.

5. chcieliśmy być w pracy o siódmej. 6. chciał wszystko wiedzieć.
7. chcę później iść do kina.

Exercise 2 1. Nie, wolałem nie oglądać telewizji. 2. Nie, wolałam nie nosić spodni. 3. Nie, woleliśmy nie odwiedzać babci. 4. Nie, wolałyśmy nie jeść kanapek. 5. Nie, wolałam nie kupować prezentów. 6. Nie, wolałem nie zwiedzać starych zabytków.

Exercise 3 musiała, musiało, musieli, musiały, musiał, musiały, musieli, musiałem, musiały, musiałaś. Musiałam *and* musiałeś do not fit.

Exercise 4 1. Nigdy nie musimy czekać. 2. Koledzy nie chcą tańczyć ze nami. 3. Wy musicie się uczyć. 4. Dziewczęta musiały dużo czytać. 5. One chciały jechać z braćmi. 6. Czy nie chcesz studiować? 7. On chciał siedzieć obok mnie. 8. Każdy człowiek musi żyć. 9. Musiałam mieszkać u koleżanki. 10. Lekarz musiał szybko pracować.

Exercise 5 1. iść, rozmawiała 2. chodzić, miały 3. jechać, było 4. chodzić, miał 5. jeździć, mieli 6. jechać, było.

Unit 12

Exercise 1 1. Chętnie czytam (Lubię czytać). W zeszłym roku przeczytałem dziesięć książek. 2. Siostra często pisze listy. W zeszłym tygodniu napisała do cici we Francji. 3. Syn chętnie jeździ rowerem. Wczoraj pojechał do lasu z kolegami. 4. Bracia ciągle dzwonią do koleżanek. Dzisiaj rano zadzwonili do Marty i do Helenki. 5. Wnukowie ciągle jedzą słodycze. Wczoraj popołudnie zjedli ciasto czekoladowe i całą paczkę cukierków. 6. Mama szyje wieczorami. Nie dawno uszyła długą suknię dla mojej córki.

Exercise 2 1. miał, upiekła, ugotowałam, przyniosła, przyniósł 2. była, zaprowadziła, posprzątała, umyła 3. obudziły się, zjadły, spakowały, zadzwoniły, pojechały, przyjechał, musiały, były 4. wyjechali, zamieszkali, zadzwonili, napisali, mieli, byli.

Exercise 3 1. przeczytałem książki, zaniósłem je do biblioteki. 2. napisał list, nakleił znaczki i zaniósł go na pocztę. 3. usłyszeliśmy hałas, zadzwoniliśmy na policję. 4. skończyłam śniadanie, zaprowadziłam dziecko do szkoły. 5. umyła podłogę, zadzwoniła do koleżanki. 6. nauczyłem się polskiego, wyjechałem do Polski. 7. wyjechały za granicę, zamieszkały w małym mieście.

Exercise 4 była, obudziłam się, zjadłam śniadanie, siedziałam, patrzyłam, deszczu, leciały, słuchałam, czytałam starą gazetę. Było mi bardzo smutno. zrobiłam, jadłam obiad, przyjechała, koleżanka. Nie miała dużo czasu, bo musiała, do pracy, wypiliśmy, zjadłyśmy, porozmawialiśmy. zadzwonił, do nowego klubu, tańczyliśmy, pojechaliśmy taksówką, zjedliśmy, wypiliśmy, najlepszego wina. Już nie było mi smutno.

Unit 13

Exercise 1 1. otworzyli 2. zapomniała 3. dałyśmy 4. pokazałem
5. wrócił 6. zwiedziły 7. obiecałaś 8. odpowiedzieliście 9. przeprosiła
10. sprzedałem 11. spotkaliśmy 12. odwiedził.

Exercise 2 1e, 2h, 3j, 4b, 5c, 6i, 7d, 8f, 9a, 10g.

Exercise 3 1. Piotr zawsze chciał kupić samochód. 2. Agnieszka wolała wrócić do Polski. 3. Chcemy jutro spotkać dyrektora. 4. Musisz mi dać słownik. 5. Woleli wstać o szóstej. 6. Chcę zapomnieć o tym. 7. Wolę się nie spóźnić do pracy. 8. Chciała opowiedzieć dziecku bajkę.

Exercise 4 1. kupowała, kupiła 2. umówiłeś, umawiałeś 3. otwierała, otworzyła 4. zapominały, zapomniały 5. zwiedzaliśmy, zwiedziliśmy 6. dostawaliście, dostawałyście 7. wysyłałam, wysłałam 8. spotykał, spotkał.

Unit 14

Exercise 1 1. mógł 2. potrafię 3. mogłam 4. umiał 5. mogłeś 6. potrafił
7. może 8. możesz 9. potrafi 10. mogę 11. umiesz 12. potrafisz
13. mogłem 14. umie.

Exercise 2 1. możecie 2. mogła 3. możesz 4. mogę 5. możemy 6. mogę
7. może 8. mogłam 9. mógł 10. możemy.

Exercise 3 1. Synowie, mogą, chodzą 2. Dzieci, umiały, miały
3. Sąsiadki, potrafią, sąsiadami 4. Panowie, umieli, żony umiały
5. możecie, kolegami 6. Studenci mogli książek 7. potraficie, zadań
8. Bracia, mogli, siostry, musieli.

Exercise 4 1. umiał, nie potrafił 2. umie, nie potrafi 3. umiem, nie potrafiłem
4. umieliśmy, nie potrafiliśmy 5. umieją, nie potrafiłi
6. umiała, nie potrafiła 7. umiem, nie potrafię 8. umie, nie potrafi.

Unit 15

Exercise 1 1. przyjął 2. zaczęło 3. zdjęła 4. przyjęło 5. zaczął 6. zdjęło
7. przyjęła 8. zdjął 9. zaczęła.

Exercise 2 stanąłem, stanęłam, stanęliśmy, stanęłyśmy, krzyknąłem,
krzyknęłam, krzyknęliśmy, krzyknęłyśmy, dotknąłem, dotknęłam,
dotknęliśmy, dotknęłyśmy.

Exercise 3 1. odpocząłeś, odpoczęłaś, odpoczęliście, odpoczęłyście
2. zacząłeś, zaczęłaś, zaczęliście, zaczęłyście 3. przyjąłeś, przyjęłaś,
przyjęliście, przyjęłyście.

Exercise 4 1. zaczynała, zaczęła 2. wynajmowałem, wynajmąłem
3. zamykało, zamknęło 4. zaczynałeś, zacząłeś 5. stawał, stanął
6. wynajmowali, wynajęli 7. zaczynali, zaczęliśmy.

Unit 16

Exercise 1 1. Muszę powiedzieć siostrze. 2. Czy mogę wziąć samochód? 3. Może położyć swetry na półkę. 4. Nie mógł obejrzeć filmu. 5. Woleli powiedzieć nauczycielowi. 6. Musieliśmy wziąć taksówkę.

Exercise 2 1. Idę do miasta. Ojciec powiedział, że idzie do miasta. 2. Wzięliśmy autobus. Sąsiedzi powiedzieli, że wzięli autobus. 3. Bierzymy psa na spacer. Siostry powiedziały, że biorą psa na spacer. 4. Obejrzałam film. Magda powiedziała, że obejrzała film. 5. Wziąłem rower do naprawy. Piotr powiedział, że wziął rower do naprawy. 6. Położyliśmy gazetę na stolik. Panie powiedziały, że położyły gazetę na stolik. 7. Wzięliśmy dzieci na wakacje. Sąsiadki powiedziały, że wzięły dzieci na wakacje. 8. Zobaczyłam psa. Matka powiedziała, że zobaczyła psa.

Exercise 3 1. położył, kładłeś 2. brał, wziął 3. oglądała, obejrzała 4. powiedzieli, mówili.

Exercise 4 a) 1. Proszę przeczytać tę książkę. 2. Proszę kupić mleko. 3. Proszę ugotować obiad. 4. Proszę wypić ten sok. 5. Proszę zamówić taksówkę. 6. Proszę zaśpiewać pieśń (or piosenkę). 7. Proszę upiec ciasto. 8. Proszę napisać list. 9. Proszę zjeść kanapkę.

Exercise 4 b) 1. Proszę nie czytać tej książki. 2. Proszę nie kupować mleka. 3. Proszę nie gotować obiadu. 4. Proszę nie pić tego soku. 5. Proszę nie zamawiać taksówki. 6. Proszę nie śpiewać pieśni (or piosenki). 7. Proszę nie piec ciasta. 8. Proszę nie pisać listu. 9. Proszę nie jeść kanapki.

Exercise 5 zjął, położył, wziął, zapytał, powiedziałaś, wyjeżdżasz, wiedziałam, powiedział, wyjeżdżamy, siedzieliśmy, Dostał, jedziecie, wiem, Musimy, mówisz, możesz, chcę, mogę, jedzie, jada, potrafię, Wolę, odpowiedział, potrafisz, Możemy, będzie.

Unit 17

Exercise 1 dwadzieścia pięć książek, trzydzieści dwie szkoły, sześćdziesiąt sześć mieszkań, osiemdziesiąt dziewięć miast, pięćdziesiąt siedem domów, czterdzieści jeden samochodów, siedemdziesiąt osiem parków, dziewięćdziesiąt cztery ulice, trzydzieści trzy krzesła, pięćset siedem stołów, dwa tysiące sześćdziesiąt osiem drzew, pięć tysięcy czterysta dziesięć banków.

Exercise 2 trzydziestu, trzydzieści, czterdzieści, czterdziestu, pięćdziesięciu, pięćdziesiąt, sześćdziesiąt, sześćdziesięciu, siedemdziesięciu, siedemdziesiąt, osiemdziesiąt, osiemdziesięciu.

Exercise 3 1. Pani Nowak ma troje wnuków. 2. Siostra kupiła czworo zwierząt. 3. Dwoje studentów jadło obiad. 4. Dom miał dwoje drzwi. 5. Córka zaprosiła czworo dzieci. 6. Troje robotników siedziało w

parku. 7. Troje pasażerów czekało na autobus. 8. Czy jest siedmioro czy ósmioro nauczycieli?

Exercise 4 1. mieszkałem, dwudziestego grudnia, pierwszego kwietnia 2. skończyły, siedemnastego lipca 3. pracowały, trzydziestego pierwszego października 4. był, czwartego stycznia, drugiego maja 5. mieli, jedenastego lutego, dwunastego 6. mógł, ósmego czerwca 7. była, szesnastego września 8. zwiedzili dwudziestego trzeciego sierpnia.

Unit 18

Exercise 1 1. będziemy oglądać, będziemy oglądali, będziemy oglądały 2. będziesz czytać, będziesz czytał, będziesz czytała 3. będziecie chodzić, będziecie chodzili, będziecie chodziły 4. będą szukać, będą szukali, będą szukały 5. będę opowiadać, będę opowiadał, będę opowiadała 6. będziemy wiedzieć, będziemy wiedzieli, będziemy wiedziały 7. będziesz spotykać, będziesz spotykał, będziesz spotykała, 8. będziecie rozmawiać, będziecie rozmawiali, będziecie rozmawiały 9. będą robić, będą robili, będą robiły.

Exercise 2 1. będzie gotowało 2. będą mieszkały 3. będzie czytała 4. będzie pisało 5. będą myli 6. będzie śpiewała 7. będą kupowali 8. będzie dzwonił 9. będą słuchały 10. będą czekały.

Exercise 3 1. Za parę minut będą śpiewali piosenki. 2. Za trzydzieści minut (za pół godziny) będę miał czas. 3. Za chwilę będziesz oglądał telewizję. 4. Od ósmej będziemy pili piwo. 5. Od września będą zwiedzali muzea. 5. Za parę godzin będę gotował ziemniaki. 7. Od jutra będę sprzątał mieszkanie. 8. Za rok będzie znał polskie miasta. 9. Od niedzieli będziesz miał psa. 10. Od kwietnia będziemy mieli dziecko.

Unit 19

Exercise 1 1. poczekam, przeczytam, napiszę, umyję, zrobię, ugotuję, pojadę 2. zaśpiewasz, skończysz, wypijesz, zadzwonisz, posprzątasz, zawieszysz, wyjedziesz 3. zjecie, porozmawiacie, zaprowadzicie, zapytacie, zaniesiecie, nauczycie się, przyjedzicie.

Exercise 2 (verbs and direct objects given) 1. zobaczę Marysię zaproszę ją 2. dostanę podwyżkę pojadę 3. sprzedam samochód oddam pieniądze 4. przeczytam książki zaniosę je 5. zrobię zakupy zawiozę Martę 6. przyjadę porozmawiam 7. wyjadę kupię kawiarnię 8. spotkam Piotra pokażę aptekę.

Exercise 3 1. weźmie 2. weźmie 3. wezmę 4. wezmą 5. wezmą 6. weźmiesz 7. weźmie 8. weźmiemy 9. weźmie 10. weźmiecie 11. weźmie 12. wezmą 13. weźmie 14. wezmą.

Exercise 4 1. przeczytasz 2. oddasz 3. posprzątasz 4. ugotujesz
5. napiszesz 6. skończysz 7. kupisz 8. upieczesz 9. nauczysz się

Exercise 5 1. stanie 2. zamknie 3. przyjmie 4. zacznie 5. zdejmę
6. weźmiemy 7. wynajmą 8. krzyknie.

Unit 20

Exercise 1 1a. poczekaj 1b. czekaj 2a. wracaj 2b. wróć 3a. napisz
3b. pisz 4a. dzwoni 4b. zadzwoni 5a. przeczytaj 5b. czytaj 6a. śpiewaj
6b. zaśpiewaj

Exercise 2 1. Nie zamykaj okien. 2. Nie sprawdzaj rachunków.
3. Nie kładź książki tam. 4. Nie kupuj gazety. 5. Nie budź dziecka.
6. Nie bierz pieniędzy. 7. Nie otwieraj pudełka. 8. Nie pokazuj ojcu
listu. 9. Nie mów tego matce. 10. Nie pij soku. 11. Nie jedz bułek.
12. Nie oglądaj programu.

Exercise 3 1. Hurry up. 2. Halt! Don't move! 3. Take your umbrella.
4. Welcome! 5. Don't be late. 6. Come for a walk. 7. Don't forget.
8. Come here. 9. Check the number. 10. Order a taxi. 11. Cheer up!
12. Have a holiday. 13. Get dressed quickly. 14. Learn to swim. (Com-
mands 1, 4, 6, 9, 14 address several people.)

Exercise 4 1. Poczekajmy chwilę (*or* parę minut). 2. Otwórzmy okno
(*or* okna *or* drzwi) 3. Zadzwoniemy do kolegi. 4. Sprzedajmy dom.
5. Chodźmy na spacer. 6. Wyślijmy list. 7. Bądźmy ostrożni. 8. Miejmy
nadzieję. 9. Zapomnijmy o tym (*loc.*). 10. Zaprośmy Zosię. 11. Nie
bądźmy głupi. 12. Skończmy już. (*Note:* 1, 2, 3, 4, 6, 9, 10, 12 use
perfective verbs.)

Unit 21

Exercise 1 1. Wypij herbatę. Niech Pan wypije herbatę. 2. Kup coś.
Niech Pan coś kupi. 3. Poczekaj do wieczora. Niech Pan poczeka do
wieczora. 4. Zaproś kiedyś Wandę. Niech Pan kiedyś zaprosi Wandę.
5. Przeczytaj te listy. Niech Pan przeczyta te listy. 6. Zadzwoni do
kogoś. Niech Pan zadzwoni do kogoś. 7. Zaśpiewaj coś. Niech Pan coś
zaśpiewa. 8. Weź taksówkę. Niech Pan weźmie taksówkę. 9. Połóż to
gdzieś. Niech Pan to gdzieś położy.

Exercise 2 siadajcie, kupcie, pokażcie, przynieście, sprawdźcie,
zamówcie, powiedzcie, zróbcie, zamknijcie, otwórzcie, popatrzcie,
wróćcie.

Exercise 3 1. Mieszkała gdzieś. 2. Byłam gdzieś. 3. Powiedział coś.
4. Znałem kogoś. 5. Pracowała kiedyś. 6. Widział kogoś 7. Jechałam
gdzieś. 8. Miała coś.

Exercise 4 (a) Drogi sąsiedzie, dziadku, wuju *or* wujku, bracie, ojcu, kolego. (b) Drodzy koledzy, bracia, synowie, Państwo. (c) Droga siostrzo, mamó *or* mamusiu, Magdo, Danusiu, Ciociu, Hanko, babciu, koleżanko.

Exercise 5 pasterze, cud, leży, śpiewajcie, aniołowie, pasterze, grajcie, królowie, snu.

Unit 22

Exercise 1 1. przyjść 2. wyjść 3. dojść 4. pójść 5. zejść 6. podejść 7. przejść 8. iść 9. odejść 10. wejść.

Exercise 2 1. od 2. wy 3. pode 4. prze 5. po *or* wy 6. przy 7. w *or* przy 8. przez 9. ze 10. do.

Exercise 3 1. wysłałam, posłałam 2. weszliśmy, poszliśmy 3. przyszli, zeszedł, wyszedł 4. doszliśmy, przeszliśmy 5. odszedł, przeszedłem, wyszedłem 6. poszła, przyszła 7. nadszedł, nadeszła, nadeszły 8. podeszło, wzięło, poszło 9. przeszliśmy, byliśmy.

Unit 23

Exercise 1 1. wychodzimy 2. schodzę 3. odchodzimy 4. podchodzę 5. przechodzimy 6. wchodzę.

Exercise 2 1. Nie schodź (na dół). 2. Nie idźcie do teatru. 3. Nie podchodź bliżej. 4. Nie wychodźcie późno. 5. Nie wchodź na razie. 6. Nie przychodźcie jutro. 7. Nie odchodź ode mnie. 8. Nie przechodźcie przez rzekę.

Exercise 3 1. idziesz, pójdę. 2. wychodzicie, wyjdziemy, będzie 3. idziecie, chcemy, pójdziemy 4. przyjdiesz, przyjdę, będę 5. zeszedł, zejdzie, jest 6. odszedł, odejdzie 7. przyszła, przyjdzie, obiecała 8. wejdź, wejdę, jest.

Exercise 4 Moje życie jest bardzo smutne (*or* Mam bardzo smutne życie). Wstaję kiedykolwiek, bo nie mam pracy. Jem cokolwiek, bo nie mam apetytu. Potem wychodzę (*or* idę) gdziekolwiek na spacer – może do parku, może do miasta. Najchętniej chodzę do biblioteki. Siadam gdziekolwiek i czytam cokolwiek. Zwykle z nikim nie rozmawiam, bo nie znam tutaj już nikogo. Jeśli ktoś kiedyś zapyta, to powiem, że jestem tutaj na urlopie. Ale mam nadzieję, że nie będę musiał kłamać.

Unit 24

Exercise 1 1. Bracia powinni być mili. 2. Oni powinni pomagać studentom. 3. Mąż powinien poszukać pracy. 4. On powinien

porozmawiać z dziadkiem. 5. Mężczyzna nie powinien palić. 6. Syn powinien słuchać ojca.

Exercise 2 1. powinnaś 2. powinieneś 3. powinni 4. powinny 5. powinnyście 6. powinien 7. powiniście.

Exercise 3 1. była 2. był 3. był 4. było 5. byli 6. były 7. byli.

Exercise 4 1. Powinnam była poczekać. 2. Powinieneś być zadzwonić. 3. Powinniśmy byli przyjść. 4. Powinna była pójść. 5. Powinny były odpowiedzieć. 6. Powinińście były sprawdzić.

Exercise 5 1. ty, takich rzeczy 2. ona, nowego samochodu 3. ja czekoladowego ciasta. 4. one miłosnych listów 5. oni, zupy pomidorowej. 6. wy, tej gazety.

Exercise 6 1. Kup je. 2. Zjedźcie je. 3. Zaproście go. 4. Otwórz je. 5. Wyprowadźcie go. 6. Pokaż je.

Unit 25

Exercise 1 1. wydałeś 2. zdałaś 3. podałaś 4. rozdałaś 5. oddaliście 6. dodałaś.

Exercise 2 1. przeprowadził 2. wyprowadził 3. zaprowadziła 4. wyprowadziły 5. wprowadzili 6. przyprowadził.

Exercise 3 1. Tomek i Danka pobrali się w lecie. 2. Dlaczego zabrałeś koledze pieniądze? 3. Musimy szybko zebrać rzeczy. 4. Ty też możesz wybrać książkę. 5. Marta wybrała najdroższy prezent. 6. Jest za dużo mąki. Proszę trochę odebrać.

Exercise 4 1. skąd 2. stąd 3. dokąd 4. skąd 5. dokąd 6. dokąd 7. stąd 8. skąd 9. stamtąd 10. dokąd 11. dotąd.

Unit 26

Exercise 1 1. upiec ciasto 2. uszyć suknię (*or* sukienkę) 3. ugotować obiad 4. zacząć 5. pościelić łóżko.

Exercise 2 1. Pójdę na spacer. 2. Wyjechał na urlop (*or* na wakacje). 3. Proszę wyprowadzić psa. 4. Zaprowadziła Olę do szkoły. 5. Chcę się wykapać. 6. Proszę wynieść śmieci. 7. Jan ożenił się. 8. Anno, czy możesz odwiedzić babcię na dworzec?

Exercise 3 1. ubierz 2. ściągnęło 3. ubieram 4. przebierz 5. zdjąłem 6. rozbierz 7. włóż 8. zdejmować.

Exercise 4 1. Dostałem pracę. 2. Czy podobał ci się film? 3. Adam ma z polskim pewne trudności. 4. Warszawa mi się bardzo podoba. 5. Nie chętnie czytamy. 6. Moi sąsiedzi nie są sympatyczni. 7. Zapytaj, kiedy odchodzi (*or* odejdzie) autobus. 8. Spotkamy się o drugiej?

Exercise 5 1. Dziecko nie chciało usiąść na stare krzesło. 2. Musieliśmy się trzy razy przesiadać, bo nie było bezpośredniego pociągu. 3. Drodzy Państwo, proszę wysiąść, bo autobus dalej nie jedzie. 4. Młody chłopiec przysiadł się w parku do pięknej panny i zaczął z nią rozmawiać. 5. Proszę się przysiąść, bo to są nasze miejsca. Wasze są tam w czwartym rzędzie.

Unit 27

Exercise 1 1. Jeśli masz czystą koszulę, to przebierz się. 2. Jeśli nie znacie języka polskiego, to nauczcie się. 3. Jeśli wiesz odpowiedź, to odpowiadaj. 4. Jeżeli nie macie pieniędzy na pociąg, to jedźcie autobusem. 5. Jeżeli wychodzisz z domu, to zamknij drzwi na klucz. 6. Jeżeli jedziecie do miasta, to zawieźcie radio do naprawy.

Exercise 2 1. wyjadę, przyślę 2. dostanie, będzie 3. przysiądzie, wyjdziemy 4. będą miały, posprzątają 5. kupię, będzie 6. zamówimy, będziemy mieli 7. pójdzie, zda 8. zanieś, skończy.

Exercise 3 1d pomógłby, 2h kupiłaby, 3e wyjechałaby, 4c poszedłby, 5g nauczyliby, 6a pojechałbym, 7b zjedlibyśmy, 8f obejrzałabym.

Exercise 4 1. przyszedłbyś 2. wyprowadzilibyście 3. zadzwoniłabyś 4. napiłybyście 5. byś poczekał 6. byście wyniosły 7. byś napisała 8. byście zjedli.

Unit 28

Exercise 1 1d, chodziło rzadziej do lekarza 2f, przyjechała na święta 3e, zdali egzaminy 4a, oglądały wszystkie filmy 5c, mieli mniej wypadków 6b, wyszła za męża.

Exercise 2 1. Gdybym była pielęgniarką, to opiekowałabym się chorymi ludźmi (verb takes instr.). 2. Gdybyśmy były sklepikarkami, to nie sprzedawałybyśmy podłych rzeczy (gen. after negative). 3. Gdybyśmy byli lekarzami, to pracowalibyśmy w szpitalu. 4. Gdybyś był dyrektorem, to kierowałbyś firmą (verb takes instr.). 5. Gdybyś była sekretarką, to pisałabyś listy. 6. Gdybyście byli rodzicami, to mielibyście syna lub córkę. 7. Gdybyście byli kelnerkami, to podawałybyście ludziom (dat.) obiad.

Exercise 3 2. to byśmy nie sprzedawały . . . 3. to byśmy pracowali . . . 4. to byś kierował . . . 5. to byś pisała . . . 6. to byście mieli . . . 7. to byście podawały . . .

Exercise 4 1. Gdybym zadzwonił do Tomka, to porozmawiałbym z nim. Gdybym zadzwonił do Tomka, to bym porozmawiał z nim. Jeżeli zadzwonię do Tomka, to porozmawiam z nim. 2. Gdybym spałabyś

paczkę, to zaniósłabym ją na pocztę. Gdybym spakowała paczkę, to bym zaniósła ją na pocztę. Jeżeli spakuję paczkę, to zaniósę ją na pocztę.
Exercise 5 1. Zadzwonilibyśmy po taksówkę, ale nie mieliśmy pieniędzy. 2. Marek przeprowadziłby się do Gdyni, ale nie sprzedał domu. 3. Dziewczęta dostałyby gdzieś pracę, ale nie znały języka angielskiego. 4. Wiedzielibyśmy wszystko, ale nie czytaliśmy gazet. 5. Ugotowałabym obiad, ale nie wiedziałam, że przyjdziecie.

Unit 29

Exercise 1 1. Zadzwoń do kogoś innego. 2. Weźcie coś innego. 3. Usiądź gdzie indziej. 4. Zaproście kogoś innego. 5. Kup to kiedy indziej. 6. Idź z kimś innym. 7. Czy będziesz mógł przyjść kiedy indziej? 8. Nie będziemy chcieli mieszkać gdzie indziej. 9. Nie będę musiała czekać na nikogo innego [acc.]. 10. Będziemy mogły tam usiąść. 11. Nie będzie mogła nigdzie indziej pracować. 12. Nikt inny nie potrafi tego [gen.] zrobić.

Exercise 2 1. chciałyby, on by chciał 2. musiałyby, ona by musiała 3. mogłybyśmy, my byśmy mogły 4. chciałyby, one by chciały 5. musiałabym, ja bym musiała 6. potrafilibyśmy, my byśmy potrafili 7. potrafiłyby, one by potrafiły 8. wolałby, on by wolał 9. musiałbym, ja bym musiał 10. mogliby, oni by mogli 11. potrafiłbym, ja bym potrafił 12. chciałabyś, ty byś chciała 13. mógłbyś, ty byś mógł 14. chcieliby, oni by chcieli 15. umielibyście, wy byście umieli 16. mógłby, on by mógł 17. musielibyście, wy byście musieli 18. chciałybyśmy, my byśmy chciały.

Exercise 3 1. mógłbyś 2. chciałbyś 3. moglibyście 4. mógłbym 5. moglibyśmy 6. musiałbyś 7. chcielibyście 8. musieliby 9. mogliby.

Exercise 4 1. mogłabym 2. mogłaby 3. mógłbym 4. moglibyśmy 5. mógłby 6. mogłybyśmy.

Exercise 5 1. Chciałbym, żeby Monika odwiedziła dziadka. 2. Chcielibyśmy, żeby dzieci mieszkały u nas. 3. Wolałby, żeby żona nie pracowała. 4. Woleliby, żeby studenci później przyszli. 5. Wolałybyśmy, żeby sklepy były wcześniej czynne. 6. Zofia chciałaby, żeby Piotr jutro wcześniej wstał. 7. Chciałabym, żebyś się nauczył pływać. 8. Dziewczynki, chciałybyśmy, żebyście poczekały do czwartej.

Unit 30

Exercise 1 Nie warto. . . 1. czytać tej książki. 2. zamawiać taksówki. 3. rezerwować większego pokoju. 4. pisać listu. 5. pytać cioci Marty. 6. brać dużego parasolu. 7. dzwonić po informację. 8. wstawać wcześniej. 9. zawozić tego do naprawy. 10. wyjeżdżać na urlop.

Exercise 2 Nie wolno... 1. parkować 2. palić 3. dotykać 4. wprowadzać psów 5. otwierać okien 6. rwać kwiatów 7. łamać drzew 8. chodzić po trawnikach 9. karmić ptaków.

Exercise 3 1. Chciałbym, żebyś grzecznie odpowiadała. 2. Wolelibyśmy, żebyście szanowały ludzi. 3. Wolałabym, żebyście się opiekowały bratem. 4. Chciałabym, żebyś poszukała pracy. 5. Chciałybyśmy, żeby Pan zapłacił za zegarek. 6. Chcielibyśmy, żeby Państwo płacili podatki.

Exercise 4 1g kupię, 2d zrobię, 3f pójdę, 4h będę reparaował, 5b poszukam, 6a wyjadę, 7e zacznę, 8c położę się.

Exercise 5 1. poszliście, poszliśmy, padał. 2. sprzedałeś, sprzedałem, chciałem. 3. posprzątałeś, posprzątałem, miałem. 4. kupiliście, kupiliśmy, był. 5. pracowałeś, pracowałem, musiałem. 6. zaprosiliście, zaprosiliśmy, chcieliśmy.

Unit 31

Exercise 1 1. Marysia mogła... 2. Tomek nie mógł... 3. Goście nie mogli... 4. Nie mogliśmy (*or* myśmy nie mogli)... 5. Czy mogliście (*or* czy wyście mogli)...? 6. Czy dzieci mogli...?

Exercise 2 (You can use *by było* or *byłoby* as you wish) 1. Można by było poszukać lepszej pracy. 2. Warto by było przyjść wcześniej. 3. Należałoby więcej płacić za mieszkanie. 4. Trzeba by było sprzedać samochód. 5. Nie warto byłoby dzwonić na policję, 6. Trzeba by było się przeprowadzić do Krakowa. 7. Nie warto byłoby wyjeżdżać na urlop. 8. Można by było zamówić taksówkę.

Unit 32

Exercise 1 1. śpi się 2. gotuje się 3. je się 4. pije się 5. pływa się 6. nadaje się listy 7. mieszka się 8. ogląda się filmy 9. kupuje się 10. leży się 11. siedzi się 12. pracuje się.

Exercise 2 1. wchodzi się 2. bierze się 3. szuka się 4. patrzy się 5. ładuje się 6. podchodzi się 7. prosi się 8. wybiera się 9. wyciąga się 10. idzie się 11. stoi się 12. płaci się 13. pakuje się, wraca się. (nos. 6 and 10 can be reversed).

Exercise 3 1. wchodziło się 2. brało się 3. szukało się 4. patrzyło się 5. ładowało się 6. podchodziło się 7. prosiło się 8. wybierało się 9. wyciągało się 10. szło się 11. stało się 12. płaciło się 13. pakowało się, wracało się.

Exercise 4 1d, 2h, 3f, 4a, 5i, 6b, 7e, 8c, 9g.

Exercise 5 1. płacze 2. zdaje 3. narzekają 4. szukają 5. szczeka 6. rozrabia 7. wiedzą 8. jedzą.

Unit 33

Exercise 1 1. widać 2. znać 3. czuć 4. słyhać 5. widać 6. słyhać
7. czuć 8. słyhać.

Exercise 2 1. Od Marka od dawna nic nie słyhać. 2. W ciemnym pokoju nic nie było widać. 3. W piekarni czuć zapach ciast. 4. Z góry będzie widać zamek. 5. Stąd będzie słyhać orkiestrę. 6. W aptece zawsze będzie czuć perfumy. 7. W nocy często było słyhać głosy.

Exercise 3 1. Nie było widać pałacu. 2. Nie było słyhać muzyki. 3. Nie widać dworca. 4. Nie słyhać orkiestry. 5. Nie będzie widać parku. 6. Nie będzie słyhać głosów.

Exercise 4 Wieczorem (or wieczorami) wychodziliśmy na balkon. Stąd było widać całe miasto – tysiąc budynków dużych i małych, starych i nowych, ważnych i nieważnych. Drogi, ogrody, parki i rzekę też było widać. Ale nie było widać ani szpitala, ani uniwersytetu, bo te budynki leżały dalej za górami. Gdzieś tam daleko słyhać było muzykę oraz ruch samochodów i tramwajów. Tuż pod balkonem często słyhać było głosy mężczyzn i kobiet. Wychodzili z kawiarni i barów skąd czuć było różne przyjemne zapachy. Kiedy padał deszcz czuć było zapach mokrej ziemi oraz mokrych drzew.

Unit 34

Exercise 1 dając, biorąc, chodząc, śpiewając, wiedząc, umiejąc, widząc, patrząc, pisząc, kładąc, mówiąc, myjąc, rozumiejąc, pakując, słyając, jedząc, jadąc, siedząc, pijąc, idąc.

Exercise 2 1. Kupił samochód, będąc za granicą. 2. Marcin oglądając film, nie słyha żony. 3. Kasia siedząc na trawie, czytała czasopismo. 4. Córka słyha radia, sprząając w domu. 5. Sekretarka pracując przy komputerze, pije kawę. 6. Myjąc naczynia, rozmawiałam z synem. 7. Pasażerowie stojąc przy walizkach, czekają na pociąg.

Exercise 3 1. Skoro nie mogłem znaleźć słownika, kupiłem nowy. Nie mogąc znaleźć słownika, kupiłem nowy. 2. Skoro musiałam iść do pracy, nie pojechałam nad jezioro. Musząc iść do pracy, nie pojechałam nad jezioro. 3. Skoro Marta nie chciała dłużej czekać, poszła sama do klubu. Marta nie chcąc dłużej czekać, poszła sama do klubu. 4. Skoro nie byliśmy zmęczeni, wyszliśmy na spacer. Nie będąc zmęczeni, wyszliśmy na spacer. 5. Skoro dziecko miało za mało pieniędzy, nie kupiło prezentu. Dziecko mając za mało pieniędzy, nie kupiło prezentu. 6. Skoro Piotr nie potrafił zreparować magnetofonu, zawiózł go do naprawy. Piotr nie potrafiąc zreparować magnetofonu, zawiózł go do naprawy.

Exercise 4 1. Czy słyzałeś, jak pies szczekał? 2. Czy słyżycie, jak telefon dzwoni? 3. Czy słyżeliście, jak radio grało? 4. Czy widziałeś,

jak Marek wychodził z domu? 5. Czy widzicie, jak dzieci kradną cukierki? 6. Czy widzieliście, jak Maria wsiadała do samochodu? 7. Czy patrzysz, jak syn gra w tenisa? 8. Czy patrzyliście, jak dziecko bawiło się piłką? 9. Czy zauważyłeś, jak on pożyczał książkę? 10. Czy zauważyliście, jak ona wchodziła do sklepu?

Unit 35

Exercise 1 a) obudowawszy, ugotowawszy, obiecawszy, otworzywszy, skończywszy, obejrzawszy, zapłaciwszy, kupiwszy, obudziwszy się, zmartwiwszy się, umywszy się, nauczywszy się. b) wzięwszy, zdjęwszy, przyjąwszy, dotknąwszy, odpocząwszy, krzyknąwszy, zmarznąwszy, wyjąwszy, stanąwszy, c) zjadłszy, poszedłszy, wszedłszy, usiadłszy, przyniósłszy, ukradłszy, znalazłszy.

Exercise 2 1. Zrobiwszy zakupy, podszedłem . . . 2. Mąż posprzątawszy . . . 3. Spotkawszy kolegę, zaprosiłem . . . 4. Znalazłszy pieniądze, zanieśliśmy . . . 5. Anka zadzwoniwszy na uniwersytet, poprosiła . . . 6. Wyłączywszy . . . 7. Kupiwszy kilo świeżego sera, upiekłam . . . 8. Tomek napisał list i włożywszy go do koperty, nalepił . . . 9. Otworzywszy . . . 10. Zwiedziwszy . . .

Exercise 3 1. Piotr ożenił się i wyjechał do Warszawy. 2. Zdjęłam buty i położyłam się na łóżko. 3. Ewa skończyła zadania i dała je profesorowi. 4. Rodzice przywitali gości i poprosili ich do jadalni. 5. Zjadliśmy bulki, wypiliśmy kawę i wyszliśmy z kawiarni.

Exercise 4 1. kupiwszy 2. mówiąc 3. posłuchawszy 4. oglądając 5. idąc 6. powiedziałwszy 7. słuchając 8. kupując 9. poszedłszy 10. obejrzawszy.

Unit 36

Exercise 1 1. Mieliśmy ich kilkunastu. 2. Kupiłam ich kilkanaście. 3. Mam ich kilkudziesięciu. 4. Znamy ich kilkadziesiąt. 5. Rośnie ich tu kilkaset. 6. Będzie ich tam kilkuset. 7. Chcą ich zbudować kilkanaście.

Exercise 2 1. Beata zawsze bawi się kilkoma zabawkami. 2. Mam samochód od kilku miesięcy. 3. Tomek chodzi do klubu z paroma kolegami. 4. Marta zdała egzamin dzięki kilku nauczycielom. 5. Wychodzę do sklepu na parę minut. 6. Muszę jeszcze kupić kilka prezentów. 7. Wrócił do Polski po wielu latach. 8. Po tylu tygodniach (już) nie pamiętam. 9. Marcin ma już kilkanaście lat.

Exercise 3 1. tyloma [instr.] 2. kilka [acc.] 3. wielu [gen.] 4. tylu [gen.] 5. paroma [instr.] 6. wielu [dat.] 7. wieloma [instr.].

Exercise 4 1. szóstce 2. czternastką 3. czwórki 4. ósemka, siódemkę 5. jedynce 6. piątkę, trójkę 7. siedemdziesiątki, po osiemdziesiątce.

Unit 37

Exercise 1 1. które 2. która 3. który 4. które 5. który 6. którzy
7. który 8. które.

Exercise 2 1. które 2. którą 3. które 4. którego 5. który 6. których
7. które.

Exercise 3 1. którymi 2. którym 3. których 4. którym 5. której
6. których 7. którą 8. której.

Exercise 4 1. To jest rower, którego myśmy nie reparowali. 2. To jest miasto, którego myśmy nie zwiedzili. 3. To są studenci, których myśmy nie zaprosili. 4. To jest chleb, którego myśmy nie kupowali. 5. To jest koleżanka, której myśmy nie spotkali. 6. To jest policjant, którego myśmy nie lubili.

Exercise 5 1. Kupiłem czasopismo, za które sporo zapłaciłem, o którym Maciej opowiadał i w którym jest ciekawa opowieść. 2. Wszedłem do sali, od której miałem klucz, w której było zawsze ciemno i z której wyniosłem krzesła. 3. Było w biurze duże biurko, na którym stał nowy komputer, przy którym zawsze siedział dyrektor i pod którym zwykle leżał papier. 4. Miałam pięć nauczycielek, do których chodziłam na lekcje, z którymi chętnie rozmawiałam, dla których często kupowałam kwiaty i dzięki którym zdałam egzamin.

Exercise 6 1. Nie ma jeszcze Dąbrowskiej [gen. of negation]. 2. Ja też znam Zawadzkiego [acc.]. 3. Gdzie jest dzisiaj Ostrowska [nom.]? 4. Nie widzieliśmy Senderackiego [gen. of negation]. 5. Mieszka u Malinowskich [gen.]. 6. Zaproś Dąbrowską [acc.]. 7. Senderaccy przyjechali. 8. Kupię to dla Dąbrowskiej [gen.]. 9. Zadzwoń jutro do Ostrowskiej [gen.]. 10. Pójdę z Malinowskim [instr.]. 11. Daj to Zawadzkiemu [dat.]. 12. Widziałem Ostrowskich [acc.].

Unit 38

Exercise 1 1. Pan siedzący przy biurku. Widzę pana siedzącego . . .
2. Pani stojąca na przystanku. Widzę panią stojącą . . . 3. Dyrektor czytający gazetę. Widzę dyrektora czytającego . . . 4. Dzieci bawiące się w parku. Widzę dzieci bawiące się . . . 5. Matka gotująca obiad. Widzę matkę gotującą . . . 6. Ojciec reparujący samochód. Widzę ojca reparującego . . . 7. Pies latający po podwórku. Widzę psa latającego . . . 8. Kot leżący pod stołem. Widzę kota leżącego . . . 9. Dziewczę piszące list. Widzę dziewczę piszące . . . 10. Dziewczyna pracująca w fabryce. Widzę dziewczynę pracującą . . . 11. Chłopiec idący do szkoły. Widzę chłopca idącego . . . 12. Chłopcy jedzący ciastka. Widzę chłopców jedzących . . .

Exercise 2 1. Pan, który siedzi/ siedział ... 2. Pani, która stoi/ stała ... 3. Dyrektor, który czyta/ czytał ... 4. Dzieci, które bawią/ bawiły się ... 5. Matka, która gotuje/ gotowała ... 6. Ojciec, który reparable/ reparaował ... 7. Pies, który lata/ latał ... 8. Kot, który leży /leżał ... 9. Dziewczę, które pisze/ pisało ... 10. Dziewczyna, która pracuje/ pracowała ... 11. Chłopiec, który idzie/ szedł ... 12. Chłopcy, którzy jedzą/ jedli ...

Exercise 3 1. Ludzie żyjący w Polsce zwykle ciężko pracują. 2. Kolega wyjeżdżający do Ameryki ma na imię Marcin. 3. Sąsiadka szukająca pracy ma trzech wnuków. 4. Pociągi odjeżdżające do Krakowa są prawie puste. 5. Sąsiedzi słuchający głośnej muzyki obchodzą imieniny. 6. Książka mająca najwięcej zdjęć była za droga. 7. Lekarze mający nocny dyżur byli bardzo zmęczeni. 8. Zdjęcie leżące na stoliku było ciekawe. 9. Koleżanki czekające na Martę chodziły do tej samej szkoły. 10. Pies szczekający w ogrodzie wcale nie był zły.

Exercise 4 1. pracującego robotnika 2. bawiącą się córkę 3. śpiewających dziewczynek 4. latających talerzach 5. płaczącemu dziecku 6. czytającej pani 7. studiujących kolegów 8. grającym radiem 9. stojącej kobiety 10. płynącej rzeki

Unit 39

Exercise 1 grany, budowany, publikowany, palony, zbierany, śpiewany, organizowany, komponowany, płacony, wysyłany, drukowany, wydawany, wożony, noszony, reżyserowany, przygotowywany.

Exercise 2 1. drukowane 2. pisane 3. palone 4. grana 5. wożeni 6. komponowana 7. śpiewany 8. noszone 9. organizowana.

Unit 40

Exercise 1 1. został włączony 2. zostało wyłączone 3. zostały przetłumaczone 4. zostały kupione 5. został naprawiony 6. zostali skierowani 7. została przyjęta 8. zostali przyjęci 9. zostali zaproszeni.

Exercise 2 1. zostaną wydrukowane 2. zostanie zaproszony 3. zostanie wykształcona 4. zostaną pożyczone 5. zostanie skończona 6. zostaną wypełnione.

Exercise 3 1. Zbudowano kościół. 2. Zamknięto drzwi. 3. Kupiono sprzęt. 4. Zaproszono gości. 5. Otwarto muzeum. 6. Wykształcono wszystkie dzieci. 7. Napisano listy. 8. Posprzątano dom. 9. Ugotowano obiad. 10. Wypito kawę. 11. Umyto talerze. 12. Zgubiono pieniądze.

Exercise 4 1. pickled cabbage, kisić 2. dried mushrooms, suszyć 3. chopped onion, posiekać 4. ground nuts, mleć 5. filled sweets,

Key to
exercises

nadziewać 6. breadcrumbs, trzeć 7. melted butter, roztopić 8. salt herring, solić 9. fried fish, smażyć 10. smoked sausage, wędzić 11. fried egg, sadzić [sow] 12. stewed meat, dusić 13. pierogi drizzled in butter, polewać 14. grated lemon rind, otrzeć 15. hard-boiled egg, gotować.

Exercise 5 1. Poczekaj, aż wrócę z biura. 2. Przyjdź, zanim wyjdę do pracy. 3. Siedź w domu, dopóki pada deszcz. 4. Zjedź obiad, zanim wyjdiesz. 5. Kup to, póki masz pieniądze. 6. Pracowała, póki nie miała dzieci. 7. Idź, póki nie jest ciemno. 8. Poczekaj, aż przyjedzie autobus.

Glossary of grammatical terms

- active** active **voice** expresses an action done by a subject. *The boy [subject] kicks the ball.* See **passive**.
- adjective** a word which describes a noun – *big, red, happy*. Also words like *my, your, this, whose, each*.
- adverb** a word which tells us how, when or where an action occurred – *quietly, fast, yesterday, upstairs*.
- article** *a, the, some, any*. Polish has no articles. For emphasis, *some* can be paraphrased as *a few* and a negative *any* as *none at all*.
- aspect** the category to which a Polish verb belongs due to the type of action it performs. Most Polish verbs have two forms, one belonging to the **imperfective** aspect and the other to the **perfective** aspect.
- case** the function performed by a noun or pronoun in a sentence. Polish has no articles, so case **endings** are attached to a noun/pronoun to clarify the relationship between words. Polish has seven cases.
- clause** part of a sentence containing a complete verb. A principal (or main) clause contains the main idea in its verb and makes complete sense alone. *We went to the seaside today.* A subordinate clause contains a secondary idea in its verb and does not make complete sense alone. *We went to the seaside today [principal clause], because it was cooler there [subordinate clause].*
- comparison** this expresses the degree or strength of an adjective – *big, bigger, biggest* or of an adverb – *well, better, best*. Longer adjectives/adverbs use ‘more’ and ‘most’ – *more interesting; most appealingly*.
- conjugation** a group of verbs which behave similarly.
- conjunction** simple conjunctions join related words or ideas – *and, but, or*. Subordinating conjunctions introduce noun or adverbial clauses – *when, if, that*.

declension	a group of nouns or adjectives which take the same case endings.
ending	one or more syllables attached to the stem of a noun, adjective or pronoun. The ending tells us the case of the word.
gender	every noun has a masculine, feminine or neuter gender. Non-person nouns exist in all three genders. Gender is usually decided by a noun's ending.
imperative	the imperative form of a verb gives a command – <i>Wait for me; Listen to this; Don't buy it.</i>
impersonal	impersonal verbs express general permission, possibility or obligation – <i>You can park here; One should be polite.</i> Polish impersonal verbs have a single form which serves all persons, e.g. <i>trzeba</i> (I, you, we, one etc. must); <i>można</i> (I, you etc. can). Unit 33 deals with impersonal verbs which exist only in their infinitive forms.
imperfective	imperfective verbs express habitual, repeated or incomplete actions. Their tenses are often continuous – <i>I am sitting, was looking, always go.</i> A few Polish verbs, mostly defining motion, have two imperfective forms. The determinate form expresses action happening now or in the near future – <i>I am going home right now; We are coming at six.</i> The indeterminate form expresses frequent, habitual or repetitive action – <i>I always go home by bus.</i> See Unit 9, Double imperfective verbs.
infinitive	in English, a verb preceded by 'to' – <i>to sing, to think.</i> In Polish verbs the idea of 'to' is held in the verb itself – <i>kupować</i> (to buy), <i>lubić</i> (to like), <i>jeść</i> (to eat).
modal	modal verbs are used with the infinitive of another verb to express mood – <i>I must send a card; You ought to hurry; We want to visit Poland.</i>
noun	the name of a person, place, animal, object, idea, state of being, – <i>boy, Mary, house, Warsaw, cat, peace, winter, existence.</i>
number	singular (one item) or plural (more than one item).
object	the word(s) affected by the action of the verb. The direct object answers the question 'What?' – <i>I bought a drink.</i> The indirect object answers the question 'To/For whom?' – <i>I bought a drink for Mary. I gave the drink to her.</i>
participle	participles are made from verbs. Adverbial participles have the meaning 'while . . . ing' and 'having . . .'. They can be used if both clauses in a sentence have the same subject – <i>(While) reading [present participle] the book, I</i>

fell asleep or *Having read* [past participle] *the book, I gave it to Tom.*

Adjectival participles act as adjectives. They can be **active** or **passive** and are often used instead of clauses starting with 'who' or 'which' – *I saw a man digging a hole* instead of *I saw a man who was digging a hole* [active] or *I saw a hole being dug by a man* [passive].

- passive** passive **voice** expresses an action done to a subject. *The ball* [subject] *is kicked by the boy.* See **active**.
- perfective** perfective verbs express single, completed or future actions. Their tenses are often simple – *I sat, looked, went, will go.*
- prefix** a letter, syllable or word put at the beginning of a word to change its meaning – *asymmetrical, input, overturn.* Many Polish verbs form **perfective** forms by adding a prefix – *pojechać, napisać.*
- preposition** a word which shows the relationship between two nouns/pronouns – *in, beside, after; I sit beside Peter. Let's go after lunch.* A word standing after a Polish preposition is followed by a specific case.
- pronoun** a word which replaces a noun – *mother: she; to John: to him.*
- stem** the part of a word to which endings are attached – *drog-i, ładn-ego.*
- subject** whatever performs the action of the verb – *My mother rang; We live here.* A subject can be abstract – *Silence reigned.*
- tense** the tense of a verb tells us the time of the action, present, past or future. Polish does not make tenses with verbs *be* and *have* – *am going, have been.* To compensate, most verbs come in pairs, **imperfective** and **perfective** – *kupować, kupić.*
- verb** the *doing, thinking, feeling, being* word in a sentence – *eat, like, wonder, exist, belong, grow.*
- voice** the verb form, **active** or **passive**, expressing the relationship of the subject to the action.

Polish-English verb list

The verb shown first is imperfective; the second is its perfective equivalent. In verbs with two imperfective forms, the determinate (action in progress) form appears first; *italics* give the *indeterminate* (frequentative or habitual) form.

Stem-changed perfective verbs are easily found, e.g. *otworzyć* is under *otwierać*. For prefixed perfective verbs, look up the verb without its prefix, e.g. *przeczytać* is under *czytać*.

bawić się	pobawić się	play
bić	pobić	hit
biec	<i>same as</i> biegnąć	
biegnąć, <i>biegać</i>	pobiegnąć	run
brać	wziąć	take
bronić	obronić	protect
budzić się	obudzić się	wake up
być	–	be
całować	pocałować	kiss
chcieć	zechcieć	want
chrupać	chrupnąć	crunch
ciągnąć	pociągnąć	pull
czekać	poczekać	wait
czesać	uczesać	comb
czuć	<i>impersonal</i>	one can smell
czuć	poczuć	feel, smell
czyścić	wyczyścić	clean
czytać	przeczytać	read
dawać	dać	give
dochodzić	dojść	reach
dodawać	dodać	add
dojeżdżać	dojechać	reach
dokładać	dołożyć	add

dolatywać	dolecieć	fly towards
dołączać	dołączyć	join to
dostawać	dostać	receive
dotykać	dotknąć	touch
drapać	drapnąć	scratch
drukować	wydrukować	print
dygotać	–	shiver
dziękować	podziękować	thank
dzwonić	zadzwonić	ring, phone
ginać	zginać	perish
gnieść	pognieść	crush
gotować	ugotować	cook
grać	zagrać	play
gubić	zgubić	lose
ić, <i>chodzić</i>	pójść	go
jechać, <i>jeździć</i>	pojechać	travel away
jeść	zjeść	eat
kąpać	wykąpać	bath
kierować	skierować	direct
kleić	nakleić	stick
kłamać	skłamać	tell a lie
kłaniać się	ukłonić się	bow
kłaść	położyć	lay down
kochać	pokochać	love
kołysać	pokołysać	rock
kończyć	skończyć	finish
kosztować	–	cost
kosztować	skosztować	taste
kraść	ukraść	steal
kroić	ukroić	cut
kryć	przykryć	cover, hide
krzyczeć	krzyknąć	shout
kupować	kupić	buy
kwitnąć	rozkwitnąć	bloom
lać	wylać	pour
lecieć, <i>latać</i>	polecieć	fly
leżeć	poleżeć	lie
lubić	polubić	like
łamać	złamać	break
łapać	złapać	catch
łączyć	połączyć	connect, join
malować	namalować	paint
martwić się	zmartwić się	worry
marznąć	zmarznąć	get cold

mieć	–	have
mieszkać	zamieszkać	live
moknąć	zmoknąć	get wet
można	<i>impersonal</i>	one can
móc	–	be able/allowed
mówić	powiedzieć	say
musieć	–	be obliged to
myć	umyć	wash
myśleć	pomyśleć	think
nadawać	nadać	despatch (letter)
nadchodzić	nadejść	approach
należy	<i>impersonal</i>	one must
naprawiać	naprawić	mend
narzekać	–	complain
nieść, <i>nosić</i>	zanieść	carry away
obietcywać	obietcać	promise
obsługiwać	obsłużyć	serve
odbierać	odebrać	reduce
odchodzić	odejść	go away
oddawać	oddać	give back
odjeżdżać	odjechać	depart
odkładać	odłożyć	lay aside, postpone
odlatywać	odlecieć	fly off
odłączać	odłączyć	disconnect
odpoczywać	odpocząć	rest
odpowiadać	odpowiedzieć	reply
odsyłać	odesłać	send back
odwiedzać	odwiedzić	visit person
odwozić	odwieźć	give a lift
oglądać	obejrzeć	view
opowiadać	opowiedzieć	tell story
otwierać	otworzyć	open
padać	–	rain, snow
pakować	spakować	pack
palić	zapalić	burn, smoke
parkować	zaparkować	park (car)
patrzeć	<i>same as patrzeć</i>	
patrzyć	popatrzeć	look
pić	wypić	drink
piec	upiec	bake
pisać	napisać	write
pluć	napluć	spit
płacić	zapłacić	pay
plakać	zapłakać	cry

płukać	wypłukać	rinse
płynąć	popłynąć	sail
pływać	–	swim
pobierać się	pobrać się	marry
podawać	podać	hand
podchodzić	podejść	approach
podnosić	podnieść	lift
pokazywać	pokazać	show
położyć [perf.]	see kłaść	
pomagać	pomóc	help
posyłać	posłać	send
potrafić	–	be able/capable
potrzeba	<i>impersonal</i>	there is a lack
powiedzieć [perf.]	see mówić	
powiniennem	–	ought
poznawać	poznać	get to know
pożyczać	pożyczyć	lend, borrow
pracować	popracować	work
prać	wyprać	wash clothes
prasować	wyprasować	iron
prosić	poprosić	ask, beg
prosić	zaprosić	invite
prowadzić	zaprowadzić	lead
przebierać się	przebrać się	get changed
przechodzić	przejść	cross, live through
przepraszać	przeprosić	apologise
przeprowadzać się	przeprowadzić się	move house
przesiadać się	przesiąść się	change train, place
przychodzić	przyjść	come
przyjeżdżać	przyjechać	arrive, travel to
przyjmować	przyjąć	accept
przylatywać	przylecieć	fly up to
przynosić	przynieść	carry here
przypominać	przypomnieć	remember
przyprowadzać	przyprowadzić	lead here
przysiąść się	przysiąść się	sit down by
przysyłać	przysłać	send here
przywozić	przywieźć	transport here
psuć	zepsuć	damage
pytać	zapytać	ask
ratować	uratować	save
reparować	zreparować	repair
rezerwować	zarezerwować	reserve
robić	zrobić	make, do

rosnąć	urosnąć	grow (up)
rozbierać się	rozebrać się	undress
rozdawać	rozdać	hand out
rozkładać	rozłożyć	lay out
rozłączać	rozłączyć	separate
rozmawiać	porozmawiać	talk
rozumieć	zrozumieć	understand
schodzić	zejść	descend
siadać	usiąść	sit down
siedzieć	–	be seated
skakać	skoczyć	jump
skręcać	skręcić	turn
słuchać	posłuchać	listen
słychać	<i>impersonal</i>	one can hear
słyszeć	usłyszeć	hear
spać	–	sleep
spadać	spaść	fall down
spotykać	spotkać	meet
spóźnić się	spóźnić się	be late
sprawdzać	sprawdzić	check
sprzątać	posprzątać	tidy
sprzedawać	sprzedać	sell
stać	—	stand
stawać	stanąć	halt
studiować	—	study
sypać	nasypać	pour
szukać	poszukać	look for
szyć	uszyć	sew
ściągać	ściągnąć	pull off, down
śmiać się	roześmiać się	laugh
śpiewać	zaśpiewać	sing
tańczyć	zatańczyć	dance
tłumaczyć	przetłumaczyć	translate
trzeba	<i>impersonal</i>	one must
ubierać się	ubrać się	dress
uczyć	nauczyć	teach
uczyć się	nauczyć się	learn
umawiać się	umówić się	make date
umieć	–	know how to
uspokajać	uspokoić	quieten
uśmiechać się	uśmiechnąć się	smile
warto	<i>impersonal</i>	it is worthwhile
wchodzić	wejść	enter
wiać	zawiać	blow (wind)

wiązać	zawiązać	tie
widać	<i>impersonal</i>	one can see
widzieć	zobaczyć	see
wierzyć	uwierzyć	believe
wieźć, <i>wozić</i>	zawieźć	transport
witać	przywitać	greet
wjeżdżać	wjechać	enter
wkładać	włożyć	put inside, on (clothes)
włączać	włączyć	switch on
woleć	–	prefer
wolno	<i>impersonal</i>	one can
wołać	zawołać	call, shout
wprowadzać się	wprowadzić się	move into house
wracać	wrócić	return
wsiadać	wsiąść	get into (car)
wstawać	wstać	get up
wybierać	wybrać	choose
wychodzić	wyjsć	go out
wycierać	wytrzeć	wipe
wydawać	wydać	spend cash
wygrywać	wygrać	win
wyjeżdżać	wyjechać	depart
wykształcać	wykształcić	educate
wyłączać	wyłączyć	switch off
wynajmować	wynająć	rent
wynosić	wynieść	carry out
wypadać	<i>impersonal</i>	it is acceptable
wypełniać	wypełnić	fill in
wyprowadzać się	wyprowadzić się	move out (house)
wysiadać	wysiąść	get out (car)
wysyłać	wysłać	send there
wziąć [perf.]	<i>see</i> brać	
zabierać	zabrać	take from
zachowywać	zachować	maintain
zaczynać	zacząć	begin
zakładać	założyć	set up, start
zamawiać	zamówić	order
zamykać	zamknąć	shut
zapominać	zapomnieć	forget
zapraszać	zaprosić	invite
zaprowadzać	zaprowadzić	lead to there
zarabiać	zarobić	earn
zasypiać	zasnąć	fall asleep
zatrzymywać	zatrzymać	cause to stop

Polish-
English
verb list

zauważać	zauważyć	notice
zawozić	zawieźć	transport there
zbawiać	zbawić	redeem
zbierać	zebrać	gather
zdawać	zdać	pass exam
zdejmować	zdyć	take off, remove
znać	–	know
znać	<i>impersonal</i>	one can notice
znajdować	znaleźć	find
zobaczyć [perf.]	<i>see</i> widzieć	
zwiedzać	zwiedzić	visit place
żenić się	ożenić się	take a wife
życzyć	–	wish
żyć	–	live

Index

- a few 157–8
- a jednak** (conj.) however 103
- acceptability 136
- address, formal forms 96
- adjectives
 - case endings 184–5
 - comparative 8–13
 - superlative 11–13
 - used as nouns 162–3
- adverbs
 - comparative 22–8
 - of direction 110
 - superlative 27–8
 - to clarify meaning 3, 124
- ale i tak** (conj.) but, despite
 - all 103
- although 103
- as 136–7
- as soon as 54
- aspects 1–3
- aż** (conj.) until 179–80

- bardziej** more 12, 28
- because 50, 136–7
- before 85, 179–80
- bo** (conj.) because, for 50, 136–7
- bo inaczej** (conj.) otherwise 136–7
- być** be
 - conditional 174
 - future 79, 174
 - past 13, 174
 - present 174
 - used in passive 174

- cause, conjunctions of 136–7
- chcieć** want, wish 49
- choć, chociaż** (conj.) although 103
- chyba** perhaps 61
- clock time 81
- co** what 94, 187
- cokolwiek** anything at all 95
- commands
 - formal/indirect (**niech**) 94
 - from **iść, chodzić** 102
 - informal 88–92
 - negative 92
 - polite with **proszę** 70
- conditional tense 119–21, 123–9, 141
- conditions with present/future 118
- coraz** 11, 26
- coś (innego)** (pron.) something (else) 94–5, 130–1
- czuć** to be felt 146–7
- czy** whether, 49
- czyj** whose 95, 188
- czykolwiek** anybody's 95
- czyjś** somebody's 94–5

- dates 77
- days 80
- despite 103
- direct speech 69
- direction to/from 109–10
- dlatego że** (conj.) due to 50
- do** (prep.) until, by 85
- dokąd** (adv.) to where 110
- dopóki** (conj.) while 179–80

dotąd (adv.) to here 110
 due to 50
 duty 134

else 130–1
 especially as 136–7
 -ever (suffix) 95
 expected to (be) 106

far . . . er 11, 26
 felt, to be 146–7
 few 157–8
 for (conj.) 50
 for 136–7
 future tense
 impersonal verbs 141
 made with **być** 79
 made without **być** 84
 modal verbs 80, 127
 stem-changed verbs 189

gdy (conj.) when 85
gdyby (conj.) if 124
gdzie (indziej) (adv.) somewhere
 (else) 95, 130–1
gdziekolwiek anywhere at all 95
gdzieś somewhere 94–5

having 153–4
 heard, be 146–7
 here (to, from) 110
 how many 157–8
 however 103

if 118–20
ile, ilu (pron.) how many 157–8
im . . . tym . . . 11, 26
 imperative see commands
 imperfective verbs see verbs,
 imperfective
 impersonal verbs see verbs,
 impersonal
 indirect speech 69
 infinitives, impersonal 146–7
iść go, derivatives 98

jak (conj.) when 85
jakby (conj.) if 124

jaki what like 12, 95
jakikolwiek of any kind 95
jakiś some or other 94–5
jeden one 75
jeśli, jeżeli (conj.) if 118–20
jeśliby, jeżeliby (conj.) if 123

kiedy when 54, 95
kiedy indziej (adv.) some other
 time 130–1

kiedy tylko (conj.) as soon as 54
kiedykolwiek any time at all 95
kiedyś some time 94–5
kilka, kilku (pron.) several 157–8
-kolwiek (suffix) -ever, . . . at all
 94–5

kto who 95, 187
ktokolwiek anyone at all 95
który (pron.) who, which 161–2
ktoś (inny) (pron.) some one
 (else) 94–5, 130–1

lack 134
 least 13, 28
 less 13, 26, 28

many 157–8
mieć (as modal verb) 106
mimo że (conj.) despite 103
mniej less 13, 26, 28
móc be able, allowed 61, 140–1
 modal verbs see verbs, modal
 months 76–7
 more (and more) 11, 26
 movable person suffixes see past
 tense
może perhaps 120–1
można 'can' 135, 140–1
 much . . . er 11, 26
musieć have to 49, 140–1

najbardziej most 12, 28
najmniej least 13, 28
należy must 134–5, 140–1
 necessity 134
nic (innego) (pron.) nothing
 (else) 130–1, 187
niech 94

- nigdzie (indziej)** (adv.) nowhere (else) 130–1
- nikt (inny)** (pron.) no-one (else) 130–1, 187
- niż** (conj.) than 10, 26, 49
- no-one 187
- nothing 197
- noticeable, be 146–7
- nouns in **-ka** from numbers 153–4
- numbers
- above 4 with genitive 75
 - cardinal 73–4
 - collective 76
 - compound 74
 - indefinite 157–8
 - 'men' form 75
 - ordinal 73–4
 - used to make **-ka** nouns 153–4
 - with singular verb 75
- o wiele** 11, 26
- obligation 134–5
- od** (prep.) than 10, 26, 49
- one (impersonal) 143–4
- one (number) 75
- otherwise 136–7
- ought 105–6
- parę, paru** (pron.) a few 157–8
- participles
- non-specific in **-o** 178–9
 - past adjectival passive (**-y/a/e**) 171–3, 176–8
 - past adverbial (**-wszy, -wszy**) 153–4
 - present adjectival active (**-y/a/e**) 167–8
 - present adjectival passive (**-y/a/e**) 171–3
 - present adverbial (**-ąc**) 149–50
- passive voice
- imperfective verbs 174–5
 - perfective verbs 176–9
- past tense
- imperfective verbs 31–4, 36–8, 41–3
 - impersonal verbs 140–1
 - movable person suffixes 33
 - perfective verbs 52–4, 57–8, 65–6
 - short-stem verbs in **-ść, -c** 45–6
- perfective verbs see verbs, perfective
- perhaps 61, 120–1
- permission 135
- póki** (conj.) while 179–80
- pomimo że** (conj.) despite 103
- ponieważ** (conj.) since, as 50, 136–7
- possibility 118–20
- potrafić** be able 61
- potrzeba** be lacking 134, 140–1
- powiniennem** ought, should 105–6
- prefixes see verbal prefixes
- prepositions (all cases) 182–3
- present tense
- consonant changes (**-ać, -ić** verbs) 5–6
 - imperfective verbs 33
 - nąć** verbs 17
 - non-wać verbs padded with **-j** 19
 - short-stem verbs in **-ść, -c** 45–6
- pronouns 186, 161–2
- proszę** 70
- purpose with **żeby** 129–30
- regret 135–6
- reported speech see indirect speech
- result, conjunctions of 136–7
- ś** (suffix) 94–5
- seen, be 146–7
- several 157–8
- should 105–6
- się** (impersonal) one, you, they 143–4
- since 50, 136–7
- skąd** (adv.) from where 110
- skoro** (conj.) since, as 136–7
- słychać** be heard 146–7
- so 136–7
- so much/many 157–8
- some -one, -thing, etc. 94–5
- stąd** (adv.) from here 110
- stamtąd** (adv.) from there 110
- suggestions 120–1

- supposed, be 106
szkoda it is regretful 135–6, 140–1
 than 10, 26
 the . . . the . . . 11, 26
 there (to, from) 110
 therefore 136–7
 thus 136–7
 time
 clock 81
 conjunctions of 179–80
 used with future 81
to (conj.) therefore, so, thus 136–7
trzeba have to 134, 140–1
tylę, tylu (pron.) so many 157–8

umieć know how 61
 until 179–80

 verbal prefixes 50, 109–11
 verbs
 aspects 1–3
 imperfective, 1–2, 115
 impersonal 134–6, 140–1
 modal
 conditional 127–9
 future 80, 127
 past 48–9, 105–6
 present 48–9, 105–6
 passive voice 174–5
 perfective 1–2, 115
 precision of usage 114–15
 vocative case 96
 with two imperfective forms 2

warto be worthwhile 135, 140–1
 what 95, 187
 what like 95
 when 54, 85, 95
 whenever 54
 where 95
 where to, from 110
 whether 49
 which 161–2
 while 149–50, 179–80
 who 95, 161–2, 187
 whose 95, 188
widać be seen 146–7
więc (conj.) therefore, so, thus
 136–7
więcej more 26
wiele, wielu (pron.) many 157–8
 wishes 118–20
woleć prefer 49
wolno ‘can’ 135, 140–1
 worth 135
wypada be acceptable 136, 140–1

 years 77
 you (impersonal) 143–4

z(e) of (with superlatives) 12
zanim (conj.) before 179–80
żeby (conj.) in order to, (so) that
 129–30
znać be noticeable 146–7
zostać used in passive 176–7
zwłaszcza że (conj.) especially as
 136–7

